

Riksdagens protokoll 1999/2000:64

Torsdagen den 10 februari

Protokoll
1999/2000:64

Kl. 12.00 – 17.55

Aktuell debatt:

1 § Aktuell debatt: Frågorna runt ökade sjukskrivningar och behov av rehabilitering i arbetslivet

*Frågorna runt ökade
sjukskrivningar och
behov av rehabilitering
i arbetslivet*

Anf. 1 BIRGITTA CARLSSON (c):

Fru talman! I förra veckan kom återigen siffror på hur kostnaderna för sjukförsäkringarna ökar. Förra året ökade antalet sjukpenningdagar med 24 %, och Riksförsäkringsverket bedömer att ökningen fortsätter även i år.

Utvecklingen har pågått under flera år, och ingen avmattning är i sikte. Vad är det som håller på att hända? Håller arbetslivet på att bli så tufft att vi inte orkar hålla tempot längre? Håller negativ stress på att bli den nya folksjukdomen?

I denna kammare kan vi bekymras över stigande kostnader. Det är en sida av saken. Men bakom ökningen finns människor som är utbrända, som går i väggen. De får envisa förkylningar och infektioner men ingen hjälp med rehabilitering för att återkomma till arbetet. Sjukskrivningarna varar allt längre och möjligheterna att få rehabilitering blir sämre.

Regeringen har hittills, och dessutom sent omsider, bara försökt möta de ökade problemen med några utredningar. I förteckningen över kommande förslag från regeringen finns inte något förslag inom detta område. Kostnaderna för sjukförsäkringarna fortsätter att öka och människor mår dåligt. Utredningar behöver göras för att förändra på lång sikt, men många åtgärder går att göra nu, som ger snabbare resultat.

Centerpartiet har begärt denna debatt eftersom vi tar situationen i arbetslivet på allvar. Människor måste få makt och inflytande över sitt arbetsliv – ja, över hela sitt liv. Det minskar den negativa stressen som leder till sjukdom. Människor som står utanför arbetslivet och inte får rehabilitering måste få möjligheter att återkomma och det behövs ett samlat grepp, inte bara utredningar.

Anf. 2 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd):

Fru talman! Det är bra att Centerpartiet har tagit initiativ till dagens debatt om de skenande sjukskrivningskostnaderna. Redan under hösten tog vi kristdemokrater under frågestunder och i budgetdebatten upp frågan om de skenande kostnaderna med statsrådet Ingela Thalén. Vi har varnat för en passiv hållning i frågan.

Det svar vi hittills fått är att regeringen ska avvakta den utredning som kommer vid slutet av året. Det tycker vi visar på en passiv och tafatt

hållning till de miljarder som nu i snabb takt tickar ut ur statens kassa. Ett förlorat år står på spel.

Jag har trots allt inte tappat hoppet om att statsrådet Ingela Thalén ska vakna och agera. Syftet med min interpellation som också behandlas här i dag är att se om statsrådet med de nya fakta som framkommit nu kan tänka sig att sätta in någon form av akutåtgärder för att stävja kostnadsutvecklingen.

Kostnadsutvecklingen har fördubblats. Prognosen för år 1998 var att det skulle bli 18 miljarder – och nu 31 miljarder. Det kan inte vara rimligt att kostnaderna ökar i så snabb takt. Min fråga är: Är det rimligt att inte vidta åtgärder under rådande omständigheter? Hur ska försäkringskassorna med dålig ekonomi och med stort förändringsarbete på gång kunna komma till rätta med kostnadsutvecklingen? Kan inte statsrådet Thalén tänka sig någon form av akutinsatser för att få i gång rehabiliteringsarbetet?

Min vädjan till Ingela Thalén här i dag är: Låt oss slippa ett förlorat år till.

Anf. 3 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Vi ser en glädjande utveckling på den svenska arbetsmarknaden med ökad sysselsättning och sjunkande arbetslöshet. Efterfrågan på arbetskraft med yrkeskunskap och högskolekompetens ökar, samtidigt som kraven på kompetensutveckling som återkommer i arbetet ökar. Men pressen i arbetslivet ökar i samma takt, och det gör att många inte får chansen att hänga med.

Alla har vi träffat någon som berättar om stress och utbrändhet. Konsekvenserna av ett alltmer anorektiskt arbetsliv, låg bemanning, inga vikarier, negativa attityder mot äldre arbetskraft, stark press på unga både med och utan familj måste därför sättas in i sitt rätta sammanhang.

I arbetslivet syns de stora klyftorna mellan grupper och individer. Vi har sett hur några har fått stora friheter, har fått utveckling och internationella kontaktnätverk och känner sig behövda på jobbet, medan andra har fått utslitna ryggar och psykiska problem. Rapporter visar att även de som är med i utvecklingen får allt svårare att orka och resultatet blir långa sjukskrivningar.

Därför föredrar jag att tala om sjuka arbetsplatser i stället för att lasta allting på den enskilde. Arbetsorganisationer som behandlar människor som utbytbara komponenter är både ineffektiva och omoderna. Dessutom vältrar sådana arbetsorganisationer över sina kostnader också på andra.

Fru talman! Den kraftigt ökande sjukfrånvaron är en tydlig konsekvens av detta. Under 1998 ökade antalet ersatta dagar i sjukförsäkringen jämfört med 1997. Ökningen 1999 var 24 % jämfört med 1998. Det här är siffror, men bakom varje procent finns tusentals människor som drabbas och vägen tillbaka är lång för många.

De rapporter som låg till grund för regeringsbeslutet om att tillsätta två olika utredningar om sjukfrånvaro och rehabilitering visade att arbetsgivare inte fullgör sina skyldigheter när det gäller rehabiliteringsutredningar, att insatserna kom för sent, att det t.o.m. händer att de insatser som gjorts varit missriktade på grund av bristande kunskaper. Det är ofta betydligt fler faktorer än diagnosen som avgör vem som får en viss reha-

biliteringsåtgärd, t.ex. individens motivation, yrke, ålder, medborgarskap och kön.

De utredningar regeringen har tillsatt ska se på situationen från lite olika perspektiv och hela utredningsarbetet ska vara avklarat den 1 december. Men delrapporter kommer att avlämnas under året och ge oss viss kunskap och erfarenhet.

Men det finns trots detta anledning att föra en diskussion nu om på vilket sätt vi med gemensamma insatser kan bryta den oroväckande trenden. Denna riksdagsdebatt ger oss en bra möjlighet.

Sjukskrivning är ju som regel en åtgärd för att vara borta från arbetet. Det finns sannolikt många förklaringar, men jag är övertygad om att den låga sysselsättningen under 90-talet kan vara en. Det var många som tog ett stort ansvar på sin arbetsplats och arbetade oavsett om de var sjuka. De var lojala eller de hade inte råd att vara hemma. Utrymmet för korta och välbehövliga pauser fanns inte. För bara två år sedan var antalet ersatta dagar de lägsta sedan införandet av den allmänna sjukförsäkringen. Då kom också flera rapporter om sjuknärvaro på arbetsplatserna.

Denna press ökade naturligtvis stressen, och debatten om det goda arbetet kom i skymundan när det bokstavligen handlade om att över huvud taget ha kvar sitt arbete. Det är sannolikt att denna situation påverkar folkhälsoläget också på sikt.

Fru talman! Det är dags att med hjälp av ett modernt arbetsliv bryta denna trend. Flera skäl talar för detta.

Det är inte acceptabelt att arbetslivet tuggar sönder och spottar ut arbetskraft på ett sådant sätt att både den enskilde, arbetsmarknaden och samhället åsamkas stort lidande och enorma ekonomiska åtaganden.

Alltfler som är äldre än 55 står utanför arbetsmarknaden. Under åren 1976–1998 har andelen män mellan 60 och 64 år, i aktiv ålder, minskat från 73 % till 54 % 1998. Samma trend gäller för kvinnorna under 1990-talet. År 1991 var 54 % av kvinnorna i åldern 60–64 år aktiva på arbetsmarknaden. 1998 hade det fallit till 45 %.

Mänskligt att döma borde dagens äldre eller medelålders må mycket bättre än de som var medelålders för 25 år sedan, och ändå känner de sig utslitna och förbrukade.

Socialt tryck mot äldre i syfte att dessa ska lämna företaget och därmed arbetskraften är vanligt. Här finns sannolikt också en del av grundorsakerna till den kraftigt ökande långtidssjukfrånvaron.

Sett utifrån det här perspektivet blir naturligtvis socialdemokratins viktigaste mål arbete åt alla än mer strategiskt viktigt. Människor som inte är rädda för arbetslöshet vågar ställa krav. Arbetsgivarna blir naturligtvis än mer angelägna om att vårda sin arbetskraft och utveckla arbetsmiljön, och det här driver utvecklingen framåt.

När den obligatoriska solidariskt finansierade sjukförsäkringen finansieras med avgifter från arbetstagarnas löneutrymme och arbetsgivaravgifter bör de naturligtvis ha garanti för att vid behov få en rimlig försäkring och få det stöd som lagstiftaren avser.

Jag vill inte föregripa utredningarna, men jag vill ändå få något sagt. Det är att arbetsgivarna måste ta sitt ansvar. Det sker ofta inte i dag, vare sig i kontakter med den långtidssjukskrivne, i samarbete om rehabilitering eller i form av erbjudande om arbete som går att utföra kortare eller längre tid under dagen eller veckan.

Prot.

1999/2000:64

10 februari

Aktuell debatt:

*Frågorna runt ökade
sjukskrivningar och
behov av rehabilitering
i arbetslivet*

Den förskrivande läkaren måste ta sitt ansvar och inte bara sjukskriva från någonting utan även till någonting. Ibland kan en så enkel sak som sociala kontakter med arbetsplatsen vara en bra väg tillbaka till arbetslivet. Hälso- och sjukvården måste erbjuda vård och behandling. Det finns överenskommelser mellan stat och landsting om att väntetiderna ska kortas och patienter ska ges information om var den kortaste tiden finns för vård och behandling.

Försäkringskassorna och deras personal måste ges utrymme för att mer målmedvetet bevaka att människor kommer tillbaka i arbete. Det krävs sannolikt att man ser över rutiner och erbjuder möjligheter till höjd kompetens och ökade personalinsatser.

Häromdagen presenterades rapporten om försäkringsmedicinska centrum och den verksamhet som de kommer att kunna erbjuda kassorna som stöd och hjälp med arbetslivsinriktade och fördjupade medicinska utredningar. Därutöver kommer naturligtvis riksdagens beslut om vilande förtidspension som trädde i kraft vid årsskiftet att spela en viktig roll.

Fru talman! Det är min förhoppning att vi, med det vi vet i dag och med den kunskap som de båda utredningarna kan ge oss, ska vända den negativa utvecklingen. Vi bör med gemensamma och tydliga signaler till parter och aktörer säga ifrån att dessa insatser är utomordentligt angelägna för att människor ska bryta sin passivitet och få stöd och hjälp att komma tillbaka till ett aktivt liv igen.

Anf. 4 CHRIS HEISTER (m):

Fru talman! Något är sjukt i vårt land när alltfler mår dåligt och alltfler blir långtidssjukskrivna.

Det är utbrända och sönderstressade lärare, sjuksköterskor, småbarnsföräldrar, dagisfröknar och hemtjänstpersonal – människor vars arbete betyder så mycket för var och en av oss.

Den fråga jag och de flesta i kammaren ställer sig är naturligtvis: Varför är det så? Varför blir det fler och fler som är sjuka längre?

Man ska akta sig för att generalisera. Bakom varje människa som går hemma och är sjukskriven finns det en egen historia: egna sorger, egna olyckor, egna sjukdomar och egna problem.

Diagnoser som stress och utbrändhet blir allt vanligare. Riksförsäkringsverket framhåller att stress i framför allt offentlig sektor är en viktig orsak till att sjukfrånvaron ökar.

Det ligger mycket i det. Men man får inte glömma att stress inte bara beror på tempot utan nästan alltid är värst för de människor som i sitt jobb och sitt privatliv känner sig maktlösa och inte kan få tillvaron att gå ihop.

Det finns inte bara en förklaring till att sjukfrånvaron ökar. Men jag tror att just maktlöshet är en viktig och försummad orsak till att vi har så hög sjukfrånvaro i Sverige.

Det är småbarnsföräldrar som varje dag stressar mellan jobb, dagis och hemmet. Det är alla de som inte har ett riktigt jobb att gå till. Det är lärare med höga ambitioner i en alltmer kaotisk skola. Det är människor som inte har några marginaler i sin hushållsekonomi. Inkomsten efter skatt är så låg att alltfler måste ha bidrag för att kunna klara sin försörjning. Det är patienter som står i socialdemokraternas vårdköer i väntan på nödvändig operation och behandling.

Att bryta sjukfrånvaron tror jag mycket handlar om att bryta maktlösheten. Det är inte tillräckligt, men det är absolut nödvändigt.

Vi moderater har gång på gång påtalat att det är ickevården som kostar mest. Det är inte bara omänskligt utan också dyrare att låta människor stå i kö och vänta på vård. Man sparar inga pengar på att låta människor stå i kö.

För någon vecka sedan berättade jag här i kammaren om en ung kvinna i Västmanland – då deltog inte Ingela Thalén i debatten – som har stått nio månader i kö för att få en hörapparat utprovad. Det är en åtgärd som inte kostar mer än kanske 7 000–8 000 kr. Hon har tvingats avbryta sina studier eftersom hon inte längre hör. Hon går nu sjukskriven. Vad kostar inte sjukpenningen?

Vi har alla rätt att få vård i tid när vi behöver den. Det är därför som vi moderater vill ha en nationell vårdgaranti för att komma bort från köeländet och de höga kostnaderna.

Socialdemokraternas enda svar på detta, om man nu kan kalla det svar, är att förbjuda privatdrivna sjukhus. Det tycker jag är en orimlig politik. Det är orimligt att förbjuda sjukvård när vi har brist på sjukvård.

Men socialdemokraterna är inte bara emot allt som är privat. De vill inte heller på allvar lösa problemet med den bristande samordningen mellan framför allt sjukvård och försäkring, så att vi kan få en fungerande rehabilitering. Det har gjort att försäkringskassorna i stället för att använda resurserna mot ohälsa nu tvingas använda dem till rena penningutbetalningar.

Sjukskrivningarna ökar mest bland de offentliganställda. Många offentliganställda får inte det utrymme och den möjlighet att utvecklas som de har rätt till. Man syns inte utan blir anonyma kuggar i ett maskineri med ofta dåligt ledarskap. Sanningen är ju att kommuner och landsting är dåliga arbetsgivare. Privata verksamheter erbjuder i allmänhet bättre arbetsmiljö och bättre tillfredsställelse i jobbet. Flera undersökningar, gjorda såväl av fackförbund och arbetsgivarorganisationer som av oberoende organisationer, visar på samma sak.

Sänker vi skatten får vi bättre möjligheter att klara av vardagen. Då kan vi själva bestämma. Kanske vill vi jobba mindre när barnen är små eller jobba mer när det finns utrymme för det.

Kostnaden för sjukfrånvaron är enligt SAF nu nästan lika stor som kostnaderna för hela sjukvården, från akutsjukvård, cancervård, förlossningar till vårdcentraler och distriktssköterskor.

Riksförsäkringsverket varnar nu för en kraftig ökning av kostnaderna för sjukförsäkringen de närmaste åren. Så kan det inte fortsätta. Om sjukförsäkringen inte ska kollapsa måste vi göra någonting nu. Och då duger det inte med utredning efter utredning.

Det första och allra viktigaste är att människor får vård och rehabilitering. Då kan vi få bort alla de onödiga sjukskrivningarna där vi egentligen bara betalar för väntetid.

Men socialdemokraterna säger nej till en nationell vårdgaranti som kan tillförsäkra folk vård i tid. De vill stoppa förnyelse i vård, skola och omsorg, och de klarar inte heller av att ordna en bra samordning mellan försäkringskassan och sjukvården.

De som främst får betala priset är de sjuka som liksom den unga kvinnan i Västmanland lider i vårdköerna, de som är sjukskrivna i onö-

Prot.

1999/2000:64

10 februari

Aktuell debatt:

*Frågorna runt ökade
sjukskrivningar och
behov av rehabilitering
i arbetslivet*

dan därför att rehabiliteringen inte fungerar och inte kommer in i tid och de som bränns ut i offentlig sektor.

Fru talman! Det går att ändra på det här. Om man gör som man alltid har gjort, så går det som det alltid har gått, men det går faktiskt att tänka om, att förnya och att förbättra. Ingela Thalén är välkommen i det arbetet för att se till att människor inte behöver bli sjuka utan kan känna den glädje och den trygghet som det innebär att kunna gå till ett jobb och kunna försörja sig själv på sin egen inkomst.

Anf. 5 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v):

Fru talman! Det är bra att Centern har begärt denna särskilda debatt om de ökade kostnaderna för sjukförsäkringen, för då kan det också bli synligt och klargjort var de olika partierna står i den frågan.

Under 1999 har kostnaderna för sjukpenningen ökat, och Riksförsäkringsverkets prognos för detta år är en fortsatt ökning av sjukskrivningarna. Vad ska vi göra åt detta? Från borgerligt håll skriver man gärna ut standardreceptet att införa karensdagar, och vissa ropar också på bättre kontroll av läkarna. Andemeningen är klar: Det som problemet beror på är mygel och dålig moral.

Men kanske är orsakerna andra. Är det så att vi nu betalar notan för 90-talets tuffa åtgärder? Vi får den ena rapporten efter den andra om depressioner, ångest och utbrändhet. Är det detta som är det verkliga problemet, måste botemedlet vara något annat än borgarnas standardrecept.

Ser vi inte i dag resultatet av dåliga prognoser? Med tanke på alla nedskärningar inom både privat och offentlig sektor, införande av karensdag och slimmade arbetsorganisationer, där allt färre ska utföra mer, var det inte svårt att förutse att denna ökning av sjukfrånvaron skulle infinna sig. Vi har trott och ställt upp på att man kan öka sjuknärvaron, öka stressen och pressen på arbetsplatserna i all oändlighet, som om människan vore en evighetsmaskin.

Den verkliga genomsnittliga pensionsåldern är nu nere i 58 år. Samtidigt vill man nu se till att vi stannar kvar på arbetsmarknaden efter 65 för att klara pensionen.

Någon har ställt krav på aktiva åtgärder i sjukförsäkringen, men vilka? De sjukskrivningar som ökar mest gäller medelålders kvinnor i offentlig sektor, kvinnor som i stor utsträckning redan arbetar sex timmars arbetsdag och därmed har betalat sin dåliga arbetsmiljö själva. Det är dessa kvinnor som är utbrända, som har gått in i väggen. För många tar det ett till två år att komma tillbaka. Vi ska också veta att en hel del av de skador som dessa kvinnor har ådragit sig innebär att de inte kan gå tillbaka till sina vanliga jobb. Vi måste alltså inse att de sjukskrivningar som ökar i dag inte beror på att folk inte har vaccinerat sig mot influensan utan helt enkelt på att människor i dag är utbrända.

Det handlar med andra ord om en förändrad arbetsmiljö och framför allt om förebyggande åtgärder. Det handlar därför om att anställa fler inom offentlig sektor. Det handlar om att stärka företagshälsovården. Det handlar helt enkelt om att förändra arbetets villkor.

Detta innebär att vi måste få i gång rehabiliteringen av människor, så att de kan komma tillbaka till arbetslivet. Det pågår i dag en hel del bra rehabiliteringsprojekt i landet, men det räcker inte med bara projekt.

Därför tog vi bort den lagstiftning som hindrade de fyra huvudorganisationerna från att samarbeta och samverka kring en individ.

Kostnaderna för sjukförsäkringen har ökat, och Riksförsäkringsverkets prognos är att de kommer att öka ytterligare under året. Men sett under en längre tidsperiod är ökningen inte så dramatisk. Det beror alldeles säkert på vilket utgångsläge som man jämför med. I början på 90-talet var antalet sjukskrivningar högt, men genom karensdagen och genom sänkta nivåer i sjukförsäkringen sjönk antalet sjukskrivningar dramatiskt.

Det mesta här i livet handlar om vad man jämför med. Det gäller också det faktum att kostnaderna för sjukförsäkringen överstiger prognoserna och därmed det utgiftstak som är satt för sjukförsäkringen. Faktum är att inkomsterna från sjukförsäkringsavgiften enligt beräkningarna för år 2000 är 2 miljarder högre än utgiftsprognoserna för detta år.

Detta visar enligt min uppfattning på det vansinniga i den nya budgetlagen. Det var inte Vänsterpartiet som var ivrigast som tillskyndare av denna nya lag utan det var de borgerliga partierna. Med detta säger jag dock inte att socialförsäkringarna ska lyftas ut ur statsbudgeten. Tvärtom anser jag att de ska vara kvar inom statsbudgeten.

Det viktigaste nu är enligt Vänsterpartiet att se till att det inte blir några nedskärningar i sjukförsäkringen utan att vi inväntar resultatet av de många utredningar som regeringen har tillsatt inom området och sedan tar ett samlat grepp.

I debatten om den ökande sjukfrånvaron framhålls ibland att olika läkare sjukskriver olika mycket. Arbetsgivarorganisationen SAF vill därför inskränka läkarnas sjukskrivningsrätt genom att endast särskilt utbildade läkare ska få utfärda sjukintyg. Visst kan det finnas enskilda läkare som kan göra felbedömningar, men kan det vara rimligt att misskreditera och misstro en hel yrkeskår? Är det inte rimligare att bygga upp en bättre samverkan mellan läkare, arbetsgivare och löntagare och deras fackliga organisationer för hälsoarbetet? Satsa på att förbättra arbetsmiljön och arbetsorganisationen, utveckla den förebyggande verksamheten och förbättra rehabiliteringsmöjligheterna!

Anf. 6 BIRGITTA CARLSSON (c):

Fru talman! Det talas i vårt land mycket om det nya arbetslivet och dess följder. Och visst är det sant att när ekonomin alltmer handlar om medarbetares kunskap och kompetens förändras också förutsättningarna för hur arbetet organiseras. I många företag ser vi hur gränsen mellan arbete och fritid suddas ut.

I grund och botten är det en positiv förändring som vi ser. Det är bra att människor i större utsträckning får möjlighet att ta ansvar och planera sitt eget liv. Det är positivt att människan, inte maskinen, är den främsta resursen i vårt samhälle, men det kräver också att människor får verktygen för att axla detta ansvar och får det utrymme och den arbetsro som krävs.

Uppenbarligen har det inte varit så, utan alltfler människor far illa. Alltfler blir utbrända. Stress och utbrändhet håller på att bli en ny folksjukdom, och det kostar samhället stora pengar i form av produktionsbortfall och sjukförsäkring.

Prot.

1999/2000:64

10 februari

Aktuell debatt:

*Frågorna runt ökade
sjukskrivningar och
behov av rehabilitering
i arbetslivet*

Men framför allt kostar det oerhört mycket för människorna, som blir borta från arbetslivet längre och som får sämre chanser att komma igen och ofta ett sämre självförtroende.

Det är en oroande utveckling som vi ser. Hos många människor som jag möter varje dag ser jag tecken på utbrändhet och stress, på att människor inte mår bra. Det berör mig djupt, och det är hög tid att frågan diskuteras ordentligt här i riksdagen.

Den ökande ohälsan i arbetslivet visar också på bestående ojämlikhet. De som drabbas mest är kvinnor, som i mycket hög grad är dubbelarbetande. Kvinnors uppgifter är ofta monotona och innebär mera sällan möjlighet för dem att själva bestämma över arbetets utförande. Inte minst tydliggörs detta mycket klart av de vårdanställdas situation.

Enligt en prognos som vi fick ta del av förra veckan ökade kostnaderna för sjukförsäkringarna med 30 % förra året, från 18,6 miljarder till 24 miljarder, och kostnaderna väntas i år öka med ytterligare 7 miljarder kronor. Därtill kommer arbetsgivarnas kostnader och indirekta kostnader.

Denna dramatiska kostnadsökning har skett på kort tid. Vi måste naturligtvis diskutera vad vi ska göra åt de skenande kostnaderna på kort sikt, och regeringen måste ta frågan på större allvar, men jag skulle främst vilja lyfta blicken och se vad vi kan göra för att komma till rätta med de nya utmaningar som vi står inför.

Jag skulle, fru talman, vilja föreslå fem punkter för att komma till rätta med ohälsoproblematiken. Det offentliga bör vara föregångare i fråga om arbetsmiljö. I dag är det alltför ofta tvärtom. Det jag säger ska i hög grad tolkas som kritik mot hur det offentliga fungerar som arbetsgivare och en idé om hur rollen bör förändras.

För det första: Det behövs ekonomiska incitament för arbetsgivarna att få bukt med stressrelaterade sjukdomar. Det arbetsgivaransvar som finns för annan rehabilitering fungerar i regel inte vid utbrändhet. Det ska löna sig att ta väl hand om sin personal, och det ska straffa sig att inte ta itu med stressproblematiken.

För det andra: Att ha makt över sin egen arbetssituation är en avgörande livskvalitetsfråga. Låt detta synas i hur arbetet planeras! Framför allt för kvinnor inom offentlig verksamhet är möjligheterna små att själva påverka arbetstiden, men så måste det inte vara. Erfarenheter visar att de företag som låter arbetsledande uppgifter rotera och som ger medarbetarna stort ansvar för att planera och utföra arbetet både ökar produktiviteten och trivseln på arbetsplatsen.

För det tredje: Den enorma förändringstakten på arbetsmarknaden ställer stora krav på kompetensutveckling. Nu är det hög tid att komma till skott med system för att stimulera kompetensutvecklingen. Vänta inte på att frågan ska utredas i ytterligare några år, utan ta chansen att genomföra ett system redan i vårbudgeten! Ett sådant system ska innebära möjligheter att avsätta pengar på skattesubventionerade individuella kompetenskonton.

För det fjärde: Ge tydliga direktiv till försäkringskassorna att arbeta med rehabilitering, och tillskjut pengar för detta! Trots kunskapen om detta ger inte regeringen via sina myndigheter tydliga direktiv till försäkringskassorna att ändra förhållandena och att jobba med rehabiliteringsinsatser.

Och till sist, för det femte: Satsa på finansiellt samordnad rehabilitering! Finansiell samordning ökar förutsättningarna för att finna de bästa alternativen för individen och ger välfärdsvinster för den enskilde. Det pågår mycket lyckade försök enligt SOCSAM på flera platser i landet, och vi tycker att verksamheten ska permanentas. Många individer slussas mellan försäkringskassa, arbetsförmedling och hälso- och sjukvård utan att få den hjälp de behöver. Ingen tar dem riktigt på allvar. För den enskilde kan det vara förödande, samtidigt som de gemensamma resurserna bara rinner iväg. Centerpartiet har lagt fram förslag om en permanent verksamhet med samordnad rehabilitering, men riksdagens vänstermajoritet har avslagit detta. Varför, kan man undra! Det är uppenbarligen inte viktigt för regeringen och dess samarbetspartier att sätta individen i centrum för rehabiliteringsinsatserna.

Jag har presenterat fem förslag. Några är åtgärder på längre sikt, och några kan genomföras nu. Problemet är att så lite görs.

Anf. 7 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd):

Fru talman! Riksförsäkringsverkets nya prognos, som flera har tagit upp här, som visar på de skenande kostnaderna för sjukskrivningarna, kom inte särskilt oväntat. Redan förra året fick vi skjuta till ytterligare pengar till sjukförsäkringen.

Statsrådet betonade i sitt inlägg arbetsgivarens roll och ansvar, och visst har arbetsgivaren ett stort ansvar, men även staten och försäkringskassorna har ett rehabiliteringsansvar, och jag anser att försäkringskassorna är smörjmedlet i det här arbetet.

Det är bra att Ingela Thalén har tillsatt en utredning om sjukskrivningskostnaderna, och det är jättebra att vi utreder varför folk sjukskriver sig i allt större utsträckning. Det finns säkert många olika anledningar. Arbetsmiljöproblem med stress är en viktig faktor som gör att många inte orkar med. Vårdköerna, som innebär att personer är sjukskrivna i väntan på operation, är en annan. Men oavsett orsakerna till sjukskrivningarna måste ju någonting göras nu! Rehabiliteringsarbetet måste komma i gång snarast.

Det kan ta ett år innan den här utredningen kommer, och sedan ska det komma en proposition, och det kan ta ett och ett halvt år eller kanske ännu mer tid, innan vi får förslag på åtgärder. Kristdemokraternas åsikt är att någonting måste göras i väntan på detta.

Rehabiliteringsarbetet på försäkringskassorna, och för den delen även ute på arbetsplatserna, måste ta fart. Det är viktigt att både arbetsgivare och försäkringskassa ser till att ha resurser för att snabbt utreda orsaker till sjukskrivningar. Tidiga, effektiva åtgärder är det som ger effekt, men eftersom försäkringskassan i dag är en krisbransch med både Yrkesinspektionen och JO efter sig måste särskilt riktade akutåtgärder av något slag till. En försäkringskassa där man har fört över resurser från rehabiliteringsarbete till att betala ut sjukpenning är inte kapabel. Försäkringskassorna har sedan budgetåret 1995/96 minskat sin personalstyrka med 22 %. Kvar finns få som arbetar med rehabilitering.

Försäkringskassorna är också nu inne i ett stort förändringsarbete kallat Vision 2005, som drivs av Riksförsäkringsverket. Kostnaderna för det moderniseringsarbetet beräknas till 4,4 miljarder kronor fram till år 2005. Det är sagt att pengarna ska tas inom nuvarande ramar. De fackliga orga-

Prot.

1999/2000:64

10 februari

Aktuell debatt:

*Frågorna runt ökade
sjukskrivningar och
behov av rehabilitering
i arbetslivet*

nisationerna tror inte att det här är realistiskt. Vad tror regeringen? Kassorna ska klara att administrera det nya reformerade pensionssystemet också. IT-systemet ska förnyas; det är bra, men det innebär också en förnyad personalstruktur med nyrekrytering. Jag tror att allt det här sammantaget kommer att skapa en ganska stor turbulens i organisationen de närmaste åren, som inte förbättrar utsikten för den som sitter och väntar på hjälp med rehabiliteringsinsatser.

Om jag inte minns fel sade statsrådet Ingela Thalén för några år sedan, när rehabiliteringsförordningen arbetades fram, att ingen ska gå sjukskriven mer än ett år. Nu ser vi att de långa sjukskrivningarna ökar, även upp till två år. Därför är det särskilt viktigt med tidiga åtgärder. Enligt rehabiliteringsförordningen ska en rehabiliteringsutredning för den sjukskrivne vara klar inom en månad, antingen av arbetsgivaren eller av försäkringskassan. Men kassan har det yttersta ansvaret. Hur ska kassorna klara av målsättningen när det inte finns personal som sköter de här arbetsuppgifterna? En försäkringskassa som inte agerar verkar tyvärr demoraliserande. Ingen bryr sig om ifall arbetsgivaren gör en rehabiliteringsutredning eller inte. Kassorna frågar inte efter dem längre, och risken är också att den sjukskrivne då ger upp; det är ändå ingen idé att försöka få hjälp.

Vi kristdemokrater talade i vår budgetmotion i höstas om att medel som satsas på rehabilitering ger utdelning. Vi satsade därför mer på rehabilitering och på försäkringskassornas administration.

År 1994 satsade regeringen 3,4 miljarder kronor på rehabilitering. I år satsar man bara 2,6 miljarder kronor. Här har man alltså sänkt ambitionsnivån. Varför? Vi tror att det är kontraproduktivt. Om vi i stället satsar på snabbt förebyggande åtgärder kommer det att löna sig flera gånger om. Det är vår tes. Regeringen borde åtminstone pröva den vägen.

Vi tror att kassorna för att sätta in effektiva och adekvata rehabiliteringsåtgärder behöver kompetensutveckling. Vi tror att incitament behöver skapas för att olika aktörer ska samarbeta i rehabiliteringsarbetet. Kanske är regeringen t.o.m. mogen för att gå på kristdemokraternas linje att tillsätta en parlamentarisk kommitté för att utreda ett reformerat socialförsäkringssystem.

Fru talman! Jag hoppas att statsrådet Ingela Thalén i dag kommer med ett förslag på akuta åtgärder för att få i gång rehabiliteringsarbetet igen. Det fungerade faktiskt bättre för några år sedan. Kanske kan man tänka sig att kassorna under en begränsad tid får lite extra pengar för att ta in folk som kan betala ut sjukpenning, under förutsättning att de mer erfarna arbetar med rehabilitering. Det vore värt ett försök. Kan Ingela Thalén tänka sig detta? Jag hoppas få ett positivt svar här i dag på min fråga, som jag också ställt i min interpellation.

Anf. 8 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Bakgrunden till dagens debatt är ju den mycket kraftiga ökning av sjukskrivningarna och därmed förstas sjukskrivningskostnaderna som ägt rum under de senaste åren, möjligen med start kanske någon gång våren 1998.

I fjol ökade kostnaderna med 24 %, och de prognoser vi har pekar inte på någon direkt avmattning. Vi kan konstatera att den stora minskning av sjukskrivningen vi hade i början och mitten på 90-talet nu tyvärr

håller på att vända tillbaka, och mycket av minskningen håller på att försvinna.

Det är bekymmersamt. Det är bekymmersamt för de individer som är sjukskrivna, och det är förstås bekymmersamt för samhällsekonomin i dess helhet och statens finanser. Bakgrunden finns förstås mycket i det arbetsliv vi har i vårt land. Många människor är utsatta för negativ stress, dvs. de har både mycket att göra och lite inflytande.

Modern forskning visar att man kan ha mycket att göra och ändå må rätt bra, eller t.o.m. mycket bra, så länge man känner att man har inflytande på det man gör. Dessa brister finns på många arbetsplatser. Men det är ingen hemlighet att vi inom den offentliga sektorn ser mer av bristande inflytande än på många privata arbetsplatser. En väg till att minska sjukskrivningarna är förstås att vi alla som har möjlighet att påverka utvecklingen inom kommuner, landsting och staten försöker att se till att våra anställda får mer inflytande.

När man lyssnar på statsrådet Thalén förefaller hela problematiken, eller nästan hela problematiken, ha att göra med att arbetsgivarna missköter sig. Jag tänkte ta upp den del som har att göra med den socialdemokratiska regeringens synder. Teologer och etiker brukar skilja mellan underlåtenhetssynder och mer aktiva synder. En vanlig uppfattning är då att underlåtenhetssynder är något mindre allvarliga än aktiva synder. Vad gäller underlåtenhetssynderna är det bara att konstatera att inte mycket har gjorts, och det som har gjorts har gjorts sent. Vad gäller de aktiva synderna finns det ett antal av dem som har bäring till det vi diskuterar i dag.

Vi hade i början på 90-talet genom en nationell vårdgaranti, en överenskommelse med landstingsförbund m.fl., sett till att vårdköerna nästan var borta. Den socialdemokratiska regeringen och dess majoritet här i kammaren har sett till att den vårdgarantin är borta. Vi har uppgifter om att många tiotusentals människor står i vårdköer. Det är lätt att inse att den som står och väntar på en operation eller behandling kommer att vara sjukskriven tills detta är gjort. Det finns det gott om exempel på.

För att ha en bra folkhälsa är det angeläget att vården organiseras på ett bra sätt. Till det hör att ha en bra primärvård. I en undersökning som presenteras i dagens nummer att tidningen Landstingsvärlden talar man om att en bra primärvård ger positiva effekter på folkhälsan och lägre konsumtion av både slutet och öppen vård. Detta är inga nyheter. På det här området bär statsrådet personligen ett allvarligt ansvar för att primärvården inte har utvecklats i vårt land genom de förslag som hon lade fram när hon ansvarade för sjukvården i slutet av 1994 och början på 1995 när man bromsade den snabba utbyggnaden av primärvården via husläkare.

Fru talman! Ett tredje exempel på aktiva synder från regeringens sida som leder till en sämre folkhälsa har att göra med inställningen från regeringen och riksdagsmajoritetens sida till den finansiella ekonomiska samordningen mellan försäkringskassor och landsting. Det är vad vi brukar kalla försäkringspengar till vården, eller med ett mer tekniskt namn: FINSAM.

Tanken är att det är bättre att använda pengar till att människor får den rehabilitering, de operationer och de behandlingar de behöver än att de får sjukskrivningspengar. Den tanken är så oerhört enkel att nästan

Prot.

1999/2000:64

10 februari

Aktuell debatt:

*Frågorna runt ökade
sjukskrivningar och
behov av rehabilitering
i arbetslivet*

alla utom dem som sitter i den socialdemokratiska regeringen förstår det och står bakom det. Vad som har hänt är att lyckosamma försök på området som startades i början på 90-talet stängdes av från den 1 januari 1998 inför eventuellt något slags beslut kanske år 2003.

Vi i Folkpartiet liberalerna har hårt kritiserat dessa försämringar. Det har vi gjort upprepade gånger i den här kammaren, och vi är inte alldeles ensamma om det. Om jag tar den tredje av de försämringar som regeringen direkt är ansvarig för, att stoppa försöken med försäkringspengar till vården, har exempelvis Socialstyrelsen pekat på att det behövs något slags, som man kallar det, finansieringbroar. Försäkringskassaförbundet tycker att det är fel att man inte får samverka. Landstingsförbundet har skrivit till regeringen och bett att man ska få ökade möjligheter till att samverka. Det nya landstinget i Västra Götaland har tillsammans med försäkringskassan i Västra Götaland också skrivit till regeringen och bett om att få möjligheter att samverka.

I dessa fall är det inte bara de borgerliga politikerna som har förfäktat uppfattningen att man borde få använda försäkringspengar i vården utan även statsrådets partivänner såväl i försäkringskassorna som i Landstingsförbundet som i Västra Götaland. I några fall har de skrivit brev till regeringen och bett att få tillbaka regler som liknar de regler som gällde den finansiella samordningen.

Såvitt jag förstår har de ännu inte fått svar. En del av breven kom i oktober och november i fjol. Inför en debatt som handlar om varför antalet sjukskrivningar stiger i vårt land är det rimligt att fråga statsrådet Thalén: Kommer de att få något svar? Vilket är det svaret? Kommer det svaret att leda till att vi ökar möjligheterna att vända den olycksaliga utveckling som pågår sedan några år tillbaka?

Anf. 9 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Fru talman, kammarkamrater, åhörare och statsrådet! Tack Centern för debatten! Det är jättebra att den blev av. Sjukfrånvarons effekter i kostnader och lidande är en bomb. Men det är inget överraskande, som många har sagt.

Välfärdsbokslutet var heller inte något överraskande. Man konstaterade där att det fanns kunskapsluckor i förmågan att förutsäga. Man frågade: Hur kunde politiker göra så här, t.ex. skära ned i den offentliga verksamheten, när de visste konsekvenserna? Svaret är: De visste inte. Min analys är att man har varit så förblindad av den nya utvecklingen med marknaden och hisnande teknisk utveckling med möjligheter till IT. Man har blivit både nyrik och fartblind på en gång. Jag tänker på när Dalamodellen infördes i mitt hemlandsting år 1990. Då gav man ut en tidning om det nya IT-systemet. Man sade: Nu är det bara fantasin som kan sätta gränser. Sedan glömde man både sekretess och säkerhet.

I hela landet köpte vi i vården industrins termer. Man talade om produktivitet och gjorde produktivitetsstyrning. Man talade om konsumtion och gjorde konsumtionsstyrning. Man talade om kunder i stället för patienter och om *quality assurance*, kvalitetssäkring, och man glömde sunda förnuftet. Det är så självklart att människor inte vågar klaga utan blir sjuka när man skär ned, få människor jobbar mer och det blir konkurrens om jobb. Man orkar inte ta itu med situationen när man är pressad. Så är det för alla människor.

Jag ska berätta lite om Christina Doctare, som det stod om i Dagens Nyheter häromsistens. Det var när hon kom hem från ett uppdrag i krigets Bosnien som hon verkligen såg. Där i våldets skugga var människor anspända och på högvarv. Det var förstaeligt. De var i livsfara och behövde mobilisera. Sedan kom hon hem och upptäckte att svenska män och kvinnor uppvisade liknande höga stressnivåer. De var också uppjagade och hade symtom som om de levde i ett permanent krigstillstånd.

Christina Doctare menar att vi befinner oss i direkt livsfara inte bara som individer utan som kollektiv. Stressade människor har svaga mänskliga relationer. De har många sjukdomar, fattar dåligt underbyggda beslut och saknar förmåga att uppfatta och tillgodogöra sig den andliga delen av tillvaron. Det är kanske också någonting för oss här i riksdagen att tänka på.

Fram till i dag har det skett en attitydförändring i vårt samhälle. Vad händer när du öppnar ditt pensionskuvert? Du ser att om du inte jobbar mycket och länge får du lägre pension. Attitydförändringarna i samhället innebär att från att ha vetat att vi hade ett välfärdssystem som trädde in när vi behövde utsatts vi för påverkan, som med pensionskuvertet.

Det görs reklam för den s.k. arbetslinjen. Alla ska ut och jobba, mycket och länge. Det gäller alla: kvinnor, ensamstående kvinnor med barn. Budskapen är ofta dubbla. Man uppmuntrar till livslångt lärande. Det talar Utbildningsdepartementet om. Men pensionen blir lägre om jag tar en paus. Projekt är fint, modernt och blir vanligare för varje dag. Men fasta heltidsjobb lönar sig bäst med tanke på sjukpension, pension och andra förmåner.

Vi ska spara, men vi får höra att vi ska konsumera mera för att höja den ekonomiska tillväxten. I början av min psykologiutbildning fick jag lära mig att man kunde bli schizofren om man fick sådana här dubbla budskap. Nu har man visserligen upptäckt att schizofreni också beror på andra saker, men förvisso är det förvirrande. Förvirring är inte bra, det heller.

Statsrådet Ingela Thalén pratade om arbetsplatser och stress. Jag är jätteglad att hon lovade att försäkringskassorna skulle få ökade personalinsatser. Det är precis vad som behövs. Men ändå förespråkas arbetslinjen, och det är förvirrande. Med tanke på allt som sagts från denna talarstol om stress och vad den har för konsekvenser måste jag säga att jag inte kan förstå att inte alla kan gå med på arbetstidsförkortning.

Sedan har vi rehabiliteringen. Det är bra att det i budgetpropositionen ärligt står att rehabiliteringen närmast är en skandal och att det ska föreslås konkreta åtgärder, men jag är lite nervös inför dessa åtgärder. Jag är rädd att det ska handla om ändrat beräkningsunderlag, att man ska klämma åt läkare så att de inte sjukskriver lika mycket och att man sänker a-kassan, t.ex. Det går inte att lappa och laga längre, utan vi måste ta ett nytt grepp. Vi måste ta rehabiliteringen på allvar och ta ett alldeles nytt grepp. Vi i Miljöpartiet kanske t.o.m. får hjälp med att föra fram vår idé om grundtrygghet, för på sikt är det den kanske enda utvägen för hela detta system. En vacker dag kommer det nya pensionssystemet kanske att bli ett grundtrygghetssystem, när alla lever på den grundtrygghet som finns där.

Prot.
1999/2000:64
10 februari

Aktuell debatt:

*Frågorna runt ökade
sjukskrivningar och
behov av rehabilitering
i arbetslivet*

Anf. 10 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Det var många och värdefulla inlägg. Några vill jag gärna bemöta och inte bara hålla med.

Chris Heister säger i och för sig helt riktigt att en av de viktigaste utgångspunkterna är att man har makten över sitt eget liv och att man kommer ifrån maktlösheten. Men sedan lämnar Chris Heister som recept att man ska klara detta genom att privatisera verksamheten. Tala om att öka maktlösheten! Det ser vi inte minst i rapporten från i går. Personal i hemtjänsten tvingas lämna ifrån sig sitt ansvar därför att de känner sig maktlösa i en privatiserad verksamhet.

Man ska inte vänta på vård. Det är därför vi har överenskommelser mellan stat och landsting – för att ge vård och behandling och för att ge information om var de kortaste köerna finns. Man ska inte behöva vänta över huvud taget, vare sig när det gäller vård eller att resa till jobbet, om jag säger så.

När det gäller hörapparaten som Chris Heister tog upp som ett exempel vill jag säga att jag delar kritiken i det enskilda fallet. Jag tycker inte heller att man ska behöva vänta så länge för att få en hörapparat. Men de lösningar med sänkt skatt och annat som Chris Heister föreslår är definitivt inga lösningar vad beträffar den oerhört komplexa problematik som vi diskuterar när det gäller orsakerna och skälen till den ökande sjukfrånvaron. De skälen är nog dessvärre mycket mer mångfacetterade än vad Chris Heister pekar på.

Birgitta Carlsson tar upp ett fempunktsprogram som jag tycker är väldigt intressant, även om jag måste säga något när det gäller den sista punkten om finansiell samordning. Detta gäller också som en replik till Bo Könberg.

År 1998 öppnade riksdagen vägen för en total möjlighet till samordning mellan de aktörer som finns runt den enskilda individen. Riksdagen ändrade socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen och gav möjligheter för länsarbetsnämnder och försäkringskassor att samarbeta. Men vad man talar om här är att den enskilde löntagaren ska betala samma vård två gånger, dvs. dels via hälso- och sjukvårdsskatten till landstinget, dels via avgiften till försäkringskassorna. Men samordningsmöjligheterna är definitivt oerhört stora, och man har ett oerhört stort ansvar.

Om denna skenande sjukfrånvaro inte är incitament nog för arbetsgivare, försäkringskassor och sjukskrivande läkare har vi all anledning i denna riksdag att bli riktigt djupt oroade, men jag tror faktiskt att det är incitament nog. Sedan behöver vi göra saker under tiden vi väntar på lite mer kunskap och klokskap. En del berörde jag i min inledning.

När det gäller Desirée Pethrus Engströms konkreta fråga om jag nu är beredd att ge besked om hur budgetförslaget kommer att se ut när det gäller resurser kan jag säga att jag naturligtvis inte är det. Det tror jag inte heller att Desirée Pethrus Engström hade förväntat sig. Men denna fråga är en av de viktigare som vi diskuterar. Jag delar också hennes uppfattning att försäkringskassorna bör och kan vara smörjmedel kring det nödvändiga rehabiliteringsarbetet.

Jag tycker inte att försäkringskassan är en krisbransch, även om det finns oroväckande inslag när det gäller krav från olika aktörer i omgivningen kring dessa.

Får jag när det gäller FINSAM-diskussionen säga att Västra Götaland faktiskt har budgeterat en intäkt från försäkringskassan. Det tycker jag är signal nog om att man ska se upp när det gäller de olika aktörernas ansvar. Var och en har sitt ansvar för att erbjuda stöd till den enskilda individen.

Anf. 11 CHRIS HEISTER (m):

Fru talman! Blir människor mer delaktiga, och kan människor få vård i tid, tror jag att vi kommer att se en helt annan utveckling än den som nu Riksförsäkringsverket varnar för.

Ingela Thalén säger att det inte är bra att personal har möjlighet att ta över verksamhet som i dag drivs i offentlig regi. Men det alternativ vi ser i dag är att många känner sig maktlösa i offentlig sektor och att de inte kan påverka sin egen situation. Det är, precis som Bo Könberg säger, den utbrändhet som innebär att man har jättemycket ansvar men inga befogenheter att leva upp till det ansvaret. Då säger Ingela Thalén att de inte ska få möjlighet att driva verksamhet i egen regi.

I stället tvingas många att söka sin framtid i Danmark och Norge. I senaste numret av Dagens Medicin står det att man nu också kan jobba som sjuksköterska i Schweiz, för där får man goda möjligheter, och där kan man också få en mycket bra lön.

Jag kan inte begripa den politiken. Jag tror att vi måste ha en politik som bygger på att vi utvecklar och förnyar så att vi får en bra verksamhet både i privat och offentlig regi. Detta är kommuniserande kär! Kan vi få en utveckling av arbetsmetoder och arbetsorganisationen kommer det alla till del – också dem som arbetar i offentlig sektor. Undersökning efter undersökning visar på att man känner mycket större tillfredsställelse just när man har småskalig verksamhet och när man kan vara med och påverka besluten. Då är man också mindre stressad. Varför säger ni nej till förnyelse och förbättring? Varför vill ni stoppa utveckling?

När det gäller vårddköerna säger Ingela Thalén att vi har en överenskommelse med Landstingsförbundet. Ja, men det fungerar ju inte. Det är enormt långa köer. Människor står och väntar månad ut och månad in. Varför inte införa den nationella vårdgaranti som fungerade när den fanns mellan 1991 och 1994? Varför säger ni nej till en nationell vårdgaranti som innebär att människor får vård i tid och slipper vara sjuka?

Anf. 12 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v):

Fru talman! De borgerliga talar mycket om FINSAM, dvs. att sjukförsäkringen betalar för operationer för sjukskrivna. Risker med FINSAM är att det endast kommer att satsas på unga människor. Det blir en gräddfil i vården. Vem vill då satsa på det äldre sjukvårdsbiträdet, som snart går i pension? I Stockholm har t.ex. de borgerliga partierna signalerat att man inte ska satsa på rehabilitering av missbrukare över 40 år. Är det så vi ska ha det?

FRISAM innebär att försäkringskassan, arbetsförmedlingen, socialtjänsten och sjukvården ska samarbeta kring individen. Samverkan är nyckelordet.

Många har i den här debatten tagit upp att arbetsorganisation och hälsa hör ihop. För att man ska kunna skapa goda arbetsmiljöer där människor inte slås ut av stress och utbrändhet krävs stora satsningar för att

Prot.
1999/2000:64
10 februari

Aktuell debatt:

*Frågorna runt ökade
sjukskrivningar och
behov av rehabilitering
i arbetslivet*

återupprätta företagshälsovården och förbättra skyddsombudsverksamheten. Vi behöver dessutom skapa ett arbetsliv som är hållbart och kreativt. I dag har anställda för lite inflytande över sitt jobb. Människors kompetens utnyttjas inte, och alltför många har en otrygg situation beroende på bl.a. tidsbegränsade anställningar.

Som Sture Nordh, ordförande i TCO, säger behövs det en mental modernisering där den magra organisationen ersätts av en långsiktigt hållbar arbetarkultur som bygger på en ömsesidig respekt. Det måste finnas tid för såväl återhämtning som lärande och utbildning. Samhället har blivit tuffare. En stressmotor är detta med *just in time*. Arbetslöshet och otrygghet är en annan. Det gäller därför att skapa bra verktyg för såväl den enskilde som facket och försäkringskassan för att man ska kunna hävda sig gentemot arbetsgivare och AMI.

Anf. 13 BIRGITTA CARLSSON (c):

Fru talman! Statsrådet Ingela Thalén öppnade sitt anförande med att presentera att det var fritt för kommunerna att pröva olika typer av verksamhet. Men från Centerpartiets sida vill vi permanenta den verksamhet som har bedrivits och som vi vet har fungerat otroligt bra på många platser.

Sedan sades det också att försäkringskassan inte var någon krisbransch. Men vi vet att rehabiliteringspengarna i många områden har tagit slut bara efter ett halvår. Då tycker vi att det är kris. Man utbetalar passivt sjukförsäkringsersättningar men har inte pengar till att sätta människor i rehabilitering. Vi vet också att de personer som går sjukskrivna under en längre tid har mycket svårare att komma tillbaka till sitt arbete.

I sitt första inlägg kritiserade statsrådet Ingela Thalén arbetsgivarna eller företagarna, men det nämndes ingenting om hur det här sköts inom den offentliga sektorn. Det är ju vårt gemensamma ansvar att det fungerar på ett tillfredsställande sätt ute i den offentliga verksamheten, men vi har fortfarande inte fått några besked förutom att de här utredningarna pågår. Jag tycker att vi kan begära av landets regering att man jobbar effektivare med ett område som detta.

Jag ska ta upp en annan fråga som vi inte har berört här tidigare. Jag inledde mitt förra anförande med att kommentera det nya arbetslivet. Det är viktigt att våra lösningar i det nya arbetslivet inte blir gårdagens lösningar på gårdagens problem. Låt oss ta till vara de positiva möjligheter som finns!

Till den som argumenterar för att man ska reglera människors liv i en större utsträckning vill jag säga: Acceptera människors olikheter! Sex timmars arbetsdag, som det har talats om från en del håll, är inte lösningen för alla under hela livet. Vi vet alla att vi under vissa perioder kan och vill jobba mer för att under andra perioder jobba mindre. Vi vet att en sextimmarsdag riskerar att leda till att lika många människor ska göra samma jobb på en kortare tid. Då ökar stressen i stället för att minska. Öka i stället utrymmet för människor att variera sin arbetstid under olika skeden i livet! Skapa system som är flexibla och som ökar valfriheten i stället för att minska den och likrikta.

Centerpartiets svar på maxtaxa och lagstiftning om en kortare arbetstid är ett ökat utrymme för individuella lösningar på arbetsplatserna och ett barnkonto som låter föräldrarna välja kortare arbetstid. Sänkta ersätt-

ningsnivåer är heller ingen lösning, i varje fall inte på längre sikt. Om människor känner negativ stress och har en minimal möjlighet att påverka sin arbetssituation löses inte problemen med mindre pengar. Man blir sjuk ändå.

Kraven i arbetslivet ska vara höga, men man ska också ha en möjlighet att påverka sitt eget liv. Jag har lagt fram de här fem förslagen. Det är åtgärder som på både lång och kort sikt förbättrar situationen för långtids- och korttidssjukskrivna personer. Dessutom minskar det kostnaderna för staten. Det kostar samhället i snitt 50 000–70 000 kr att rehabilitera en arbetstagare. Kostnaderna om samma person är sjukskriven är i snitt 150 000 kr per år. För varje satsad krona får man minst två kronor tillbaka. Men framför allt ges det möjlighet för människor att komma tillbaka till jobbet och arbetsgemenskapen.

Anf. 14 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag ska ge ett exempel på att rehabilitering lönar sig. Det var kanske fler som läste om Eskilstunamodellen i Dagens Nyheter häromdagen. Det stod: En ny metod gav färre sjukskrivna. Eskilstuna vänder trenden.

Man låg över riksgenomsnittet vad gäller sjukskrivningar. På fem år har man vänt utvecklingen dramatiskt. Man har höjt kunskapen inom försäkringsmedicin. Försäkringskassan har med utbildning och med annorlunda arbetssätt lyckats, och nu håller man stand mot den dramatiska ökningen i övriga Sverige.

Läkare, handläggare och patient samverkar i dialog. En korrekt diagnos leder till en korrekt behandling och ett snabbare tillfrisknande. Man arbetar med en helhetssyn på personens livssituation, vilket är nödvändigt för att rehabiliteringen ska lyckas.

Vi tror att vi snart kommer att få en ökande andel sjukpensionärer om man inte satsar på tidig rehabilitering nu. Vi vet nämligen att ju längre någon går sjukskriven desto större är risken att personen aldrig kommer åter i arbete. Det kan inte vara en vettig politik när vi behöver folk i arbete.

Andelen sjukskrivna kvinnor i åldrarna 50–59 år ökar mest. Oftast är de offentligt anställda. Många kvinnor i den offentliga sektorn har på grund av låga löner måst arbeta heltid för att klara ekonomin. De är dubbelarbetande och ger kanske upp. De orkar inte. Arbetsplatserna kräver mer och mer. Samtidigt får de inte mer inflytande och inte heller mer lön. Löneökningarna ges till de yngre, så att de ska stanna kvar. Hopplösheten breder ut sig och kanske också en känsla av att det inte spelar någon roll.

Fru talman! Regeringen måste nu börja ge signaler via arbetsgivare och försäkringskassan om att det visst spelar roll. Alla behövs i arbetslivet. Varför har regeringen dragit ned på rehabiliteringsanslaget? Kommer statsrådet att arbeta för mer riktade resurser till rehabilitering?

Anf. 15 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Som redan har sagts flera gånger i debatten handlar mycket om arbetstagarnas inflytande på sin arbetsplats. Detta reder vi inte ut på de återstående minuterna i dag, men det vore bra med mera engagemang i den frågan från regeringens sida.

Prot.
1999/2000:64
10 februari

Aktuell debatt:

*Frågorna runt ökade
sjukskrivningar och
behov av rehabilitering
i arbetslivet*

Värre ändå är väl de direkta synder som regeringen ansvarar för och som jag anklagade regeringen för i mitt förra inlägg. Man rev upp vårdgarantin och ersatte den med någon allmän överenskomst, om jag förstod det rätt. Jag tror inte att de sjuka och de som behöver ha behandlingar bryr sig speciellt mycket om det kallas garanti eller överenskomst, men de vill gärna ha resultat. Skillnaden mellan den gamla vårdgarantin och Ingela Thaléns överenskomst är att den gamla gav resultat. Människorna behövde vänta en mycket kortare tid.

Jag anklagade också regeringen för att man hade rivit upp husläkarlagen, 1994–1995. Det har lett till att antalet primärvårdsläkare, husläkare, under de senaste fem åren bara har ökat i takt med befolkningsutvecklingen, dvs. att någon ökad täthet inte har åstadkommits på fem års tid. Jag anklagade inte minst regeringen för att den satte stopp för de goda försöken med försäkringspengar i vården. Ingela Thalén har anvisat någonting annat, dvs. det beslut som riksdagen fattade våren 1997 och som skulle vara så väldigt fint. Poängen är bara att det inte är några andra än ni som sitter i regeringen som tycker att det var ett bra förslag. Är det inte konstigt att alla andra var emot det den våren, de som hade prövat och de som ville pröva? Är det inte konstigt att Socialstyrelsen föreslår finansieringsbroar? Är det inte konstigt att Ingela Thaléns partivänner i Landstingsförbundets styrelse, eller den socialdemokratiska ordföranden i Västra Götalands försäkringskassa, eller den socialdemokratiska vice ordföranden i regionstyrelsen, uppenbarligen inte har förstått hur bra detta är utan skriver brev till regeringen och ber om Ingela Thaléns svar på huruvida man får använda någonting som liknar de gamla reglerna?

Anf. 16 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Fru talman! Vi måste ta ett nytt grepp, och vårt grundtrygghetssystem är ett nytt grepp. Det är kortsiktigt att lappa och laga, och vi måste satsa långsiktigt. Att satsa på förebyggande kostar mera nu, men på lång sikt lönar det sig både mänskligt och penningekonomiskt.

Rehabilitering är också ett slags förebyggande arbete. Jag hade också tänkt berätta om Eskilstunamodellen men hittade inte artikeln. Tack så mycket för det!

Till sist vill jag säga så här: Jag och Miljöpartiet tror mycket på samverkan. Men låt oss här inte bråka om vilken samordning eller samverkan som är bäst eller sämst – FRISAM, FINSAM, SOCSAM, Bruk för alla eller vad det nu är. Då fastnar vi.

Samverkan ersätter inte bristande resurser. Men med resurser *och* samverkan kanske det kan bli någonting riktigt bra.

Anf. 17 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Där Kerstin-Maria Stalin slutade vill jag fortsätta. Det är nämligen precis så det är: Med resurser kan man också samverka. Men då måste även de som samverkar använda de resurser de har, dvs. i form av skatteintäkter och avgifter som tas från löntagarna, från arbetsmarknaden och från arbetskraften.

Nu kommer vården att tillföras ytterligare 9 miljarder kronor. Under ett antal år har vi fört över 20 miljarder kronor till kommuner och landsting i syfte att dessa ska kunna bidra till samverkan utifrån sina finansieringsmöjligheter.

När det gäller samverkan hänvisar jag fortfarande till det beslut som är fattat. Det betyder ju inte att inte försäkringskassorna från sina utgångspunkter ska vara aktiva, driva och kanske mer än väl bidra med sin del i sådan samverkan. Det finns sådana goda exempel också inom ramen för den lagstiftning vi har nu.

När det gäller Västra Götalands län, som Bo Könberg kommer tillbaka till, tycker jag att det är anmärkningsvärt att ett landsting i förväg budgeterar en intäkt från en annan huvudman för att bedriva sin sjukvårdsverksamhet. Vi kommer att träffa landstingen och de intresserade aktörerna för att diskutera på vilket sätt vi kan utveckla samverkan.

Sedan säger Chris Heister att socialdemokratien är emot personaldriven verksamhet – inte alls! Chris Heister började sitt inlägg med att vi var emot verksamhet som drivs i privat aktiebolagsregi. Det är den diskussionen man för nu. Jag måste säga att när Chris Heister säger att vi är emot småskalighet och mindre verksamhet som drivs av personalens engagemang är det faktiskt att vrida diskussionen på ett sätt som gör att jag tycker att Chris Heister borde rodna lite. Är det Partena Care Chris Heister menar? Är det Bure Chris Heister menar? Eller kan det möjligen vara något av de aktiva personalkooperativ som jag har träffat? I så fall, om det är det senare, är vi överens. Vi vill utveckla, vi vill förnya och det finns också möjligheter för personaldriven verksamhet. Men vi säger stopp på de områden där man har vinstutdelning i aktiesyfte.

Sedan är det klart att det inte fungerar särskilt väl med samverkan i områden där man sänker skatten och den vägen minskar möjligheterna att bedriva vård och behandling.

Birgitta Carlsson säger att jag inte nämnde arbetsgivarna, men det gjorde jag. För mig är arbetsgivare också arbetsgivare i den offentliga sektorn – alldeles självklart! Med tanke på det som har sagts i den här debatten har vi som arbetsgivare – jag får väl säga så, för jag antar att några av er också sitter i andra förtroendemannaroller – ett minst lika stort ansvar för att bedriva verksamhet som låter vår personal komma tillbaka och få möjlighet till rehabilitering.

Jag nämnde i min inledning de försäkringsmedicinska centrumen. Den utveckling som det finns möjlighet till där kommer att ge ett väldigt gott underlag och stöd för arbetsgivare och försäkringskassor för den fortsatta verksamheten.

När det gäller Eskilstunamodellen kan det säkert vara ett bra exempel som kan spridas genom konsensuskonferenser och annat.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag säga att när det gäller frågor som rör vårens budgetarbete kommer jag tillbaka i anslutning till den debatten när det gäller resurser inom de verksamhetsområden som jag ansvarar för.

Anf. 18 BIRGITTA CARLSSON (c):

Fru talman! Till sist vill jag tala om – det här är mitt sista inlägg – att från Centerpartiets sida accepterar vi inte utvecklingen inom det här området. Det är därför som vi har föreslagit den här debatten i dag.

Prot.
1999/2000:64
10 februari

Aktuell debatt:

*Frågorna runt ökade
sjukskrivningar och
behov av rehabilitering
i arbetslivet*

Jag har också presenterat fem förslag, och jag upprepar dem helt kort:

1. Skapa ekonomiska incitament för att arbetsgivarna ska få bukt med stressrelaterade sjukdomar.
2. Gör det möjligt för människor att ha makt över sin egen arbetssituation.
3. Stimulera kompetensutveckling.
4. Ge tydliga direktiv till försäkringskassorna att arbeta med rehabilitering och tillskjut pengar för det.
5. Satsa på finansiellt samordnad rehabilitering.

Jag ser fram emot vårpropositionen och hoppas att regeringen i den har med förslag där vi kan se att man verkligen har tagit den här frågan på allra största allvar.

Vi kommer från Centerpartiets sida att enträget driva den här frågan vidare. Vi accepterar inte att människor ställs utanför arbetsgemenskapen på grund av att vi här i riksdagen inte ser till att tillskjuta medel där det behövs och att driva frågorna på ett sådant sätt att det sker förändringar inom detta område.

Till sist tog statsrådet upp satsningar inom vård och omsorg. Vi centerpartister känner oss stolta över att vi vågat vara med i den uppgörelse där pengar förs till vården. Nu kommer inte dessa pengar förrän år 2002, och det måste hända någonting innan dess. Därför hoppas vi att det redan nu i vår kommer förslag från regeringen som visar att man verkligen har tagit problemen på allvar.

Anf. 19 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Jag vill tacka Centerpartiet för initiativet till den här debatten om sjukfrånvaron. Som vanligt är det väldigt kort om tid, och det betyder att jag inte har haft möjlighet att kommentera alla inlägg. Men mycket av det som sagts i debatten finns det stor anledning att återkomma till.

En av de saker som Birgitta Carlsson nu nämnde var att skapa incitament för arbetsgivarna. Det är ett mycket intressant förslag. Däremot måste man kanske pröva vad man då menar med incitament. Det finns ju många olika typer av incitament. Det kan finnas positiva i form av bidrag, och det kan finnas andra som innebär kostnadspålagor på arbetsgivarna. Men under alla omständigheter finns det anledning att titta på hur man är med i den rehabiliteringsprocess som krävs runtomkring den enskilde individen.

Sedan finns det en hel del mindre regeländringar som man bör kunna göra redan nu, utan alltför stora utredningar. Ett sådant fall är t.ex. att de som har en karensdag men flera olika arbetsgivare drabbas av kostnader motsvarande flera karensdagar. Så kan vi naturligtvis inte ha det. Ett annat fall är att om någon har en sjuklöneperiod och arbetsgivaren är klok nog att betala resor till och från arbetet i stället för sjuklön, därför att det passar bättre för den person som drabbats av sjukdom, räknas inte den perioden som sjuklöneperiod. Det måste vi naturligtvis ändra.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag säga till kammaren att statsrådet Sahlin och jag har inbjudit alla arbetsgivare, parter på arbetsmarknaden, myndigheter och utredare för att diskutera vad vi kan göra redan i dag. En sådan överläggning kommer att äga rum inom en 14-dagarsperiod. Tack, fru talman!

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 4 februari.

3 § Svar på interpellationerna 1999/2000:162 och 164 om region Västra Götaland

Prot.
1999/2000:64
10 februari

*Svar på
interpellationer*

Anf. 20 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Åsa Torstensson har frågat mig dels om jag är beredd att ompröva beslutet om att inte ge Västra Götalandsregionen ansvar för att fördela och fatta beslut om de EU-fondspengar som berör Västra Götaland, dels vilka åtgärder jag avser att vidta för att stärka regionens egna arbete med regional utveckling via EU-stöd.

Per Landgren har frågat mig dels om jag anser att regeringsbeslutet om administrationen av EU:s strukturfondsprogram är i enlighet med riksdagens fattade beslut om försöksverksamhet i Västra Götaland, dels hur jag tänker mig att samordningen ska ske vad gäller regional utveckling, utvecklingsstrategi och tillväxtavtal i Västra Götaland med enbart en representant från regionen i den beslutande styrelsen på 13 ledamöter.

Jag besvarar frågorna samtidigt.

Bakgrunden till frågorna är det beslut som regeringen fattade den 16 december om bl.a. att uppdra åt Länsstyrelsen i Örebro att utarbeta förslag till utvecklingsplaner för mål 2-regionen Västra. Mål 2-regionen Västra består av områden i Västra Götalands, Värmlands och Örebro län. Enligt riktlinjerna för uppdraget ska samverkan ske med självstyrelseorganet i Västra Götalands län och Länsstyrelsen i Värmlands län och med ett regionalt partnerskap.

I riktlinjerna anges också att regeringen senare avser att utse Länsstyrelsen i Örebro län att vara förvaltningsmyndighet för mål 2-programmet Västra. Vid förvaltningsmyndigheten kommer det att inrättas en strukturfondsdelegation med ledamöter från de tre länen.

Överenskommelsen förra året mellan medlemsstaterna i EU om den nya strukturfondsperioden innebär en koncentration och förenkling av strukturpolitiken. Det beslut som regeringen nu har fattat om riktlinjerna utgår från det regelverk som ligger till grund för nästa programperiod. Det innebär färre antal program än tidigare och därmed också administrativt sett större regioner på flerlänsnivå.

Genom att utse vissa länsstyrelser till förvaltningsmyndigheter uppnås en önskvärd decentralisering jämfört med i dag. Det innebär att den s.k. överprövningen av ärenden från de centrala verken försvinner.

Under den förra programperioden har Länsstyrelsen i Örebro län i egenskap av huvudsekretariat för mål 2-programmet Bergslagen haft ansvaret för att samordna arbetet i de berörda fem länen. Arbetet med det nya mål 2-programmet Västra kommer därigenom att dra nytta av de erfarenheter som tidigare gjorts i Bergslagen med flera län i samverkan.

Den nya strukturfondsregionen mål 2 Västra består av delar av tre län, vilket innebär att genomförandet till stor del kommer att ske länsvis. Genom att projektansökningar kommer att lämnas in och beredas vid länsvisa beredningssekretariat kommer också närheten till tillväxtavtalens partnerskap att finnas kvar. Det innebär att Västra Götalandsregionens egna arbete med regional utveckling kan fortsätta och det är upp till regionen själv att svara för samordningen av detta arbete.

Mot denna bakgrund anser jag att det beslut regeringen har fattat är i enlighet med riksdagens beslut om försöksverksamheten. Jag ser inga skäl till att ändra regeringens bedömning av Länsstyrelsen i Örebro som tilltänkt förvaltningsmyndighet.

Anf. 21 ÅSA TORSTENSSON (c):

Fru talman! Jag tackar statsrådet Rosengren för svaret på min interpellation. Men, fru talman, då ministern inte finner någon anledning att ompröva beslutet om var beslut om EU:s fondpengar rörande Västra Götaland ska fattas måste jag upprepa mig. Ministern har inte fångat innebörden i interpellationen eller snarare undvikit den.

Ministern berör inte kärnan i det uppdrag som riksdagen gett Västra Götaland. Det är att ansvara för den regionala utvecklingen och utveckla nya demokratiska former. Dessa ska också utvärderas. Det är just dessa uppdrag, både demokrati och beslutande, som ingår i beslutet om de resurser som finns att tillgå i det nya mål 2-stödet.

Fru talman! Jag måste ställa frågan: Hur intresserad är regeringen egentligen av regionförsöket i Västra Götaland och av att regionen ges rätt förutsättningar att lyckas med uppdraget att utveckla ett starkare regionalt ansvar och starkare regional beslutsförmåga? Hur intresserad är regeringen av att den utvärdering som ska följa självstyrelseförsöket får förutsättningar för en rättvis bedömning av försöket?

Försöksverksamheten i Västra Götaland har som sagt i ett av de två viktiga områdena fått uppdraget att ansvara för den regionala utvecklingsplanen och för de regionala utvecklingsresurser som finns till förfogande. Ansvaret för den regionala utvecklingen är lagd på regionens valda företrädare. Det är också regionens valda företrädare som är satta att besluta och ansvara. Det är utifrån detta som det ska bedömas om de fullgjort uppdraget på det sätt som invånarna önskar.

I detta uppdrag ingår i allra högsta grad arbetet omkring mål 2-ansökningar och själva beslutsfunktionerna vad gäller dessa.

Det är även i samband med tillväxtavtalens framväxt mycket starkt poängterat att de resurser EU-stödet ger är en viktig del i genomförandet av de regionala tillväxtavtalen. Detta har också regeringen påtalat. Men det är uppenbart att man inte tilltror självstyrelseorganen att vare sig ansvara för eller besluta om det som är bestämt av riksdagen.

Det kan också uttolkas av svaret från ministern att Västra Götaland inte har erfarenhet av att samverka över länsgränser och skulle må bra av det fattade beslutet. Jag vill påminna om den tidigare beslutsgruppen,

mål 5b i västra Sverige, med erfarenhet av tre län, mål 5b skärgård, med erfarenhet av alla län som har öar utan fastlandsförbindelse, och internationella samverkansformer över norska gränsen. Det är alltså en mycket bred erfarenhet.

Det är naturligtvis intressant att ta del av Bergslagens arbete, men följdfrågan faller naturligt: Med vilken logik ska då västkustens öar och bedömningen av dessa överföras till beslutsgruppen i Jönköping?

Att prata om samverkan och dra nytta av varandras erfarenheter är mycket värdefullt. Men samtidigt som ministern påpekar detta fattas det alltså i regeringen beslut om att den del som berör skärgård med landfast förbindelse ska förläggas till beslutsgrupp i Örebro med erfarenhet av Bergslagen. Det vore kanske på sin plats att ministern kommenterade den bristen på möjlighet att samverka utan byråkratiska hinder.

Min fråga till ministern är: Tänker ministern vidta några ytterligare åtgärder som sträcker sig längre än till behandlingen av EU:s mål 2-stöd för att stärka regionens möjlighet att ansvara för regionutveckling i enlighet med det som riksdagen har beslutat?

Anf. 22 PER LANDGREN (kd):

Fru talman! Jag ansluter mig till fullo till vad Åsa Torstensson har sagt. Jag tänker att jag då kan göra en argumentationsanalys av näringsministerns svar.

Till att börja med hänvisas det till ett beslut i regeringen. Det är inte ett argument, och det är väl inte heller avsett att vara det.

Sedan har jag hittat fyra argument. Näringsministern får gärna nicka om han känner igen dem och tycker att de är riktigt återgivna.

Argument 1: Det hänvisas till en koncentration av strukturpolitiken inom EU, vilket innebär färre regioner.

Argument 2: Åtgärden sägs bli en önskvärd decentralisering.

Argument 3: Örebro län har erfarenhet från det tidigare mål 2-programmet i Bergslagen.

Argument 4: Genomförandet kommer till stor del att ske länsvis.

Fru talman! Jag tror att detta var en koncis redovisning av argumenten. Jag får inget nickande. Jag vet inte själv vad jag har missat, men näringsministern kan återkomma till det.

Jag utgår från att en rationell argumentering är möjlig i kammaren, och det innebär att om redovisade argument bedöms förnuftsmässigt, om de t.o.m. vederläggs, bör rimligtvis regeringens ställningstagande ändras. Politik är en annan sak ibland, kan jag lägga till, men det vill jag egentligen inte.

Argument 1: Koncentration av strukturpolitiken hindrar inte att Västra Götaland utgör ett eget målområde. Västra Götaland uppfyller EU:s krav som region, och vi bestämmer detta i viss utsträckning själva när vi formar stödområdena. Jag skulle vilja säga att det första argumentet är irrelevant, inte är bärande och faller av rent logiska skäl.

Argument 2: Att flytta en statlig funktion från NUTEK till en annan statlig funktion, länsstyrelser, är i någon mening en geografisk decentralisering, men det är inte en politisk decentralisering till en annan beslutsnivå, regionnivån. Därmed kan åtgärden inte vara i harmoni med subsidiaritetsprincipen, som ligger bakom såväl försöksverksamheten i Västra Götaland som EU:s hela strukturfondspolitik. Nu flyttas beslutsfunktion-

Prot.
1999/2000:64
10 februari

*Svar på
interpellationer*

en från den nya regionen till staten, alltså tvärtom. Det underminerar eller går emot subsidiaritetsprincipen.

Argument 3: Att länsstyrelsen i Örebro har erfarenhet av struktur-fondsarbete i Bergslagen är ovedersägligt, men det är inte relevant för Västra Götaland. I Västra Götalandsregionen finns erfarenhet av motsva-rande arbete just i Västra Götaland. Drygt 50 % av befolkningen i mål-området finns dessutom i Västra Götaland. Argumentet är således inte bindande, utan det skulle lika gärna ha kunnat användas för en placering i Göteborg, eller varför inte i Gävle. Det är alltså ett icke bindande argu-ment.

Argument 4: Påståendet att ”genomförandet till stor del kommer att ske länsvis” har ingen bärighet alls i det här sammanhanget. Detta argu-ment är bara ett påstående i klass med att verksamheten kommer att ske där verksamheten kommer att äga rum, dvs. någon typ av tautologi i logisk mening. Möjligtvis kan Västra Götaland på grund av lydelsen ”till stor del” frukta att mer än tidigare kommer att genomföras övergripande och inte i Västra Götaland.

En enkel argumentationsanalys visar att det inte finns några bärande argument. Jag återkommer i nästa inlägg.

Anf. 23 KENT OLSSON (m):

Fru talman! Även jag vill uttrycka samma förvåning över detta fat-tade beslut. Man ställer sig ibland frågan: Vet den ena sidan av regering-en vad den andra sidan gör?

Det var inte så länge sedan man fattade ett beslut om den nya region-en Västra Götaland. Jag antar att ministern också är medveten om att beslutet föregicks av ganska stora konvulsioner i Västra Götaland kring frågan om man skulle ha en region eller inte.

Nu har regionen funnits i lite mer än ett år, och den har vad gäller ut-veckling på den regionala sidan fungerat bra. Vi har skött detta med mål 2-stöd, som tidigare sagts, och varit inne på skärgårdsstöd och även Interreg.

När stödet nu ska fortsätta säger man att förvaltningsmyndigheten ska ligga i Örebro, för man ska decentralisera. Är det inte en större decentra-lisering att lägga den i det län som nyss har sammanslagits, där man försöker hitta nya arbetsformer och där det fungerar väldigt bra? Nej, den ska inte läggas där utan ska läggas i Örebro.

Vad är det som gör att ministern inte anser att man i Västra Götaland kan ta sina egna beslut? På något sätt känns det, även om det låter illa att säga det, som om man i Stockholm inte riktigt tar Västra Götalands pro-blem på allvar.

Vi har tidigare i diskussioner här påpekat att exempelvis i förhållande till befolkningsmängden är det en mindre satsning på universitet och högskolor. Vi har sämre vägar, även om ministern nu har lovat att E 6 ska vara utbyggd till år 2007. Det gläder oss som hade förmånen att lyssna på vad ministern sade i fredags i Västra Götaland. Jag upplevde då att det fanns en positiv syn. Jag frågar mig nu varför.

Jag har läst svaret ett antal gånger, och jag begriper inte varför mi-nistern inte förlägger denna förvaltningsmyndighet till Västra Götaland. Det är den största av de ingående regionerna. Vi har skött detta tidigare, och varför kan vi inte få sköta det nu? Jag skulle vilja att ministern på ett

mer tydligt sätt än vad som framgår av texten i svaret försöker tala om varför vi inte får göra det.

Ministern säger att han har beslutat detta, men inte varför han har gjort det. Är det av omsorg om Örebro som detta ska ske? Varför ska det ligga där när vi har den stora regionen Västra Götaland? Vi har själva klarat besluten tidigare. Det är en ny region. Regeringen ser det som viktigt att ha den nya regionen. Man vill satsa på den nya regionen. Ändå ska vi inte få ta de beslut som ska tas. Det vore intressant att få höra en utveckling av anledningarna till detta.

Att ta ifrån en region beslut som tidigare har fattats där och föra samman det i tre regioner kan jag inte se som någon form av decentralisering.

Jag är nyfiken på att höra om ministern kan utveckla detta, och om han vet varför han har fattat detta beslut över huvud taget. Jag hoppas att ministern vet det. Jag ser alltså fram mot nästa omgång, då vi kanske kan få ett besked. Om vi inte får ett nöjaktigt svar av ministern hoppas jag att han är beredd att ompröva sitt beslut.

Anf. 24 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Får jag börja med att säga att den viktiga frågan, som alltid har varit den viktiga frågan när vi har gjort de här utvecklingsplanerna, är att ta fram så bra program som möjligt för att stimulera sysselsättning och tillväxt vid det kommande genomförandet. Det vore glädjande om interpellanterna sköt in sig på den tunga frågan.

Vad vi talar om nu är vilken myndighet som ska ta hand om själva organisationen av detta. Fortfarande kommer partnerskapet att finnas. Fortfarande kommer man att tillsammans fatta beslut om detta. Och vad är det som säger att Västra Götaland skulle vara bättre än länsstyrelsen på att ha denna förvaltningsmyndighet? Det kan knappast vara sysselsättningsskäl, för det lär inte vara många som är sysselsatta på denna förvaltningsmyndighet.

Jag ska nu försöka argumentera med utgångspunkt i de inlägg som har gjorts och interpellationerna.

Först påstås det att Västra Götaland blir överkört av Värmland och Närke. I den enda strukturfondsdelegationen, där ledamöter från Västra Götalandsregionen ingår, ska de formella besluten tas i enhällighet, oberoende av var förvaltningsmyndigheten kommer att ligga. Det finns därför ingen risk att Västra Götaland blir överkört av en majoritet från övriga län. Men det är självfallet min förhoppning att arbetet i strukturfondsdelegationen kan bygga vidare på den goda samverkan som har funnits i det tidigare området och Bergslagens mål 2.

Västra Götaland som eget mål 2-område argumenteras det nu för. Vad som talar emot detta är att vi får fler programområden i Sverige. Vi har gjort sådana här områden på flera ställen – det är inte bara här vi slår ihop flera län. Vid underhandskontakter har EG-kommissionen framfört åsikten att Sverige inte bör ha fler än tre programområden för mål 2. Sveriges förslag är fyra, genom de uppdrag som nu lämnas till regionerna.

Om Västra Götaland blir förvaltningsmyndighet är vår bedömning följande. De regionala självstyrelseorganen har inte rätt att sköta utbetal-

Prot.

1999/2000:64

10 februari

Svar på

interpellationer

ningarna av statliga medel. Det gör NUTEK i dag. Det innebär att överprövningen skulle kvarstå.

Som gammal landshövding med viss erfarenhet av detta är det en väldig skillnad att låta en länsstyrelse vara med tillsammans i ett partnerskap och hantera detta än att låta en statlig myndighet överpröva. Var och en som har deltagit i detta vet att detta inte är bra. Det tar månader, det blir missförstånd och det blir en överprövning – man får inte ut pengarna. Det har vi velat undvika genom denna hantering.

Även om Västra Götaland inte tycker att det är något problem, får de andra länen överprövningen införd. Det kan vara hyggligt av er att skicka detta på dem. Lagen om försöksverksamhet avser fyra län. Om Västra Götaland skulle utses till förvaltningsmyndighet innebär det att försöksverksamheten utvidgas till att omfatta fler län i det avseendet. Det skulle också innebära att myndighetsutövningen skulle utsträckas till andra uppgifter gentemot EG-kommissionen och andra län. Det kan kallas för att vara formellt, men en regering får hålla sig till de formella regler som finns. Det är inte något sätt att förringa Västra Götaland. Det är en oerhört stark region med stora förutsättningar. Men Västra Götaland kan också, likväl som andra, samverka med andra län och andra konstellationer. Det är själva poängen med partnerskapet.

Anf. 25 ÅSA TORSTENSSON (c):

Fru talman! Det är alldeles riktigt som statsrådet Rosengren säger, nämligen att programarbetet är avgörande för att nå resultat. Jag har erfarenhet av just programarbetet och kan därför bekräfta det.

Jag skulle också vilja att ministern här och nu berör självstyrelseorganens uppgift – som riksdag och regering har beslutat – att ansvara för det regionala utvecklingsansvaret och därtill den betoning som har lagts på EU:s resurser som en viktig del i detta. Det ansvaret innebär ett regionalt ansvar som åligger regionalt förtroendevalda och inte ett statligt organ. Jag ber ministern att beröra de problemen på något sätt. Annars kan jag inte göra annat än dra den drastiska slutsatsen, att det är med en vass armbåge som ministern och regeringen bjuder Västra Götaland att ta ansvar för den regionala utvecklingen, när man inte får möjlighet att besluta över det man är satt att besluta om.

Det statliga ansvaret som man inte släpper ifrån sig gör stor skillnad för det underlag som Västra Götaland är satt att besluta om och därmed för bedömningen av det politiska uppdrag man är satt att svara för. Jag ber ministern att återkomma med ett svar.

Anf. 26 PER LANDGREN (kd):

Fru talman! Jag noterar att inget av de argument som finns i interpellationssvaret upprepades. Då ser jag dem som vederlagda. Det kom fram ett par nya saker. Näringsministern sade att det viktiga är att ta fram så bra program som möjligt. Visst, och det är det arbetet som ska göras nu. Det är vi helt överens om.

Vad säger att Västra Götaland skulle vara bättre än Länsstyrelsen i Örebro? Det handlar inte om vad som skulle vara bättre, det handlar om en försöksverksamhet där uppgifter som nu ligger på Västra Götaland hamnar på Länsstyrelsen i Örebro. Det är faktiskt så.

När jag befinner mig i Göteborg, i Västra Götaland, ser jag inte en enda, inklusive partikamrater till näringsministern, som inte upprörs över detta. Funktioner som finns i Västra Götaland lyfts bort och läggs i Örebro. Jag sade i min argumentering att det går emot subsidiaritetsprincipen och själva tanken bakom försöksverksamheten. Inte heller det har näringsministern bemött.

EU säger att det ska vara tre programområden men det blir nu fyra. Det är i och för sig bra att vi visar en sådan självständighet att det blir fyra – om vi tycker att det behövs – när de säger tre. Vi känner rimligtvis landet bäst, och det ligger i begreppet subsidiaritet.

Uttaxeringen av pengar tas nu från NUTEK till Länsstyrelsen i Örebro, men då går det väl att tänka sig att den ligger kvar på NUTEK om Västra Götaland får behålla samma funktion som nu. Jag ser inte några skäl till den typen av abrovinkler. Det går att tänka sig en annan indelning där Örebro erfarenheter från Bergslagen kopplas till Gävle.

När argumenten bemöts punkt för punkt och man till slut hamnar i ren formalia – som näringsministern tillstår – måste det finnas andra skäl. Var någonstans finns motståndet? Är det ett motstånd mot försöksverksamheten hos regeringen och näringsministern? Är det ett motstånd mot subsidiaritetsprincipen? Det är i så fall allvarligt vad gäller hela EU-samarbetet.

Anf. 27 KENT OLSSON (m):

Fru talman! Det var inga övertygande skäl ministern gav för att inte placera detta i Västra Götaland. Han undrade vad det är som säger att Västra Götaland är bättre. Ingenting säger att Västra Götaland är bättre. Men vi har tidigare fattat beslut i Västra Götaland. Man ger fel signaler att Västra Götaland inte klarar detta. Regeringen har utsett Västra Götaland till försöksområde med den regionala självförvaltningen. Det anser jag vara väsentligt.

Dessutom ska man komma ihåg att det fanns, och finns, en hel del kritik mot regionen. Nu säger man att inte ens regeringen tror på detta utan lägger över det hela på Örebro.

Det viktigaste är att det blir fel signaler. Det vi tidigare har skött i Västra Götaland får vi inte göra nu. Decentraliseringen innebär för Västra Götaland att de beslut vi tidigare fick fatta får vi nu inte fatta. Ministern borde fundera ytterligare. Även om det är svårt för en minister att ändra uppfattning, borde det finnas en möjlighet för en minister att göra det efter att ha hört olika partiers uppfattning. Ministerns partikamrater är säkert minst lika förgrymmade.

Anf. 28 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Det är inte så att Västra Götaland inte är med och fattar beslut. Det är inte så att Västra Götaland ställs utanför. Västra Götaland kommer med all sannolikhet att ha fler ledamöter i partnerskapet än vad de andra länen var för sig kommer att ha.

Precis som i riksdagen samverkar ni för att få bra beslut. Vi har nu med EU landat i att de administrativa områdena ska vara större än ett län.

Jag behöver inte stå här och argumentera samma saker som i svaret till interpellationen. Jag trodde att ni uppskattade andra argument. Man

Prot.
1999/2000:64
10 februari

*Svar på
interpellationer*

kan tycka att de argumenten inte är tillräckliga, men de har en formell grund.

Det är också kopplat till idén om att det ska vara större områden, att ni tillsammans med andra ska ta fram de här programmen och att ni ska styra detta. Det finns inget illvilligt politiskt bakom detta, att vi nu på något sätt ska krångla till det för Västra Götalands försöksverksamhet. Jag har all respekt för den. Men jag tycker att ni ska ha respekt för att de andra länen i den här större administrationen också ska kunna verka tillsammans med er. Det kan ju inte vara så svårt.

Sedan, än en gång: Det är ju väldigt lätt att stå och säga som ni gör. När vi nu tillsammans med er lägger detta i Örebro för att pröva och betala ut pengar, då säger ni plötsligt att det här kommer att bli en centralisering. Det är ju en myndighet som ligger på Näringsdepartementet, NUTEK. Har ni varit med om den här processen? Man fattar beslut, sedan går det månader och så ska det överprövas osv. Det är det som har varit den hårdaste kritiken mot det system som vi har i dag.

Nu har vi tagit bort det. Nu har vi en direktkanal där ni kommer att sitta med de andra och fatta de här besluten. Men ni utgår, ska jag säga, från era program från *er* verklighet. Det må vara skärgård, det må vara det som är unikt för Bohuslän eller andra av de län som finns, mer inåt landet, i Västra Götaland.

Jag blir faktiskt lite förvånad över denna starka kritik. Det här ger ju er större möjligheter. Då blir det lite konstigt. Låt oss återkomma när det här har börjar jobba och verka. Då tror jag att ni med stolthet och glädje kommer att titta på denna minister och säga: Detta var ett fantastiskt beslut.

Anf. 29 ÅSA TORSTENSSON (c):

Fru talman! Jag tror också att vi återkommer i den här frågan, ministern.

Jag är förvånad över att ministern är förvånad över kritiken, fru talman. När regeringen och riksdagen i många sammanhang på senare år betonat vikten av att utvecklingsarbetet utgår från lokala och regionala förhållanden framstår det som nästan obegripligt att strukturfondsverksamheten för Västra Götaland läggs utanför regionen och på ett statligt ansvar. Ur centerpartistisk synpunkt är inte detta en decentralisering vad gäller ansvar för beslut och var beslutsfattandet ska ske.

Fru talman! Jag avslutar här och tackar ministern för detta svar. Jag tror att vi återkommer i denna fråga.

Anf. 30 PER LANDGREN (kd):

Fru talman! Allvaret för Västra Götalands del är ju försöksverksamheten och just detta att det har delegerats en hel del funktioner från statlig nivå och länsstyrelse till regional nivå. Nu bryts en del av detta. Det bryts en del samband där kommuner och andra har varit rejält inblandade i just Västra Götaland. Det uppfattar vi där nere som allvarligt. Det gör tjänstemän och politiker av alla kulörer. Det talas t.o.m. om att det skulle kunna om inte sänka så i alla fall äventyra hela verksamheten. Då är önskan att regeringen bestämmer sig för om man vill ha en fullvärdig försöksverksamhet med kommunalt inflytande och regionalt styre eller

inte. Det är det som vi upprörs över, och jag förvånas över att ministern inte känner av de stämningarna i Västra Götaland.

Anf. 31 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag vill bara än en gång säga att här kommer ni att ha ett stort inflytande, precis som de andra i de andra länen. Ni kommer att ha ett större inflytande och större möjligheter än vad som var fallet i den gamla programperioden. Det är det som är själva poängen.

Och än en gång, om jag får citera mig själv: Ni kommer att komma tillbaka med stor glädje för att se på den näringsminister som har gjort detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.55 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

4 § Frågestund

Frågestund

Anf. 32 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Följande statsråd kommer att delta: statsminister Göran Persson, justitieminister Laila Freivalds, statsrådet Maj-Inger Klingvall, statsrådet Ulrica Messing och näringsminister Björn Rosengren.

Statsministern besvarar allmänpolitiska frågor. Frågorna till övriga statsråd förutsätts beröra deras ansvarsområden inom regeringen.

Privatiseringar inom vården

Anf. 33 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Jag har en fråga till statsministern. Jag kan börja med att citera en rubrik i Dagens Nyheter i dag: "'Borgerligheten fick rätt.' Inger Båvner har svängt i sin syn på privatiseringar". Många har en känsla av att man i framtiden kommer att ångra det beslut som Socialdemokraterna nyligen har fattat om privata inslag i vården.

Häromdagen stod det i Vestmanlands Läns Tidning att det socialdemokratiska landstinget i Västmanland vill privatisera all röntgenverksamhet. Jag måste därför med anledning av det beslut som ni har fattat fråga vad som gäller. Det socialdemokratiska landstingsrådet Glenn Andersson säger i Vestmanlands Läns Tidning: Ja, detta är okej om det är bra för patienterna. Har han en felaktig inställning? Är det den dogma-

Prot.
1999/2000:64
10 februari

*Svar på
interpellationer*

tiska syn som Socialdemokraterna nyligen bestämt sig för – att avvisa privat ägande inom sjukvården – som gäller?

Anf. 34 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Jag tror att Glenn Andersson sammanfattar vår uppfattning väldigt väl. Vi vill göra det som är rätt för patienterna – för alla patienter, i hela Sverige. Lars Leijonborgs problem består i att han delar ansvaret för utvecklingen i Stockholmsregionen med det privatiseringselände som systemskiftets folk i Stockholm har startat. Nu ser vi effekterna vad gäller pendeltågen och tunnelbanan. Snart är det sjukhusen som det kommer att handla om. Det finns ju bara en enda drivande kraft hos Folkpartiet och stödpartierna Moderaterna och Kristdemokraterna: att sälja ut och att privatisera.

Vi utesluter självklart inte att vi har andra entreprenadformer än de kommunala men vi drivs inte ideologiskt, som Leijonborg, bort från den kommunalt producerade skolan och vården över till det privata, det vinstdrivande. Det är där skiljelinjen går. Vi vill inte sälja ut sjukhusen till börsnoterade aktiebolag. Vi tror att det öppnar för en helt ny sjukvård och en helt ny prioritering inom vården där det kommer att visa sig att det inte är behovet som styr utan penningen – ett samhälle, Lars Leijonborg, där marknadsvärdet blir större än människovärdet.

Anf. 35 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Statsministerns svar är helt ologiskt. Det hänger inte samman. Vi som bor här i regionen vet att kollektivtrafiken hade problem långt innan den blev privatiserad. Det var ju i själva verket därför den privatiserades.

Vad statsministern nu säger är att det är okej att man privatiserar en röntgenavdelning. Tidigare har jag fått besked om att det är okej att privatisera dagkirurgi och att det är okej att privatisera patienthotell. Men när det här ligger i samma byggnad får man uppenbarligen inte privatisera alltihop.

Jag frågar naturligtvis därför att jag är orolig för att er signal – det framgick av statsministerns svar – inte bara gäller sjukvården. Principen drabbar ju varenda privat tandläkarmottagning och varenda privat läkarmottagning. Det är därför som det är så viktigt att statsministern försöker reda ut logiken i Socialdemokraternas ställningstagande. Tyvärr finns det ingen logik.

Anf. 36 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Det finns visst en logik. Det handlar om principer, precis som Lars Leijonborg säger. Ytterst handlar det om vad det är för drivkrafter som ska ligga bakom verksamheten. Är det människors behov eller deras förmåga att betala?

Det är klart att det fanns problem förut i kollektivtrafiken i Stockholm men ingen ska väl påstå att de kan jämföras med det elände som Leijonborg och de andra i den borgerliga majoriteten i Stockholm nu har snickrat ihop därför att man ville ha en privat lösning, därför att man trodde att det ideologiskt sett var bättre. Det är här som striden kommer att stå.

Vi har ingen som helst tvekan att ibland använda entreprenader. Det har vi gjort under årtionden på en lång rad olika samhällsområden – men

inte av ideologiska skäl, inte därför att det skulle vara bättre än med kommunen som huvudman. När vi ser att man börjar sälja ut det bäst skötta sjukhuset i Stockholm, S:t Göran, till bolag som finns på börsen för att det ska in under börsens avkastningskrav, öppnar man för någonting nytt i svensk vårdpolitik där behovet inte längre kommer att vara styrande, utan där förmågan att betala kommer att gälla. När drivkrafterna kommer bort resulterar det sedan ofta i ett elände, i ett moras, som vi nu ser ett exempel på i pendeltågseländet i Stockholm.

Pendeltågstrafiken i Stockholm

Anf. 37 LENNART DALÉUS (c):

Herr talman! Låt oss för ett ögonblick stanna kvar vid pendeltågseländet. Det är ju så att stockholmarna svettas och svär över en situation där det över huvud taget inte fungerar. Både Socialdemokraterna och de nu styrande partierna i Stockholmsområdet bär ett stort ansvar.

Jag vill, herr talman, fråga kommunikations- och näringsministern vad han har gjort åt detta. Vilka initiativ har han tagit för att få ett grepp om situationen? Möjligen säger han att det är ett kommunalt och regionalt beslut men då har han fel.

Herr talmannen vet bättre än många andra att Dennis är ett namn som förknippas med statlig inblandning i "hanteringen" där man ser brister. Vi vet alla att i Gamla stan passerar tågen genom kulturområden. Det gör hela frågan till ett nationellt intresse.

Jag vill därför också fråga: Är kommunikationsministern beredd att tillsätta en bred parlamentarisk kommitté, naturligtvis med lokala och regionala företrädare, för att greppa frågan?

Anf. 38 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att anknyta till vad statsministern sade.

Först och främst är det så att när man gör den typ av upphandlingar som gäller Citypendeln måste man utgå från medborgarintresset. Man måste utgå från att trafiken ska fungera, inte från att man kan tjäna en eller annan slant vid upphandlingen.

Med utgångspunkt också i Centerpartiets allmänna uppfattning om det regionalpolitiska, dvs. att regionen själv ska bestämma, konstaterar jag att här har de borgerliga i landstinget faktiskt fattat beslut. Det är de som har ansvaret. Det är de som har att tillse att detta fungerar; det finns ingen annan.

Anf. 39 LENNART DALÉUS (c):

Herr talman! Det där är inte sant. Kommunikationsministern vet, föriktigt uttryckt, att det finns en stark statlig inblandning, inte minst med en massa slantar i det som heter Södra länken. Det finns ett starkt riksintresse för att bevara Gamla stan med dess kulturvärden på ett sätt som alldeles uppenbart hänger samman – det måste ju näringsministern veta – med hur tåglinjen dras genom stan.

Om jag gör en riktig tolkning av det som näringsministern säger, herr talman, så innebär det att han sitter och tittar på det som händer. Han ser

Prot.

1999/2000:64

10 februari

Frågestund

att huvudstadens kollektiva trafik inte fungerar. Just i denna fråga – inte i alla andra frågor som hänger samman med trafiken i Stockholm; vägar som betalas med statliga pengar och annat – menar han att det inte finns skäl att ens kalla in en gemensam kommitté, statlig, regional eller kommunal, för att åtminstone få en uppfattning om vad som händer. Kan inte ministern svara på frågan om han har tagit något initiativ i frågan?

Anf. 40 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Det har jag gjort. Jag för en dialog. Det är faktiskt så att staten inte gjort denna upphandling utan det är landstinget, den regionala trafiken, som gjort det. Det är också de som har ansvaret för Citypendeln och pendeltrafiken. Det borde Lennart Daléus känna till.

Jag har mitt ansvar. När jag ser vad som sker låter jag mig självklart informeras och kommer möjligen att behöva ta ett initiativ. Nu är det så att här har man gjort en upphandling. Man har ansvaret över denna trafik. Då får man också se till att man reder ut den.

Kunskapsmålen i grundskolan

Anf. 41 BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Jag har en fråga till statsministern. Vi har nyligen fått en rapport om att var fjärde elev i grundskolan inte når de kunskapsmål som vi nationellt har satt upp. För ett år sedan var det var femte elev. Det här är mycket alarmerande resultat. Riksdagens revisorer har unisont krävt ett antal åtgärder. Skolverket har nu efterlyst en nationell handlingsplan för att ta itu med den alarmerande utvecklingen.

Min konkreta fråga till statsministern är: Kommer regeringen att ta något initiativ för att svara upp mot önskemålet om en nationell handlingsplan? Vad tänker man göra för att vända den här utvecklingen?

Anf. 42 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Det är en viktig fråga som Beatrice Ask tar upp. Regeringen har på inget sätt varit inaktiv. Vi har presenterat ett tiopunktersprogram för att höja och hävda kvaliteten i grundskolan. En inspektionsnämnd har inrättats under Skolverket. Läraryrket utvecklas med hjälp av fortbildning. Vi har en ny nationell skolläraryrkesutbildning som införs. Vi har en nationell provbank som byggs upp. Vi ska förbättra kunskaperna i naturvetenskap, teknik och miljö och i andra yrkesämnen. Vi ska ge kulturen en viktigare roll i skolan. Vi ska öppna skolan för arbetslivet. Vi ska införa gymnasieexamen, och vi ska se till att ett IT-program för skolan genomförs brett.

Det är ett tiopunktersprogram, lanserat och finansierat. Jag gläder mig nu åt att Skolverket börjar att aktivt delta i debatten om resultaten som nås i skolan. En förutsättning för den stora reform som vi har genomfört med ett decentraliserat ansvar, ofta i kommunerna, för skolans verksamhet har varit att vi också ska ha en utvärdering och en uppföljning, kontroll, som Skolverket ska stå för. Där menar jag att vi ska lägga ned mer resurser, mer tid och mer arbete inte minst vad gäller metodutveckling.

Anf. 43 BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Det är utmärkt. Men de åtgärder som statsministern redovisar är mycket långsiktiga. Vi har en krissituation när var fjärde elev just nu inte når de nationella målen. Det krävs faktiskt ganska snabba och resoluta tag för att ta itu med detta. Vi kan inte hoppas på en bättre lärarutbildning om fem år, utan vi måste göra något nu. Det är det Skolverket efterlyser.

Jag vill veta: Avser regeringen att komma med några förslag som gör att föräldrar får veta hur det står till med deras barn? Kommer man att ställa hårdare krav på åtgärdsprogram? Kommer man att kräva att de åtta av tio kommuner som inte genomför kvalitetsredovisningar faktiskt gör det och sätta kraft bakom orden?

Anf. 44 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Dessa krav finns faktiskt redan ställda, Beatrice Ask, på kommunerna. De lever inte upp till dem. Det är illa, och det ska naturligtvis inte accepteras. För att se till att kommunerna lever upp till kraven har vi en statlig skoladministration, Skolverket. Om det inte har tillräckliga resurser och inte har tillräckligt författningsstöd ska vi självklart skärpa kraven.

Sedan ska vi komma ihåg en sak. Man förändrar inte kvaliteten i ett skolsystem genom att kommendera fram det. De som ytterst bär kvaliteten i skolsystemet kommer att vara och är naturligtvis våra lärare. Där handlar det om att se till att de får bra arbetsvillkor, vettiga resurser, bra material att arbeta med och naturligtvis också tydliga läroplaner. Allt det där tror jag går att få på plats, och det är på plats. Men ingen ska dölja att vi de senaste åren haft bekymmer inte minst till följd av den stora ekonomiska kris som landet har varit i och som har drabbat den offentliga sektorn hårt, inte minst den del av den offentliga sektorn som skolan utgör.

Företagsstödet i Norrlands inland

Anf. 45 BENGT NISKA (s):

Herr talman! Jag ställer min fråga till näringsministern.

Sedan nyår är en nedsättning av arbetsgivaravgiften borttagen från tillverkande företag i Norrlands inland med anledning av EU-direktiv. Det upplevs som lite plågsamt i delar av landet där bristen på arbetstillfällen är akut. Vartenda förlorat arbetstillfälle ger mycket dystra signaler och förstärker den hotbild som är verklighet i stora delar av Norrlands inland.

Företagare och skilda organisationer har under de senaste dagarna uttryckt en viss desperation över denna höjning av arbetsgivaravgiften. Naturligtvis är det också ett uttryck för en samlad bild av situationen, där tvåprocentiga befolkningsminskningar årligen i stora delar av inlandet är en verklighet.

Min fråga till ministern är sålunda: På vilket sätt har ministern för avsikt att agera med anledning av den aktuella höjningen av arbetsgivaravgiften i stödområde 1?

Prot.

1999/2000:64

10 februari

Frågestund

Anf. 46 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Får jag börja med att säga att detta är en del i EU:s statsstödsregler. Det här företagsstödet infördes redan 1983, ett nationellt företagsstöd, innebärande att man sänker arbetsgivaravgiften med 8 % i de här icke så tätt befolkade, glesbefolkade, norra områdena i Sverige.

Bakgrunden till detta är att när den dåvarande borgerliga regeringen förhandlade om medlemskap missade man den svenska reformen. Vad vi nu gör är att vi förhandlar med EU. Därför betalas den inte ut. Min ambition är att det här ändock ska kunna gälla för tjänsteproducerande företag. Men detta är alltså en del i EU:s statsstödsregler. Därtill vill jag säga att det är kopplat till varuproducerande företag som har transportstöd. Då kan man inte ha både detta och transportstöd. Om inte detta lyckas kommer vi självklart att från regeringens sida försöka hitta andra former för att hjälpa dessa företag.

Anf. 47 BENGT NISKA (s):

Herr talman! Jag tackar ministern för svaret. Jag fick också tillfälle att nämna den akuta och besvärliga situation som är i stora delar av inlandet.

Asylsökandes rättssäkerhet

Anf. 48 MARGARETA ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag har en fråga till statsrådet Maj-Inger Klingvall. Det gäller asylsökandes rättssäkerhet.

I dag kan en asylsökande som har fått avslag på en ansökan få de stora tidningarna DN, Expressen, Aftonbladet och även lokala tidningar på sin sida. Efter diverse skrivelser fram och tillbaka och lite funderingar på Invandrarverket brukar det bli så att de här människorna får stanna i Sverige. Men alla de andra, de som inte har de här kontakterna med den tredje statsmakten, pressen, har inte samma chanser att få stanna. De blir väldigt ofta utvisade i tysthet.

Jag tycker att det här är ett svårt rättsproblem för de människor som söker asyl här i Sverige. Vad kan ministern göra åt den här saken?

Anf. 49 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Herr talman! Det är naturligtvis väldigt viktigt att asylsökandes rättssäkerhet upprätthålls och att legitimiteten i myndigheternas hantering är väldigt god. Jag vill ändå, trots Margareta Anderssons fråga, mena att den är väldigt god. Vi har myndigheter som utifrån den lagstiftning som vi har beslutat om här i riksdagen gör grundliga utredningar och fattar sina beslut därefter.

Som Margareta Andersson säkert känner till är vi nu inne i en process där vi vill utöka möjligheterna till rättssäkerhet och legitimitet. Vi har haft en utredning som har tittat på detta. Vi har haft ett ordentligt remissförfarande. Nu bereds ärendet vidare i Regeringskansliet. Det handlar alltså om en ny instans- och processordning, allt i syfte att öka legitimiteten och rättssäkerheten för de asylsökande.

Anf. 50 MARGARETA ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Jag hoppas att det blir så som statsrådet Klingvall säger. Detta innebär också problem för svenskar som uppfattar det som att vissa får stanna och inte andra. Det blir väldigt påtagligt när man ser de stora skrivierna.

Vissa människor får stanna men inte andra. Problemen med legitimiteten är ju väldigt allvarliga. Jag kan bara hoppas att det här verkligen ger det resultat som vi önskar.

Kampanjpengar

Anf. 51 BJÖRN VON DER ESCH (kd):

Herr talman! En folkomröstning kan bli aktuell i samband med att EMU-frågan slutligt ska avgöras.

Inför den senaste folkomröstningen om vårt medlemskap i EU fick ja- och nej-sidorna vardera ca 25 miljoner i kampanjresurser av offentligt redovisade medel.

Vad som inte har redovisats och som medborgarna därför inte har en aning om är att ja-sidan därutöver erhöi ca 800–900 miljoner från näringslivet. Statsvetenskapliga institutionen i Stockholm konstaterar att det inte har gjorts någon offentlig utredning av hur kampanjresurserna fördelades.

Därför kan man säga att folkomröstningen var en parodi på demokratiska spelregler. Jag vill nu fråga: Hur avser regeringen att förhindra att detta upprepas vid en eventuell folkomröstning om EMU?

Anf. 52 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Det är en viktig fråga som Björn von der Esch tar upp. Nu kan jag inte bekräfta det påstående som han gör, men jag håller inte för uteslutet att det fanns väsentligt större resurser bakom ja-sidan i den folkomröstningen än vad det fanns bakom nej-sidan, åtminstone uttryckt i ekonomiska medel.

Men när man granskar hur valrörelsen speglades i medierna och hur informationen gick ut så var det väl rätt låg verkningsgrad på näringslivets pengar vid den folkomröstningskampanjen. Detta finns det anledning att reflektera över.

Jag har all anledning att välkomna en debatt om både hur folkomröstningskampanjer finansieras och hur partiers valrörelser finansieras. Det är en öppenhet som vi alla i denna kammare bör bejaka. Vi bör gemensamt fundera på hur det här ska gå till framöver.

Jag tycker att den folkomröstning som vi ska ha om EMU så småningom – om vi väljer den modellen för att fatta beslut – mycket väl kan vara en startpunkt för ett nytt sätt att redovisa kampanjpengar. Det har jag ingenting emot.

Men just nu för vi inte en sådan diskussion som är så specifik som den som Björn von der Esch efterfrågar, utan det är mera en allmän debatt om hur kampanjpengar påverkar och hur de redovisas inför vanliga val, riksdags-, kommunal- och landstingsval.

Prot.

1999/2000:64

10 februari

Frågestund

Anf. 53 PER LAGER (mp):

Herr talman! Jag har en fråga till statsministern. Den handlar om invandringspolitiken och jag ställer den med anledning av en intervju i Expressen i söndags. Statsministern säger där: "Det är klart att vi under vissa tider haft en alltför stor och till stora delar misskött invandringspolitik." Jag förstår att Göran Persson då menar början av 90-talet under borgerliga perioden. Sedan korrigerades detta, och vi förstår att det handlar om att man inte kan ta emot så stora grupper.

Nu har vi en befolkningssituation i landet som är prekär. Det förutskickas minskningar och annat. Sverige har egentligen haft en för liten invandring, menar jag. Nu vill jag fråga: Är statsminister för en mer generös invandringspolitik? Delar statsministern synen på att invandrare och flyktingar är positiva resurser för vårt samhälle, inte en belastning?

Anf. 54 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! På den sista frågan är mitt svar definitivt ett ja. Den första frågan om vår invandringspolitik vill jag svara på i ett vidare perspektiv.

Vi har en erfarenhet från 90-talet då vi inte var bra vid mottagandet av de människor som kom till vårt land. De hade ett skyddsbehov. Vi tog vårt ansvar – det är jag stolt över – men det var på ett sätt som nu i efterhand har visat sig inte alltid höll den kvalitet som vi skulle ha önskat.

De massflyktsituationer som vi upplevde på 90-talet är ju också någonting som det är angeläget för oss att lyfta fram som diskussion inom Europaunionen och där se till att vi alla är med och tar ansvar för människor som är i nöd. Det blir säkert en av de frågor som kommer att diskuteras djupast under de närmaste åren.

Om alla länder i Europa skulle ha samma inställning i dessa frågor som Sverige har skulle vi ha en mycket bättre situation och leva i ett mycket generösare och mer solidariskt Europa. Där är Europaunionen vårt instrument, Per Lager, och det ska vi försöka att använda oss av.

Anf. 55 PER LAGER (mp):

Herr talman! Kan jag tolka statsministerns svar som att regeringen är för en generös invandrings- och flyktingpolitik? Men jag undrar hur man ska göra mottagandet bättre, eftersom det tydligen ska avgöra asylrätten och principerna kring den.

Det ligger nu ett regeringsförslag om krigsflyktingar som går på tvärs mot de integrationssträvanden som vi har i övrigt i landet. Frågan är om inte en sådan restriktivitet kan vara ett brott mot Genèvekonventionen. Här har socialdemokraterna stöd av moderaterna för att genomföra en sådan politik.

Anf. 56 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Asylrätten är okränkbar. Den är av ingen i denna kammaré ifrågasatt. Det skulle förvåna mig utomordentligt mycket.

Sådana massflyktsituationer som vi har upplevt måste hanteras bättre av oss gemensamt i Europa. Där är Sverige beredd att ta sitt ansvar.

Att beskriva Sverige i dessa sammanhang som ett land som inte är generöst, som inte har en inställning som är öppen och präglad av att vi vill vara solidariska är felaktigt. Sedan har vi också anledning att av och till diskutera hur vi beter oss, hur pass framgångsrika vi är. En sådan diskussion förs ständigt. Vi kommer inte att medverka till någon kränkning av asylrätten eller att vi beskrivs som ett land som inte är generöst i dessa avseenden.

Det är vår tradition, och den ska vi hålla fast vid.

Homosexuellas situation i Uganda

Anf. 57 TASSO STAFILIDIS (v):

Herr talman! Jag vill rikta min fråga till statsrådet Maj-Inger Klingvall.

I slutet av förra året ställde jag en fråga till utrikesminister Anna Lindh om de homosexuellas situation i Uganda. Sedan dess har statsrådet Klingvall hunnit att besöka Uganda. I sitt svar sade utrikesminister Anna Lindh bl.a. att vid alla de bilaterala kontakter som Sverige skulle ta med Uganda skulle Sverige påtala de problem som Ugandas president har utsatt de homosexuella för.

Min fråga till statsrådet Maj-Inger Klingvall är: Togs det under statsrådets besök i Uganda några sådana kontakter med statsledningen där?

Anf. 58 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Herr talman! Mitt svar är väldigt enkelt: Ja.

Anf. 59 TASSO STAFILIDIS (v):

Herr talman! Då undrar jag givetvis vad det var som statsrådet Klingvall fick möjlighet att belysa för statsledningen i Uganda kring de homosexuellas problemsituation där.

Anf. 60 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Herr talman! Vid de samtal som fördes påtalades naturligtvis den situation som vi – enligt den kunskap som vi har – har uppfattat finns i Uganda för den här gruppen.

Elever med invandrabakgrund

Anf. 61 TOMAS HÖGSTRÖM (m):

Herr talman! Jag vill vända mig till statsrådet Messing eftersom det är hon som har ansvar för integrationsfrågor i regeringen.

Med tanke på hur situationen ser ut för elever med invandrabakgrund undrar jag vilka initiativ som statsrådet förbereder med anledning av den situation som nu har redovisats, att en av sex elever med invandrabakgrund inte uppnår betyget Godkänd i svenska 2 eller att fyra av tio gymnasieelever med invandrabakgrund hoppar av sina gymnasiestudier. Sådan är situationen, statsrådet Messing. Vilka åtgärder tänker ni vidta?

Prot.

1999/2000:64

10 februari

Frågestund

Anf. 62 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Vi har konkreta förslag till åtgärder. Just nu håller vi på att träffa avtal med sju kommuner i våra tre största städer. Vi avsätter 1,9 miljarder kronor för att utveckla olika bostadsområden och skolor som finns i dessa kommuner. En majoritet av dessa 1,9 miljarder kronor går till barn och ungdomar.

Vi börjar med att satsa på språkförskolor för alla treåringar.

Vi satsar på extra lärare i förskolan. Vi satsar på mindre klasser i grundskolan. Och vi satsar på extra stöd i yrkesvalet när man läser vidare till gymnasiet. Vi tillsätter dessutom extra pedagoger som komplement till de ordinarie lärare som finns. Det är konkreta åtgärder som syftar till att minska segregationen, öka möjligheterna för alla barn och ungdomar i vårt land att ta till sig den utbildning och den kunskap som finns och att då självklart som en följd av detta också bryta den segregation som vi ännu i dag har på vår arbetsmarknad.

Anf. 63 TOMAS HÖGSTRÖM (m):

Herr talman! Segregationen är ett resultat av den förda politik som vi har sett. Och jag ställer mig då väldigt undrande till att statsrådet i sitt svar konstaterar att det som hon har redovisat är åtgärder som syftar till att hjälpa alla barn i Sverige med invandrarbakgrund när redovisningen handlade om sju kommuner. Vi har 289 kommuner i det här landet. Vore det inte bättre att då redovisa en nationell handlingsplan syftande till att komma till rätta med de problem som nu finns i skolan? Nu fokuserade statsrådet i mycket stor utsträckning på förskolan, och det kan i och för sig ha sitt värde. Men vi ser mängder av elever som inte har något ordentligt språk i dag i skolan. Det handlar då om att ta fram alternativ. Det handlar om att ge ett utrymme för de skolor som är bra att växa. Det handlar om att olika skolor ska ha möjlighet att redovisa vad de är bra på, så att även elever med invandrarbakgrund kan välja skola.

Anf. 64 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Om Tomas Högström verkligen menar det han sade, nämligen att segregationen är en följd av den politik som vi har fört, så ställer jag mig frågande till att just Tomas Högström röstade nej till den satsning på 1,9 miljarder kronor som vi nu gör och nej till en skarpare lag mot diskriminering än som finns på arbetsmarknaden, på bostadsmarknaden och på många andra områden. Varför gör han det, om vi kan vara överens om att det finns en segregation och att det krävs politiska åtgärder för att ändra detta? Den frågan får vi kanske komma tillbaka till senare.

Det nationella handlingsprogrammet för att se till att alla barn och ungdomar i våra skolor tar till sig den kunskap och den undervisning som vi menar att alla barn har rätt till har statsministern redan redogjort för. Och skälet till att vi nu skriver ett avtal med de sju kommunerna är att segregationen i dessa kommuner är som störst i landet. Där finns också en majoritet av de människor som har invandrat till Sverige. Många av de barn som nu får del av satsningen är födda i vårt land men bor i områden och är uppväxta i miljöer där man fortfarande inte har fått chansen att ta till sig det svenska språket. Dessa barn behöver extra stöd och hjälp. Den

Den svarta arbetsmarknaden

Frågestund

Anf. 65 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Jag har i tre interpellationsdebatter denna vinter till lika många statsråd aktualiserat frågan om hur vi får en svart arbetsmarknad vit. Därför vill jag gärna ställa frågan till en tidigare finansminister.

I går kväll kunde vi i TV-rutan se ett häftigt utspel. Det var statliga Riksskatteverket som slog larm om en stor och växande svart arbetsmarknad och krävde åtgärder. Man säger att denna snart är ohanterlig. Man talar om att detta gäller många områden, men man pekar på två, byggsektorn och hemtjänstsektorn. Och det handlar förmodligen inte om 20 miljarder utan om 40 miljarder, dvs. i samma storleksordning som försvarsbudgeten eller som utgifterna för alla arbetslösa.

Herr talman! På något sätt känns det besvärande att vi talar så väl om nyföretagande och småföretagande. Och bemanningsföretag växer och efterfrågas. Många är seriösa, och ofta är det kvinnor i ledningen. Men ändå är hindren så många för att bredda den arbetsmarknad som ska bära upp svenskt näringsliv framöver.

Min fråga är: Är regeringen nu beredd att sätta högsta fart för att lösa de frågor som hindrar en växande tjänstesektor?

Anf. 66 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Om Elver Jonsson tror att svaret på frågan ska vara att vi ska ta bort skatterna på tjänstesektorn så har vi inte samma uppfattning. Jag tror inte att man ska lösa problemet med svartjobb i ekonomin genom att drastiskt sänka skatter. Detta problem finns också i andra länders ekonomier där man har betydligt lägre skatter än man har i Sverige. Om vi nu börjar drivas av människor som går utanför regelverken till att ta bort våra skatteintäkter har vi snart ett förfärligt Sverige med bara den starkes rätt.

Det är den andra vägen som vi måste gå. Skattemyndigheterna måste ha resurser. Jag och regeringen har aviserat att vi vill ge dem mer resurser för att hävda sin uppgift. Vi måste också, Elver Jonsson och jag, tydligare och oftare tala om sambandet mellan vad vi får för våra skattepengar och vikten av att betala dem. Sverige är ett av de få länder som inte har drivit kampanjer från skattemyndigheternas sida om just skattemoralen. Låt oss göra det gemensamt, Elver Jonsson, och inte backa undan med den enkla lösningen och tro att det är sänkta skatter som löser problemet. Då drivs vi ned till noll i skatt, och då har vi djungelns lag etablerad.

Anf. 67 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Jag är överens med statsministern om att vi behöver bekämpa den svarta arbetsmarknaden och den sjunkande skattemoralen. Och jag ställer inte heller upp på den enkla lösningen att bara sänka skatter. Men vad vi framför allt behöver är ju en breddad skattebas, och den får vi genom att fler kommer i jobb. Då är vi ju framme vid den punkten

att vi måste fråga hur vi hjälper nya småföretag att komma i gång. Och som jag sade har dessa företag ofta kvinnor i spetsen. Det är seriösa företag som vill göra en insats men där det finns svårigheter.

Statsministern nämner andra länder, och vi har ju vårt grannland Finland som har en helt annan modell, nämligen att man har en avdragsrätt som gör att vanliga människor kan efterfråga t.ex. hushållsnära tjänster och som inte minst kvinnor på arbetsmarknaden skulle få glädje av. Därför tror jag att det är viktigt att komma fram med detta. Jag vet att regeringen har slitit med frågan. Men jag önskar att regeringen skulle nå framgång i den meningen att den kom till en standpunkt då det kunde hända saker här. Dessa tjänster är nämligen efterfrågade och måste få sin chans.

Vi får ju inte glömma bort att de som befinner sig på denna svarta marknad saknar både möjligheter till sjukpenning och pensionspoäng. Och det är inte bra vare sig för skattemoralen eller arbetsmoralen.

Anf. 68 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Det sista är viktigt. De som arbetar i den svarta sektorn är ofta utan skydd, och många är kvinnor, ofta med den bakgrunden att de har kommit till Sverige från ett annat land. Det är en hemsk klassituation som håller på att utvecklas. Den har vi anledning att gemensamt bekämpa. Men jag varnar för lösningen att ta bort skatterna och därmed tro att man gör det hela så att säga i den meningen ogjort.

Sedan kan vi hjälpas åt, Elver Jonsson och jag, Folkpartiet och Socialdemokraterna och andra konstruktiva krafter, att faktiskt argumentera för att alla ska vara med och betala sin skatt till en gemensam sektor som är så viktig för oss.

Jag tror också att vi ska tänka ytterligare en tanke omkring det som Elver Jonsson tar upp. Jag är inte så alldeles säker på att vi nu ska stimulera en framväxt av hushållsnära tjänster, särskilt mot den bakgrunden att vi står inför en arbetskraftsbrist. Fundera ett ögonblick på, Elver Jonsson, om det är klokt av oss att med skattepengar nu subventionera tillväxten i en privat tjänstesektor som kommer att vända sig till de bäst bemedlade när vi samtidigt har jättelika problem med personalrekryteringen till äldreomsorgen och vården.

Invandrarungdomars situation

Anf. 69 HILLEVI LARSSON (s):

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till Ulrica Messing angående invandrarungdomars situation. Vi har redan tidigare i dag varit inne på detta. Tomas Högström ställde frågor och tyckte att Ulrica Messing på ett bra sätt redogjorde för regeringens strategi.

Men det är en sak som man glömmer i sammanhanget, och det är att det inte bara handlar om pengar och resurser utan att det även handlar om att invandrarna bara träffar varandra. Det är en otroligt stor andel i skolorna som är invandrare. Det är lite grann som en charterresa till Spanien. Man väljer ju inte en charterresa till Spanien om man vill lära sig spanska, utan då väljer man ju en annan form för att lära sig språket, eftersom man träffar i stort bara svenskar på charterresan.

Det är lite på samma sätt med invandrarna, speciellt i segregerade städer som Malmö, där de hör svenska i stort sett bara från sin lärare på lektionstid. På rasterna talar de sitt hemspråk, och detsamma gäller hemma med familjen.

Därför skulle jag vilja fråga om Ulrica Messing kan tänka sig en ändrad områdesindelning för skolorna, så att invandrarna aldrig ska vara i majoritet och så att dessa problem inte permanentas. Detta förslag har ju kommit från Danmark. Språket är ju nyckeln. Om man inte kan svenska språket får man inte heller bra betyg i de andra ämnena.

Anf. 70 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Det här är en svår fråga. Jag är inte beredd att i dag minska möjligheterna för enskilda föräldrar och för barn att välja den skola man ska gå i.

Det är mycket som styr våra olika val av skola. Ett tungt vägande skäl för alla föräldrar när man väljer skola till sina barn är närheten. Man vill inte att barnen ska gå en lång väg till skolan.

Ett annat tungt skäl är om ifall man är förvissad om att ens barn får den kunskap och den utbildning som man vill att de ska ha. Den dag föräldrar tror att deras barn inte kan få den kunskapen i den närmaste skolan väljer man en skola lite längre bort.

Jag vill börja i den änden att stärka de skolor som finns i våra mest utsatta bostadsområden. Jag vill satsa pengar på lärartäthet, miljö, stöd-undervisning, materialet och mycket annat för att se till att undervisningen där blir så bra att det aldrig finns skäl att välja bort den skolan utan snarare det omvända, att man väljer att gå till just den skolan. Vi ska stödja eleverna där så att de kan behålla närheten, så att de kan gå på en skola i närheten av det bostadsområde där de bor.

Anf. 71 HILLEVI LARSSON (s):

Herr talman! Jag förstår att detta är ett drastiskt steg därför att det riskerar att inskränka familjernas egna önskemål.

Men jag tror ändå att på sikt måste man nog försöka se till att en majoritet inte är invandrare. Det bästa vore naturligtvis om städerna inte vore så segregerade utan att det bodde en blandning mellan svenskar och invandrare där så att det också blev blandade skolor.

Man ska inte släppa den här frågan, för jag tror att ett av huvudproblemen är att ungdomarna inte behärskar språket. Därmed riskerar situationen att permanentas när generation efter generation växer in i ett utanförskap.

Anf. 72 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Jag tror att vi kan vara överens om att en viktig förutsättning för att lyckas med integration är just möten mellan människor, mellan olika kulturer och traditioner och mellan människor i olika åldrar.

Det bästa sättet att mötas för oss vuxna är på arbetsmarknaden. Via starkare lagar mot diskriminering, via kompletterande utbildningar, via en minskning av de fördomar och attityder som vi vet fortfarande finns mot många människor med utländsk bakgrund kan vi få ut de resurser som de i dag företräder på arbetsmarknaden. Kan människorna få ett jobb, kommer man bort från ett bidragsberoende, har man en lön som gör

Prot.
1999/2000:64
10 februari

Frågestund

att man kan göra egna medvetna val, kan man söka sig till andra bostadsområden, kan man prata det svenska språket – då för man också med sig det hem till sina barn. Om vi kommer bort från den bostadssegregation vi ser i dag kommer det också att ge resultat när det gäller den segregation vi kan se på våra skolor.

Jag delar Hillevi Larssons uppfattning att det är oroväckande och ett stort problem att det föds barn i Sverige i dag som börjar i förskoleverksamheten och som inte kan det svenska språket. De behöver vårt stöd nu via de extra pengar som vi har avsatt.

Ägarlägenheter

Anf. 73 INGA BERGGREN (m):

Herr talman! Jag har en fråga till justitieministern.

Riksdagen har ju av regeringen beställt förslag om ägarlägenheter. Detta skedde redan i mars 1999. Jag undrar: Hur fortskrider arbetet med den här beställningen, och när kommer förslaget?

Anf. 74 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Jag utgår från att frågan gäller när direktiv till utredningen kommer. Förslaget lär nog dröja några år, skulle jag tro.

Vi arbetar på direktiven. Jag räknar med att regeringen kan fatta beslut om direktiven inom någon månad, i varje fall nu under våren.

Anf. 75 INGA BERGGREN (m):

Herr talman! Efter elva månader är det mer än rimligt, tycker jag, att införandet av ägarlägenheter snarast blir verklighet. Det är viktigt att man på den svenska bostadsmarknaden också har ägarlägenheter så att människor som efterfrågar den formen av boende har den möjligheten.

Jag uppmanar verkligen regeringen att påskynda arbetet så att direktiven snarast blir klara. Den här frågan har flera av oss i riksdagen ställt. Man har sagt att ärendet bereds, att det är fortsatt beredning.

Jag undrar: Ska det verkligen dröja två år? Det tycker jag är alldeles för lång tid. Det här skulle man kunna klara av mycket snabbare.

Anf. 76 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Utredningens uppdrag blir naturligtvis att utreda frågan om ägarlägenheter. Huruvida det blir ett förslag om ägarlägenheter vet vi ännu inte. Det återstår att se.

Idrott och folkhälsa

Anf. 77 SVEN BERGSTRÖM (c):

Herr talman! Jag skulle vilja ta upp en fråga med statsrådet Messing som handlar om idrott och folkhälsa.

Under i stort sett hela 90-talet har vi fått rapporter om att folkhälsan blir sämre på grund av att folk i allmänhet och ungdomar i synnerhet rör sig allt mindre. Det är larmrapporter från forskare, läkare och skolledare. Vi kan redan i dag se hur idrotten trängs tillbaka steg för i steg i skolan, och nu planerar man en ytterligare minskning till hösten.

Jag är alldeles övertygad om att statsrådet delar min uppfattning om att det här underminerar grunden för en vital folkhälsa.

Den här veckan kör man en serie i TV som TV-sporten har gjort där man visar på vilka konsekvenser det får att ungdomar rör sig allt mindre.

Jag skulle helt enkelt vilja fråga statsrådet, som är ansvarigt för idrottsfrågor, om hon avser att vidta några åtgärder för att öka utrymmet för idrott och stimulera till motion, kanske inte bara i skolan utan i största allmänhet i samhället.

Anf. 78 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! När det gäller att stimulera och underlätta för idrottandet i största allmänhet har vi gjort flera konkreta saker.

Vi presenterade i våras en ny idrottspolitik. Det var första gången på 30 år som vi slog fast en politik just för idrotten som är vår största folkrörelse. I samband med det dubblerade vi det lokala aktivitetsstödet till barn- och ungdomsverksamhet. Skälen till det var flera.

Det ena var att vi inte vill att de lokala klubbarna ska ta ut så höga avgifter att barnfamiljer inte har råd att låta sina barn idrotta.

Det andra var just det som Sven Bergström pekar på, att vi ser rapporter om att alltför många barn inte är aktiva och att vi vill stötta det engagemanget.

När det gäller idrotten i skolan lade vi tillbaka idrottstimmar i timplanen för några år sedan. I dag finns det också möjligheter att välja idrott som fritt val.

Men det räcker inte med den organiserade idrotten i skolan. I den idrottspolitiska propositionen underströk vi också vikten av att underlätta för spontan lek och spontan aktivitet på skolgården, i bostadsområden och på andra områden. Vi har utökat samarbete mellan främjandeorganisationerna och Kommunförbundet när det gäller att samarbeta kring friluftsdagar, och det arbetet är vi alldeles i början av.

Anf. 79 SVEN BERGSTRÖM (c):

Herr talman! Jag är övertygad om att statsrådet, liksom jag, har en god vilja att göra något åt det här. En ny idrottspolitik är jättebra.

Problemet är att vi riskerar att få ett A- och B-lag bland våra skolor och ungdomar. Många satsar aktivt, tävlar och är med i klubbar, medan en allt större och växande grupp inte gör särskilt mycket alls. Det är däri problemet ligger.

Nu tar man bort idrottsämnet som obligatorisk B-kurs på natur- och samhällsvetenskapsprogrammen i höst. Det är ytterligare ett steg mot att bara de som är riktigt aktiva och intresserade blir med i det här, medan de som inte är det hamnar framför datorn och blir alltmer stillasittande med stora konsekvenser för folkhälsan på lång sikt.

Det här borde bekymra Ulrica Messing rätt ordentligt. Hon kan inte bara hänvisa till en ny idrottspolitik. Vi måste få ett aktivt medvetande om detta i skolan.

När jag pratar med idrottslärarna hemma i Hudiksvall är de oerhört bekymrade för att eleverna blir allt mindre fysiskt aktiva.

Prot.

1999/2000:64

10 februari

Frågestund

Anf. 80 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! När det gäller idrottstimmarna i skolan har det tidigare på gymnasienivå varierat hur mycket idrott man har fått beroende på vilken linje man har gått.

I och med det förslag som skolministern nu har lagt fram blir skillnaden mindre. En majoritet av gymnasieeleverna får mer idrott medan en del program får lite mindre. Det betyder att en majoritet av alla som går på gymnasiet fr.o.m. hösten kommer att få röra sig mer på schemalagd tid.

Men jag tycker inte heller att det räcker. Jag vill att idrottsrörelsen ska in i skolan och samarbeta mera. Man kan även på andra lektioner och andra timmar använda sig av rörelse och aktivitet på ett helt annat sätt än vad man har gjort tidigare. Också i det övriga samhället kan vi utöka samarbetet mellan t.ex. idrottsrörelsen och kommunen. Det kan gälla plan- och byggfrågor, planering av gång- och cykelbanor och mycket annat. På så sätt får var och en av oss i det dagliga livet lättare att röra på sig och vi kan se till att folkhälsan inte blir en klassfråga.

Tandvårdssystemet

Anf. 81 OWE HELLBERG (v):

Herr talman! Jag har en fråga till statsministern.

I statsministerns bok *Den som är satt i skuld är icke fri* skriver ministern: Jag växte upp i en tid då människors tandhälsa fortfarande var ett klassmärke. De med gott om pengar gick regelbundet till tandläkaren och kunde därför för det mesta behålla sina tänder.

Så var det då, och tyvärr verkar det som om den tiden delvis är på väg tillbaka. Hur många som inte går till tandläkaren fast de behöver det finns det ingen undersökning om, men vittnesmålen från dem som har fått avslag hos socialförvaltningen på en begäran om att få hjälp med att laga sina tänder blir fler och fler, och det är oroväckande.

Min fråga till statsministern blir: Är det inte risk för att tandstatusen blir en klassfråga igen, om ingenting görs?

Anf. 82 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Det finns en sådan risk, och det vore naturligtvis fruktansvärt om vi skulle komma tillbaka till den tid då ett leende avslöjade vilken uppväxtmiljö man hade haft. Detta är något som vi har arbetat bort.

Vi har målmedvetet satsat på barn och ungdom. Vi tillhör en generation som har en god status på våra tänder, mycket därför att vi har fått en bra tandhälsovård i skolan och har haft fri tandvård, genom Folktandvården eller på annat sätt, under vår uppväxttid.

Vi prövar just nu en ny tandvårdsförsäkring, och vi har nyligen, som frågeställaren mycket väl vet, satsat ytterligare en halv miljard kronor på den försäkringen.

Vi följer det här mycket noga. Vi är på intet sätt lugna, och vi har ingen som helst ambition att halka tillbaka i ett läge där vi återigen börjar få se det här klassmärket träda fram. Det är en tid som ska ligga bakom oss.

Anf. 83 OWE HELLBERG (v):

Herr talman! Det system som vi har i dag liknar mycket det som man har haft under en längre tid i Danmark, och man kan se påvisbara skillnader i tandstatus mellan det danska och det svenska folket. Jag är väldigt orolig för utvecklingen på detta område.

Frågan är väl om man inte måste se detta som en del av sjukvården och långsiktigt få ett annat system, som mer liknar den konstruktion med patientavgifter som vi har inom sjukvården. Visserligen är det här en mycket kostsam fråga, men det gäller ett långsiktigt projekt. Frågan är om fortsatta skattesänkningar är viktigare än att täppa till revor i det trygghetssystem som vi har. Vilken väg väljer statsministern?

Anf. 84 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Jag tror att just den modell som Owe Hellberg nu talade om kostar 8 miljarder eller kanske upp till 10 miljarder kronor att leva upp till. Det är alltså inga små sociala reformer som vi talar om. Det finns nog – låt mig säga så – mera begåvade sätt att åstadkomma goda resultat än med denna stora och breda reform. Det kan finnas särskilt illa utsatta grupper som kan täckas på ett sådant sätt att man klarar sociala bekymmer.

Jag tror vidare inte att vi ska ställa de skattesänkningar som vi nu har genomfört för vanliga löntagare emot den här typen av sociala reformer. Jag menar också att vi när vi diskuterar ytterligare åtaganden om sociala utgifter ska ta in i bilden det som Långtidsutredningen nu har pekat på, nämligen våra långsiktiga förutsättningar att klara välfärdssamhället med tanke på den arbetskraft som vi har totalt sett. Att nu bygga ut det ytterligare kan skapa en situation som gör att vi om några år ställs inför nya sparprogram.

Om valet står mellan att satsa ytterligare resurser och att acceptera en utveckling där tandstatusen blir ett klassmärke, kommer vi naturligtvis att välja resursvägen, men låt oss först se hur utvecklingen blir.

Mobbning i skolan

Anf. 85 STEN TOLGFORS (m):

Herr talman! 100 000 svenska barn är i dag mobbade i våra skolor. De kränks, de får lära sig att de inte duger, att de saknar värde. Deras självbild påverkas ofta för hela livet. Mobbningen ligger bakom psykosomatiska sjukdomar och t.o.m. självmord. Inte minst är det så att den som är rädd inte kan lära.

De här barnen har föräldrar, syskon och far- och morföräldrar. Kanske är en halv miljon svenskar löpande påverkade av mobbningen. Den är ett av de största hälsoproblemen bland barn och ungdomar. Det är inte försvarbart att vi ålägger barn att vistas i en miljö där vi inte kan garantera deras säkerhet.

Statsministern har en bakgrund på skolområdet, och jag vill fråga honom: Vad tänker statsministern göra för att stoppa mobbningen och de kränkningar som pågår i skolan i dag?

Prot.

1999/2000:64

10 februari

Frågestund

Anf. 86 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Detta är en så viktig fråga att man inte behöver ha en bakgrund som skolminister för att reflektera över den. Det räcker med att vara förälder, att vara engagerad vuxen och att förstå vad framtiden egentligen är, att den är våra barn och ungdomar.

Mobbning är något som förekommer inte bara i skolan. Detta fenomen finns i hela samhället. Jag skulle t.o.m. tro att det finns här i riksdagen och människor emellan, i grupper och på arbetsplatser.

I skolan har vi ett speciellt ansvar, och vi har också reglerat detta i tydliga uttalanden och förordningar. Dessa sätter både lärare och skolledningar och ytterst efter domstolsutslag också kommunerna i en situation där de har ansvar för att se till att åtgärder mot mobbning vidtas.

Jag tror inte att det här är en resursfråga. Jag tror att det är en fråga om tydlighet, krav och civilkurage. Det gäller att människor som jag, frågeställaren och andra ställer sig upp och säger: Nu räcker det. Nu går vi inte längre. Du har inte rätt att förtrycka.

Den attityden, brett uttryckt i hela samhället, har vi alla ett gemensamt ansvar för. Om det sedan finns luckor och brister i lagstiftning och regelverk, ska vi naturligtvis täppa till dem.

Anf. 87 STEN TOLGFORS (m):

Herr talman! Jag gläds åt statsministerns tydlighet. Problemet är bara att det finns ett antal luckor just av det slag som statsministern talar om. Skolan lever inte upp till sina åtaganden, kommunen lever inte upp till sina åtaganden, och inte heller utbildningen av lärare och rektorer svarar mot de krav som man skulle kunna ställa.

Problemet är att skolministern hittills inte har vidtagit ytterligare åtgärder och inte heller är beredd att vidta ytterligare åtgärder. Då står än en gång verkligheten, där 100 000 barn mobbas, mot en politisk verklighet där inte tillräckligt händer.

Låt mig också lägga till att det finns en stark koppling mellan mobbningen i skolor och våldet på gator och torg, som justitieministern ansvarar för. Kanske har den som polisen träffar utanför McDonalds en sen fredagkväll börjat ge sig på andra redan någon gång tidigare i skolan. Skolan och vi alla har inte tillräckligt tidigt och tydligt gripit in för att sätta stopp för en sådan karriär, som då kan urarta.

Det är alltså väldigt viktigt med både tydliga och tidiga åtgärder. Det finns ett antal punkter som behöver åtgärdas framöver. Jag hoppas att regeringen som helhet är beredd att vara med om att vidta de åtgärderna för barnens bästa.

Anf. 88 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Det görs faktiskt väldigt mycket. Jag tror att det är en farlig fälla som frågeställaren lägger ut när han säger att det är skolministerns ansvar. Det är klart att regering och riksdag ska ta beslut, men det är också Sten Tolgfors ansvar som enskild individ. Det är mitt ansvar både som förälder och som vuxen att i ett samhälle som vill kalla sig öppet och civiliserat ingripa när jag ser den här typen av förtryck, där man sätter sig över att människor har lika rätt och lika värde.

Sådant kan man aldrig kommendera fram. Det går att med lagstiftning ge en ram för det och att med förordningar ge kraft åt det, men yt-

terst handlar det faktiskt om den anda, den sammanhållning och den hållning som finns i ett samhälle.

Jag tror att vi ska vara väldigt försiktiga med att göra detta till enkel partipolitik. Vi ska höja oss över denna och se till det större som förenar oss, nämligen kampen för allas lika rätt och lika värde.

Prot.

1999/2000:64

10 februari

Frågestund

Elproduktionen

Anf. 89 INGER STRÖMBOM (kd):

Herr talman! Jag vill rikta min fråga till näringsministern.

I Sverige har vi lagt ned förhållandevis ren, miljövänlig och säker elkraftsproduktion, vilket har lett till ett starkt importberoende av el som till stor del består av dansk kolkraft, med mycket stor miljöpåverkan som följd.

Vid stängningen av kärnkraftsreaktorn i Barsebäck kompenserades Vattenfall med skattemedel. Det statligt ägda Vattenfall har nu köpt kärnkraftverk i Tyskland och kolkraftverk i Polen, verk med mycket större risker och katastrofala miljöeffekter.

Min fråga är: Ligger det verkligen i linje med svensk energi- och miljöpolitik att det statliga Vattenfall engagerar sig i kraftproduktion i andra länder som vi alla vet ger ökade koldioxidutsläpp och klimatförstöring?

Anf. 90 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Vi lever nu i en avreglerad energimarknad. Det har lett till att vi har lyckats väldigt väl med effektiviteten i elproduktionen när det gäller såväl pris som annat. När vi nu har den här nordiska marknaden och ytterligare har förstärkt vår marknad genom exempelvis Polen kabein handlar det väldigt mycket om att vi också kan tillföra bättre energi till de länder som i dag producerar energi som miljömässigt är sämre. Om man tittar på elexporten och elimporten ser man att vi har ett plus på 7,5 terawattimmar för 1999, och vi hade 10,4 terawattimmar för 1998. Jag menar att det är positivt från miljösynpunkt att vi nu kan koppla samman elsystemen i länder som har vattenkraftbaserad elproduktion, t.ex. Norge och Sverige, med elsystem i länder som inte har det, t.ex. Tyskland, Danmark och Polen, för att nämna några länder.

Anf. 91 INGER STRÖMBOM (kd):

Herr talman! Jo, visst känner vi till och gläds åt den avreglerade elmarknaden. Men när vi läser affärstidningar bl.a. framgår det tydligt att det inte är främst av ideella skäl som Vattenfall har satsat på kärnkraft och kolkraft i de här länderna.

Nu har vi hört uttrycket ekologisk kolonisation användas om Sveriges och Vattenfalls agerande i Polen, och jag tycker det säger mycket om hur man ser på den svenska energipolitiken.

Jag vill fråga: Är det ansvarsfullt att avstå från inhemsk renare energiproduktion och bidra till ökad miljöpåverkan i grannländerna och till klimatpåverkan?

Anf. 92 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Som jag sade tidigare är det så att vi erbjuder en renare producerad elenergi än vad vi annars skulle göra om vi inte exporterade vår vattenkraft. Det innebär att exempelvis Polen, Tyskland och andra länder får en renare energi. Det är det som är själva poängen.

Anf. 93 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Därmed är frågestunden avslutad. Jag tackar regeringens ledamöter för att de har kommit hit och svarat på riksdagsledamöternas frågor.

5 § Svar på interpellation 1999/2000:173 om ansvarsfördelningen inom Näringsdepartementet

Anf. 94 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Till min glädje ser jag nu att Per-Richard Molén finns här i kammaren. Jag läste i tidningen att Per-Richard Molén inte skulle komma till denna interpellationsdebatt. Det gläder mig att han är här. Vi har våra prioriteringar och vi har mycket att göra, och den här debatten handlar om just det som har att göra med prioriteringar.

Per-Richard Molén har ställt flera frågor till statsministern rörande Näringsdepartementets verksamhet och organisation.

Statsministern har bett mig att som chef för Näringsdepartementet svara på Per-Richard Moléns frågor.

Målet för regeringens politik är att skapa en hållbar tillväxt med full sysselsättning. Detta kräver samverkan mellan olika politikområden. Inom Näringsdepartementet finns en stor del av de politikområden som bidrar till att hela landet ska utvecklas. Näringsdepartementet har inom sitt ansvarsområde bl.a. arbetsmarknadspolitiken, näringspolitiken, kommunikationspolitiken, regionalpolitiken och energipolitiken samt det statliga ägandet. Samtliga dessa politikområden har avgörande betydelse för tillväxt och sysselsättning.

En näringspolitik för tillväxt förutsätter en energipolitik som tillgodoser företagens behov av billig och säker energi. En aktiv och målinriktad arbetsmarknadspolitik är nödvändig för att ge människorna trygghet i arbetslivet och kompetens för att utvecklas i sitt arbete. Arbetsmarknadspolitiken behövs också för att tillfredsställa näringslivets behov av kompetent arbetskraft.

För att utveckla näringslivet och öka människors möjlighet att ta de jobb som erbjuds krävs en transportpolitik som tillgodoser näringslivets behov av transporter och som vidgar arbetsmarknaderna genom att underlätta arbetspendling.

Genom det nya Näringsdepartementet har en organisation skapats som på ett bättre sätt än tidigare ger möjlighet till samordning och samverkan mellan de olika politikområdena. Dessutom kan de resurser som står de olika politikområdena till buds nu användas på ett mera effektivt sätt än tidigare.

Fördelen med den nya organisationen har redan kommit till tydligt uttryck i flera större projekt som pågår inom departementet. Som exempel på sådana kan från vårens propositionsförteckning nämnas de planerade

IT-, konkurrens- och arbetsmarknadspropositionerna samt propositionen om vissa organisationsfrågor inom näringspolitiken. Från transportområdet kan t.ex. en proposition om inriktningen av åtgärder i transportinfrastrukturen för åren 2002–2011 nämnas.

Näringsdepartementets ansvarsområde spänner alltså över ett mycket stort område, vilket leder till att både jag och Mona Sahlin har ansvar för ett stort antal skiftande frågor. Detta innebär att vi, liksom övriga statsråd, dagligen måste prioritera bland dessa frågor. Samtidigt vill jag understryka att prioriteringen inte styrs av vilket politikområde en fråga tillhör.

Per-Richard Molén säger sig ha noterat att jag och Mona Sahlin vid några tillfällen inte har kunnat delta vid EU:s ministerrådsmöten. Mona Sahlin och jag har deltagit vid flertalet ministerrådsmöten på våra områden. Vid det fåtal tillfällen när vi har varit tvungna att prioritera någon annan uppgift har vi sett till att Sverige har varit företrätt på hög politisk nivå. Eftersom vi nu går in i ett alltmer intensivt förberedelsearbete inför det svenska ordförandeskapet i EU så kommer EU-frågorna naturligt att väga mycket tungt när vi gör våra prioriteringar inför den närmaste framtiden.

Inom Näringsdepartementet har alltsedan vi började arbetet en kontinuerlig uppföljning och diskussion pågått om hur departementet bör organiseras på bästa sätt för att samtliga de fördelar med departementet som jag tidigare nämnde ska komma till sin fulla rätt. Jag har för avsikt att även i fortsättningen ägna stor kraft åt departementets organisation i detta syfte.

Anf. 95 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Herr talman! Jag har förstått att konvensansen i riksdagen kräver att jag är närvarande när interpellationssvaret kommer upp för diskussion. Det är ändå statsministern som bär ansvaret för att ett superdepartement har bildats i Sverige, någonting tämligen unikt i Europa. Arbetsförhållanden, arbetsbörda och förutsättningar för att lyckas åstadkomma något i det här stora departementet kan med all rätt ifrågasättas. Förseeningar, uppskov, svikna löften, beslutsvånda och avsaknad av dynamisk ledning indikerar att någonting inte är bra. Detta är frågor som jag inte kan diskutera med det ansvariga statsrådet Björn Rosengren.

Det ligger på statsministern att svara på mina frågor. Jag kommer därför att avstå från att kommentera och diskutera statsrådet Björn Rosengrens interpellationssvar och kommer att överlämna en ny interpellation till statsministern i frågan.

Anf. 96 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Får jag börja med att göra konstaterandet att Näringsdepartementet inte är unikt i Europa. Vi har liknande strukturer i Europa. Jag kan nämna Storbritannien. Vi har det också i andra delar av världen. I exempelvis Kanada finns exakt samma departementsstruktur som i det svenska näringsdepartementet.

När jag nu ändå kan replikera tycker jag det är lite övermaga att stå här och säga att det är förseeningar, osv. Vi levererar faktiskt en hel del från detta departement, och vi levererar det på ett sätt som jag tycker är

Prot.
1999/2000:64
10 februari

*Svar på
interpellationer*

unikt med utgångspunkt i att vi har förutsättningarna att koppla ihop flera politikområden.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1999/2000:93 om jämställdheten i Regeringskansliet

Anf. 97 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Inger Strömbom har frågat mig vilka faktorer som är de främsta hindren för att löneskillnaderna i Regeringskansliet inte har kunnat undanröjas. Hon frågar vidare vilka åtgärder jag ämnar vidta för att eliminera löneskillnaderna.

Det är en av jämställdhetspolitikens absolut viktigaste uppgifter att bekämpa osakliga löneskillnader mellan kvinnor och män. SCB:s lönestatistik visar att skillnaderna mellan kvinnor och mäns löner dessvärre inte har minskat under 1990-talet. År 1997 var kvinnornas lön i genomsnitt 83 % av männens, och löneskillnaderna var större inom den offentliga sektorn än inom den privata.

I Regeringskansliet förekommer de största löneskillnaderna i kategorin handläggare. Det bör dock påpekas att denna grupp inrymmer såväl assistenter som tagit steget över till en handläggarbefattning som äldre generaldirektörer som har tillfälliga utredningsuppdrag i Regeringskansliet.

En del löneskillnader kan alltså bero på faktorer som ålder, utbildning och yrkesgrupp. Det är viktigt att man gör jämförelser med personal som har jämförbara uppgifter. Granskar man undergrupper finner man att skillnaderna inte alltid är så påfallande och att kvinnor i något fall har högre lön än män.

Jag vill dock understryka att även om förhållandena inte är fullt så illavarslande som en ytlig blick på statistiken kan ge intryck av så finns det likafullt ett allvarligt problem som Regeringskansliet måste arbeta vidare med.

Regeringskansliets jämställdhetsplan är i dag föremål för översyn. Ett utkast har tidigare remitterats till departementen, facken och JämO. Den nya planen beräknas bli fastställd inom kort. Avsikten är att planen sedan ska ligga till grund för ett utvecklingsarbete på varje enskilt departement.

De hinder som måste undanröjas i Regeringskansliet är på många sätt likartade de som gäller arbetslivet i övrigt. Regeringen har vidtagit ett antal åtgärder för att synliggöra och motverka löneskillnader på grund av kön. Dessa åtgärder kommer att ge resultat på sikt. Jag vill här lyfta fram några exempel på sådana åtgärder.

Jämställdhetslagens bestämmelser i fråga om löner har skärpts ett flertal gånger de senaste åren. Här kan bl.a. nämnas skyldigheten för arbetsgivare som sysselsätter tio eller fler arbetstagare att årligen kartlägga löneskillnaderna.

Utredningen om översyn av vissa delar av jämställdhetslagen har haft i uppdrag att bedöma om de krav som jämställdhetslagen ställer när det gäller att göra jämförelser mellan kvinnor och män i skilda typer av arbete och för skilda kategorier av arbetstagare behöver förtydligas i något

hänseende. Utredningen har remissbehandlats och en proposition kommer under våren.

JämO fick inför budgetåret 1999 en resursförstärkning på 2 miljoner kronor för att kunna öka sina insatser när det gäller tillsyn över de delar av jämställdhetslagen som rör löneskillnader mellan kvinnor och män. Senast den 1 mars i år ska JämO redovisa hur det utökade anslaget påverkat verksamheten.

Central lönestatistik av god kvalitet är en nödvändig förutsättning för att regering och riksdag ska kunna följa löneutvecklingen för kvinnor och män. Under år 1997 påbörjade Arbetslivsinstitutet i samverkan med SCB på regeringens uppdrag ett arbete med att utveckla lönestatistiken för att den ska kunna ligga till grund för djupare analyser av löneskillnader mellan kvinnor och män. SCB har vidare fått i uppdrag att utveckla en bättre yrkesredovisning i syfte att öka jämförbarheten av olika arbeten i samband med analyser av löneskillnader mellan kvinnor och män.

I den proposition om lönebildning och full sysselsättning som regeringen fattade beslut om den 2 december förra året föreslås inrättande av ett medlingsinstitut. Avsikten är att medlingsinstitutet årligen ska analysera löneutvecklingen ur ett jämställdhetsperspektiv i en rapport till regeringen.

Lönebildningen är i dag en fråga för i första hand arbetsmarknadens parter. Jag har därför haft överläggningar med arbetsmarknadens parter i syfte att påskynda det arbete som parterna bedriver för att motverka lönediskriminering. Jag kommer att följa upp dessa samtal.

Anf. 98 INGER STRÖMBOM (kd):

Herr talman! Jag får tacka för svaret. Det är ett långt svar, men jag tycker inte att det ger svar på mina två frågor. Ministern redogör för diverse beslut och åtgärder som visserligen är aktuella i jämställdhetsarbetet. Men jag får inte svar på vad som sker för att öka den lönemässiga jämställdheten mellan män och kvinnor i Regeringskansliet.

Ett exempel är att Regeringskansliets jämställdhetsplan i dag är föremål för översyn. Det imponerar inte på mig. Varje jämställdhetsplan ska väl årligen ses över och uppdateras och åtföljas av åtgärder? I sitt svar menar ministern att man ska göra jämförelser med personal som har jämförbara uppgifter. Javisst.

Om man tittar på löneskillnaderna inom en enskild personalkategori, t.ex. gruppen departementssekreterare, är det endast i två departement – Socialdepartementet och Jordbruksdepartementet – som kvinnorna i dag har något högre lön än männen. Jag ber att få gratulera jordbruksministern till detta. Men jag vill ännu inte riktigt gratulera jämställdhetsministern. Det räcker inte. Det finns fortfarande nio departement kvar där manliga departementssekreterare har väsentligt högre lön än sina kvinnliga kolleger.

Ministern hänvisar också till åldersskillnader som förklaring till löneskillnaderna. Men om man gör en ålders- och könssuppdelning visar det sig likafullt att det finns skillnader. Om man t.ex. delar upp personalen i tioårsskikt har de manliga departementssekreterarna alltid högre lön än de kvinnliga. Ojämligheten går inte att bortförklara.

Jag är förvånad över att Margareta Winberg inte tar mera hjälp av sin ministerkollega, som innan utnämningen till statsråd var en mycket kun-

Prot.
1999/2000:64
10 februari

*Svar på
interpellationer*

nig facklig representant som var starkt engagerad i jämställdhetsfrågorna. Det var faktiskt Britta Lejon som redan i början på 90-talet gjorde mig uppmärksam på de stora löneskillnaderna i Regeringskansliet.

Anledningen till att jag nu har interPELLERAT i frågan är att jag vill på alla sätt och vis hjälpa till att lyfta kvinnolönerna. Men jag vill också att Sverige utan lik i garderoben och med hög svansföring ska kunna driva jämställdhetsfrågorna under ordförandeskapet i EU. Då måste jämställdheten vara trovärdig och tåla en ordentlig granskning.

Statsministern brukar framhålla att Sverige har världens mest jämställda regering. Det har vi kanske. Men har vi också världens mest jämställda Regeringskansli? Jag frågar återigen: Vilka konkreta åtgärder avser jämställdhetsministern vidta för att eliminera löneskillnaderna i Regeringskansliet?

Anf. 99 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Får jag börja med att säga att jag är väldigt glad att få den här frågan. Det är ett sätt att sätta press på oss själva i Regeringskansliet men också att sätta press på dem som är utanför. Sanningen är att varken i Regeringskansliet eller utanför är vi fulländade. Långt därifrån.

Vi är i Regeringskansliet i själva verket en spegel av samhället utanför. Det är därför som jag har valt att vara lite vidare i mitt svar. Det som gäller i samhället utanför gäller dessvärre också till stor del i Regeringskansliet. Vi är en del av denna struktur. Det är en struktur som man på olika sätt måste bryta. En sådan här debatt, som förhoppningsvis också förorsakar en opinionsyttring utåt, hjälper till att bryta denna struktur.

Om vi går in i Regeringskansliet igen och tittar på de olika kategorierna kan vi dela upp personalen i t.ex. baspersonal, departementssekreterare, departementsråd och chefstjänstemän. När det gäller baspersonalen kan man se att kvinnorna har högre lön än männen. De har mer betalt. Det skulle man kunna tycka är bra, men man får analysera det och se vad det beror på. Ja, sannolikt beror det på att kvinnorna har varit anställda där väldigt länge, eftersom det är en typ av personal som inte är lika rörlig som t.ex. departementssekreterarna. Det är många gånger unga handläggare som kommer in och som jobbar ett tag och sedan går vidare därför att de gärna vill byta arbete.

Självklart ska jag ta hjälp av min ministerkollega. Jag vet att Britta Lejon är mycket kunnig och har en lång erfarenhet av detta. Detta diskuterade vi innan jag gick till riksdagen och tog denna debatt. Självklart går det till så.

Jag delar uppfattningen att vi, om vi vill lyfta dessa frågor under vårt ordförandeskap – det har vi aviserat ganska högljutt att vi ska – måste plocka undan, reducera och ta bort de lik i garderoben som vi eventuellt har, som Inger Strömbom själv uttryckte det. Därför är det också viktigt att vi nu, när vi får den nya jämställdhetsplanen, så fort som det bara går lever upp till den. Det handlar om att vi på varje departement ska göra ett program för utbildning och fortbildning och mot sexuella trakasserier och annan diskriminering, men också för att utjämna de löneskillnader som fortfarande finns kvar. Det går inte att försvara dem, och jag försvarar dem inte. De ska bort. Tyvärr tror jag dock att det tar lite tid på grund av att vi är en del av ett samhälle utanför.

Anf. 100 INGER STRÖMBOM (kd):

Herr talman! Det är glädjande att vi har en ordentlig samsyn i denna fråga, för det är väldigt viktigt. Jag är fullt medveten om att jämställdhet är så mycket mer än samma belopp på en lönelapp. Jag förringar inte alls det arbete som sker för ökad jämlikhet på andra områden, men eftersom lönen är den variabel som är lättast att jämföra har jag stannat vid den.

Jag konstaterar utifrån ministrernas svar och utifrån det jag har sett och hört av vad som faktiskt sker – eller kanske faktiskt inte sker – att man är mycket inne på att analysera, kartlägga och sammanställa statistik. Det gör man år efter år. Vad jag efterlyser är mera konkreta förslag till förändringar.

Det talas nu om att jämställdhetsplanen ska utmynna i ett program. Det är också någonting som inte händer i dag och inte i morgon, utan allt arbete tycks ske på väldigt lång sikt. Det jäser faktiskt i kvinnoleden. Jag vill ge Margareta Winberg en chans att här och nu avslöja några konkreta förslag på åtgärder.

Anf. 101 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Lönesättning gör man inte hur som helst. Det sker efter ett visst mönster. Det handlar om att det sker när man nyanställer. Jag kan försäkra er att de som nu är ansvariga för att anställa i Regeringskansliet är mycket medvetna om att de ska ha detta för ögonen när det nyanställs.

Det handlar om att man kan löneförhandla när det blir nya arbetsuppgifter, när man byter jobb internt eller när man får tillägg till de arbetsuppgifter som man tidigare har haft. Även då är vi mycket medvetna om att det inte får vara någon skillnad mellan kvinnor och män.

Ibland tycker jag att vi överdriver något när vi säger att det är så kolossalt stor skillnad. Jag har siffrorna här för baspersonalen, som inte är handläggare. Kvinnorna har ungefär 1 500 mer i månaden än männen. När det gäller departementssekreterare har männen ungefär 800 mer än kvinnorna. När det gäller rättssakkunniga har männen 250 kr mer än kvinnorna, och när det gäller kansliråden 500. Vad gäller departementsråden har kvinnorna något mer än männen. När det gäller chefstjänstemän har männen 500 mer än kvinnorna. Det är den nivå det rör sig om.

Då vet vi inte – så långt har denna analys inte gått – om det är osakliga löneskillnader. Det är väl det vi ska komma åt? Många gånger finns det en förklaring till skillnaden. När jag själv har tittat t.ex. på mina chefstjänstemäns löner och ifrågasatt varför en man har fått mer än en kvinna har de fått förklara sig. Mannen var så mycket äldre och hade jobbat så mycket längre. Kvinnan var kanske 20 eller 25 år yngre när hon kom in på chefsposten. Då finns det alltså en förklaring till denna löneskillnad. Det kan man inte trolla bort. Men det är de osakliga löneskillnaderna som är viktiga att komma ihåg.

Här kommer den nya jämställdhetslagen, som vi ska presentera i maj för riksdagen, att vara ett bättre verktyg för parterna på arbetsmarknaden än vad de hittills har haft. Det ser jag också som ett bra medel för att ta bort de osakliga löneskillnaderna.

Prot.

1999/2000:64

10 februari

Svar på

interpellationer

Anf. 102 INGER STRÖMBOM (kd):

Herr talman! Bland de faktorer som man brukar ha som förklaringsgrund till skillnaderna finns ofta utbildning. Jag tror att ministern var inne på det också. Men vi vet alla att kvinnor utbildar sig betydligt mer än män sedan åtminstone 15, 20 år tillbaka. Redan på 80-talet var ca 60 % av alla högskolestuderande kvinnor. Det finns en stor del högskolestuderande – både kvinnor och män – i Regeringskansliet. Jag tycker att kvinnors höga utbildningsnivå borde avspeglade sig mer på lönelappen än vad den gör i dag. Män tjänar fortfarande mer inom alla utbildningsnivåer, vilket SCB nyligen har tittat på.

Jag vill komma tillbaka till det som jag sade tidigare om att det jäser. Det drivs kampanjer. "Skapelsens krona är kantstött" är den kända symbolen för en kampanj som HTF, ST och SKTF driver denna vinter. TCO vill ha skarpare jämställdhetslag för att stoppa lönediskrimineringen.

Jag har läst att Statistiska centralbyrån och Arbetslivsinstitutet har tittat på kvinnliga bygghantverkare. De tjänade i genomsnitt 2 600 kr mindre per månad än de manliga under 1997, och under 1998 hade skillnaden ökat med 200 kr.

Jag håller med om att det är ett problem genom hela samhället, men en av mina poänger är att Regeringskansliet borde vara ett föredöme för övriga arbetsplatser. Borde inte regeringen sopa rent framför egen dörr innan man går ut och ställer alltför långtgående krav på andra arbetsgivare? Vad är det egentligen som förhindrar att man tar ett ordentligt grepp i Regeringskansliet och försöker arbeta fram lika lön för lika arbete?

Anf. 103 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Vi tar ett ordentligt grepp. Detta är en central och viktig fråga i personalpolitiken.

I Regeringskansliet, precis som i samhället i övrigt, släpar kvinnorna efter. Jag lade märke till att siffran var 2 600 när det gällde byggnadsarbetare. Notera då att den största löneskillnaden hos oss är 800. Men det är inte godtagbart för det, om det är så att det inte går att förklara. Den analysen har jag alltså inte.

Par upplever sig som jämställda fram till dess att de får barn. Sedan börjar kvinnorna att släpa efter. Det beror på att man i och med att man får ett barn fördelar ansvaret för hemmet på ett icke jämställt sätt. Där spelar föräldraförsäkringen stor roll.

När det gäller TCO och den skarpare jämställdhetslagen vill jag säga att det kommer en sådan. Då hoppas jag på kristdemokraternas stöd här i kammaren.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 104 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Lena Ek har frågat mig på vilket sätt jag avser att arbeta för att förtydliga och fokusera min strategi för att bekämpa våld mot kvinnor.

Regeringens strategi i frågan har kommit till klart uttryck bl.a. genom 1998 års kvinnofridsreform som är ett samlat åtgärdsprogram mot våld mot kvinnor. Reformen omfattar, förutom lagstiftning, en mängd åtgärder för att förebygga våld mot kvinnor och för att utsatta kvinnor ska få ett bättre bemötande. Tanken är att våldet mot kvinnor måste bekämpas genom ett brett och långsiktigt arbete inom alla samhällets sektorer och på alla nivåer. Berörda myndigheter har också fått gemensamma uppdrag av betydelse i detta sammanhang. De ska regelbundet redovisa sina insatser till regeringen. Vissa myndigheter har också fått särskilda uppdrag.

En rad projekt sattes också i gång i samband med kvinnofridsreformen, dels projekt som ungdomar själva har initierat eller som vänder sig till ungdomar, dels arbete inom mansorganisationer som syftar till att förebygga våld mot kvinnor. Även invandrar- och handikapporganisationer har fått del av projektmedlen. Dessa projekt pågår för närvarande.

Jag håller med Lena Ek om att det är viktigt att få med ungdomen i arbetet för att förebygga våld mot kvinnor. Det var därför jag i februari 1999 tillsammans med justitieministern och skolministern inbjöd till en konferens: Motbilder – dialog mellan unga och vuxna om kärlek och ansvar. Konferensen var ett led i regeringens förebyggande arbete för att motverka våld mot kvinnor. Konferensen syftade till att lyfta fram ungdomars utsatthet och vuxensamhällets ansvar för att skapa positiva förebilder för unga när det gäller sex och samlevnad. Den lyfte också fram alla de insatser som faktiskt görs. I samband med denna konferens beviljade regeringen sammanlagt en miljon kronor för olika projekt. Som exempel kan nämnas stöd till länsstyrelsen i Stockholms län för Operation Kvinnofrid och Cirkus Tigerbrand som just nu turnerar i hela landet med en teaterföreställning som riktar sig till skolungdomar om sexualitet, kärlek och våld.

Jag har dock inte, som Lena Ek påstår, nöjt mig med detta. För att fortsätta arbetet och stimulera till en fortsatt dialog mellan unga och vuxna om kärlek och ansvar inbjöds länsstyrelserna att, var för sig eller i samverkan, söka medel till regionala konferenser på temat sex och samlevnad bland ungdomar. En miljon kronor har fördelats till 13 länsstyrelser hittills. Dessa konferenser genomförs nu under våren.

Andra satsningar är bl.a. en ungdomsfilm som tar upp frågor om hur gruppträck kan tvinga enskilda personer till handlingar som de egentligen inte vill begå och en metodvideo tillsammans med JämO och Ungdomsstyrelsen om sexuella trakasserier i skolmiljö, värderingar och gränssättningar. JämO:s projekt för skolan, Våga bryta mönstret, har rönt stor uppmärksamhet. Syftet med projektet har varit att pröva metoder vid två skolor för att motverka könsmobbing och sexuella trakasserier. Erfarenheterna från projektet har omsatts i metodkurser för skolpersonal från hela landet. En metodhandbok i frågan är under utarbetande och kommer inom kort.

*Svar på
interpellationer*

Jag kan också påminna om att dessa frågor tas upp i regeringens s.k. värdegrundsprojekt för att stödja och stimulera det lokala arbetet i förskola, skola och vuxenutbildning.

Att även centerkvinnorna driver projekt i skolor om ungdomars attityder kring könsroller tycker jag är mycket positivt. Alla förebyggande insatser på detta område är viktiga.

Då de myndighetsgemensamma uppdragen lades ut gjordes detta med en medvetenhet om att förändringsarbete tar tid om det ska få en verklig genomslagskraft. Uppdragen gäller därför t.o.m. år 2002. Medan de pågår sker kontinuerliga redovisningar till regeringen.

Regeringen följer nu upp hur arbetet hos myndigheterna fortskrider och är också uppmärksam på om behov av ytterligare insatser från regeringens sida är nödvändiga. Jag kan försäkra att arbetet för att motverka våld mot kvinnor är lika högprioriterat i dag som när kvinnofridsreformen inleddes.

Anf. 105 LENA EK (c):

Herr talman! Jag ska be att få tacka jämställdhetsministern för svaret. Men ju mer jag arbetar med de här frågorna desto mer förtvivlad blir jag och desto mer ser jag de fel som finns.

Så här ser det ut i praktiken:

Antalet anmälda fall av kvinnomisshandel ökar och är nu en bra bit över 20 000 om året. Det finns de som säger att mörkertalet är så stort att det totala antalet sådana här incidenter är 50 000 eller 70 000 eller 100 000 per år.

Unga kvinnors livssituation blir svårare. Dessa kvinnor utsätts också för grovt språkvåld på sin dagliga arbetsplats i skolan, och skolans elever lyder inte under de regler som annars skyddar arbetstagare och som ska garantera en bra arbetsmiljö.

Kvinnojourerna, som tar hand om de kvinnor och barn som har råkat illa ut, hotas ständigt av indragna anslag. Samordningen mellan myndigheter fungerar inte. En hotad kvinna har av Malmö kommun blivit placerad i en evakueringslägenhet på våningen under sin man därför att man inte har samverkat.

Bara cirka en tredjedel av de rättsintyg som utfärdas av landstingens läkare fungerar faktiskt i rätten, därför att de formellt inte utformas på ett sådant sätt att de duger som bevisning.

Åklagare lämnar ut hemliga adresser. Försäkringskassor lämnar ut hemliga adresser. Inga åtgärder vidtas för att skydda kvinnan när en dömd gärningsman har permission förutom att man informerar kvinnan om att hon nu löper risk att bli ett offer en gång till. Det finns fortfarande gott om exempel där också den här informationen uteblir och kvinnan är ovetande om att gärningsmannen är på fri fot under en permission.

Det är kö till trygghetspaketen i de flesta polisdistrikten i landet, trots att trygghetspaketen bara kostar 2 700 kr per styck. Den omtalade nyordningen med videodokumentation för att man ska kunna förbättra bevisläget och få fler domar till stånd fungerar inte. I Östergötland användes videokamera vid tre tillfällen förra året samtidigt som 250 polisanmälningar om kvinnovåld lämnades in. Man hade fem gånger så många uttryckningar när det gällde incidenter som handlade om just våld mot kvinnor i hemmet.

Väntetiden för handläggning är i många polisdistrikt mellan sex och tolv månader. Ibland är den t.o.m. längre än så. Alla rehabiliteringsprogram på fängvårdsanstalterna är bortspårade. Återfallen inom det här området är fler än inom andra områden.

Det finns bra pilotprojekt på många håll i landet. Det gäller kortare handläggningstider. Det gäller bättre samordning mellan myndigheter. Det gäller större deltagande av ideella organisationer. Det gäller nya metoder för att säkra bevis, och det gäller rehabilitering av män där 100 av 150 har klarat sig från återfall. Men dessa projekt lever på kortsiktiga beslut. Det handlar ofta om engångsmedel. Som glänsande kometer glimtar projekten till och visar på ljuset, men de tillåts slockna och försvinna i natten. Sedan är det likadant igen.

Jag kommer ändå tillbaka till mina frågor: Hur förs informationen från de kontinuerliga redovisningarna ut och sammanfattas? Och hur avser jämställdhetsministern, som jag vet har en god vilja när det gäller det här området, att förtydliga och fokusera strategin för att bekämpa våld mot kvinnor när det ser ut på det här viset i dag utanför det här huset? Tack!

Anf. 106 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Jag har tittat lite på statistiken inför den här debatten. BRÅ har precis tagit fram preliminär statistik för 1999 över anmälda brott när det gäller misshandel mot kvinnor. Det är preliminära siffror. Man kan inte riktigt tolka dem, så som de ser ut. Enligt dem verkar nämligen misshandelsfallen ha gått ned något. Det här försvåras av kvinnofridslagen, som infördes den 1 juli 1998. Därför är siffrorna inte riktigt jämförbara. Men så här är de i alla fall: 1999 anmäldes 19 982 brott, och 1998 anmäldes 20 516 brott.

För att man ska komma till rätta med bl.a. det här problemet har riksdagen beviljat rättsväsendet mer pengar. För 2000 får rättsväsendet 150 miljoner i ökade resurser, varav polisen får ett antal kronor.

Polisen fick efter kvinnofridspropositionen i uppgift att inventera vilka särskilda insatser som behöver göras, och det var nödvändigt. Det har man gjort, och man har kommit fram till att det fattas en del i hanteringen och handläggningen. Jag delar en del av den kritik som Lena Ek framförde. Det här har man själv konstaterat från Rikspolisstyrelsens sida. Det är klart att man, om man hittar sådana luckor, också försöker göra någonting åt dem.

Det finns ett antal samordningsprojekt som jag kanske inte ska gå in på nu. Jag skulle vilja ta upp *en* fråga som kom i slutet av Lena Eks inlägg. Den handlar om hur man kan utveckla en bättre samordning av alla goda krafter. Man har nämligen kommit fram till att det behövs. Nu har Socialstyrelsen tagit på sig detta ansvar. Man menar att man måste kraftsamla och fokusera på de här frågorna på ett bättre sätt. Därför har de myndigheter som ingick i det här arbetet tidigare, men också sådana som inte ingick i samarbetet inför kvinnofridspropositionen, nu inbjudits till Socialstyrelsen i slutet av februari. Man ska diskutera en tänkbar samordningsmodell.

Man har från Socialstyrelsens sida gjort en PM där man skisserar på detta. Ett konsortium för myndighetssamordning med berörda myndigheter på central nivå och ett nationellt råd för eliminerande av våld mot

Prot.
1999/2000:64
10 februari

*Svar på
interpellationer*

kvinnor är två saker som man diskuterar i denna PM. Jag tror att det är ett mycket bra och klokt initiativ. Då får vi ett bättre fokus. Vi får en samordning mellan de väldigt många myndigheter som sysslar med den här frågan. Då blir det också lättare att både konstatera luckor och utvärdera, men också att vidta ytterligare åtgärder – för det behövs säkert.

Anf. 107 LENA EK (c):

Herr talman! Jag ska be att få tacka för det som jämställdhetsministern här uttrycker, nämligen en vilja till samordning. Men jag tycker att det uppdraget redan finns hos de av våra statliga myndigheter som har delansvar i den här frågan. Det är att missköta sitt ämbete att inte se till att det fungerar när det gäller enskilda människor och brottsoffer. I det här sammanhanget är det extra allvarligt.

BRÅ, som också jämställdhetsministern nämnde nyss, anger att mellan 40 000 och 50 000 barn berörs av sådana här familjesituationer. När jag tittar runtomkring och får rapporter från mina medlemmar i Centerkvinnorna ser jag att det finns ett stort antal polisdistrikt där det på rapportkorten inte ens finns en ruta där man med ett kryss anger att det finns barn i ett hem där man varit och försökt reda ut en misshandelssituation. Det är alltså inte nog med att myndigheterna bryter mot sitt givna uppdrag att samverka och arbeta för brottsoffrets och den enskildes väl; man bryter också mot barnkonventionen och principen om barnets bästa. Här finns ofantligt mycket att göra.

En annan sak man kan ta upp är kvinnofridsbrottet. Jag delar jämställdhetsministerns åsikt att den rapportering som kom från BRÅ häromdagen är alldeles för dunkel för att man ska kunna dra några säkra slutsatser. Man kan inte skilja mellan kvinnofridsbrotten och de andra våldsbrotten mot kvinnor.

Under 1999 polisanmälades ca 900 brott mot den s.k. kvinnofridslagen, dvs. grov kvinnofridskränkning. Då kommer vi in på ett annat problem som också hör ihop med detta att stärka strategierna och strama åt överallt man kan för att lösa frågan om våld mot kvinnor. Det finns nämligen inget rejält straff om man bryter mot förbudet mot grov kvinnofridskränkning. Däremot finns det en motion med det yrkandet som ska behandlas under våren i riksdagen. Jag hoppas verkligen att det då kommer ett beslut om ökade straff i det här sammanhanget.

Den bristande samordningen och, skulle jag vilja säga, den bristande viljan att i praktiken, utanför fina policydokument, prioritera den här frågan drabbar inte bara kvinnor utan också i mycket hög grad barn. Och det finns alltså inte ens utarbetade rutiner för att anmäla att barn finns med i familjen och att barn far illa i det här sammanhanget. Det tycker jag är skrämmande.

Anf. 108 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Först var det en fråga jag inte riktigt förstod. Brottet grov kvinnofridskränkning har naturligtvis en sanktion. Det finns ett straff att få, och det straffet är lägst sex månader och högst sex år. Jag vet inte om det var en missuppfattning antingen från min eller från Lena Eks sida.

Kvinnofridspropositionen fattade vi beslut om för knappt två år sedan, tror jag. Därefter har myndigheterna börjat arbeta med detta på olika

sätt. Det är klart att det inte är så lätt att vända en utveckling, för det är ju det vi vill. Det tar tyvärr, och det beklagar jag, lite tid. Socialstyrelsen är uppenbarligen också av den uppfattningen att det tar lite för lång tid, och det är därför man nu har tagit initiativ till den här samordningen.

Jag ska räkna upp några som ska ingå i det här arbetet. Det är t.ex. Domstolsverket, Riksåklagaren, Rikspolisstyrelsen, Brottsförebyggande rådet, Brottsoffermyndigheten, Kriminalvårdsstyrelsen, Skolverket, Ungdomsstyrelsen, Folkhälsoinstitutet, Invandrarverket, Integrationsverket och Boverket.

Det här initiativet tas inte därför att det *inte* har gjorts något. Det är klart att varje enskild myndighet har gjort något. Men för att få fokus på det och kunna samordna så att man inte gör dubbelarbete, gör samma sak på två myndigheter, kommer man nu att göra en samordning av dessa insatser. Det sker med Socialstyrelsen som huvudmyndighet, om man får uttrycka sig så. Jag tror att det är väldigt klokt. Det blir också på det viset lättare för oss som har ett engagemang i den här frågan att se samlat vad det egentligen är som händer. Då kan vi också, om vi tycker att det behövs, göra nödvändiga korrigeringar och därmed förbättringar.

Anf. 109 LENA EK (c):

Herr talman! Jämställdhetsministern säger att arbetet med att samla ett stort antal myndigheter för att förbättra situationen när det gäller våld mot kvinnor ska förhindra dubbelarbete. Jag måste säga att i vissa sammanhang skulle jag vara tacksam om det skedde ett grundarbete från början.

T.ex. tänker försäkringskassorna inte på att man röjer hemliga adresser när man skickar ut beslut om vårdnad av barn, trots att barnen och kvinnan har en tydlig hotbild hängande över sig enligt både åklagare och polis. Denna bristande tanke och inlevelseförmåga skadar ju människor och orsakar t.o.m. ibland deras död. Jag tycker att det är absolut förskräckligt, och det är vi nog ense om.

Frågan om våld mot kvinnor är en av de viktigaste jämställdhetsfrågorna. Jag noterar att alla partier utom ett nu har sagt att detta är en mycket viktig fråga under EU-ordförandeskapet. Där är det ju också väldigt viktigt med samarbete när det gäller de här frågorna, och det måste vara i rätt fas. Vi kan se att det inte ens finns samarbete mellan polisdistrikt när det gäller incidentregister. Om en kvinna flyttar över en länsgräns försvinner hela historien om de hot som har förekommit och som finns i polisregister. Men det är ju ännu värre över internationella gränser. Där finns det inget samarbete över huvud taget i de här sammanhangen. Det finns alltså väldigt mycket att göra i denna viktiga jämställdhetsfråga.

Men i nuläget tycker jag alltså inte att detta räcker. Jag tycker att verkligheten visar att det finns ett tydligt behov av en stark åtstramning när det gäller regleringsbreven till myndigheterna i de här frågorna inför varje år. Där kan jämställdhetsministern göra en stor insats.

Anf. 110 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! På det sista vill jag gärna svara ja. Vi ska gärna se över regleringsbreven och se om vi kan ytterligare skärpa tonen i dem.

Prot.

1999/2000:64

10 februari

Svar på

interpellationer

Sedan vill jag säga att jämställdhetsfrågan under ordförandeskapet nästa år kommer att vara en av få prioriterade frågor för Sverige. Just våld mot kvinnor ligger då väldigt väl till, om man får uttrycka sig så. Nu har nämligen de andra länderna börjat – vi har trots allt hållit på med det här ett bra tag – synliggöra detta som ett problem. Det har också varit konferenser i t.ex. Tyskland och andra länder när de har haft sina ordförandeskap. De förväntar sig naturligtvis att Sverige också ska lyfta fram den här frågan. Även om vi inte är färdiga med arbetet och kan säga att vi inte har något kvar att göra vet de andra länderna att vi har en förhållandevis längre erfarenhet än de, eftersom vi började tidigare.

Låt oss alltså försöka tillsammans. Det är ju inte bara regeringen som ska ha ordförandeskapet, utan jag hoppas mycket på att partier, frivilligorganisationer, myndigheter, länsstyrelser och andra kan vara med i det här arbetet under 2001.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 1999/2000:87 om krav på fristående skolor

Anf. 111 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Herr talman! Lars Hjertén har frågat om jag ämnar lägga fram en proposition som förbjuder fristående skolor att drivas i aktiebolagsform med förmåga att skapa överskott och vinst.

Kommittén för uppföljning av resursfördelning till fristående grundskolor, Fristkommittén, har genom tilläggsdirektiv fått i uppdrag att utreda ekonomiska och andra konsekvenser av det snabbt växande antalet fristående gymnasieskolor samt att belysa förutsättningarna för konkurrens på lika villkor för fristående och offentliga gymnasieskolor.

Lars Hjertén säger att detta utredningsuppdrag i sig inte är anmärkningsvärt på något sätt och framhåller att det är bra att tidigare inte kända fakta tas fram för att belysa hur verkligheten ser ut. I detta avseende har vi tydligen samma uppfattning, men vi har olika syn vad gäller huruvida det är lämpligt att privata vinstintressen styr etableringen av fristående skolor.

För att undvika missförstånd vill jag understryka att fristående skolor sedan länge har en plats i svenskt skolväsende. Fristående skolor är olika och kan bidra till en mångfald inom skolväsendet. Valfrihet och konkurrens kan medverka till utveckling och pedagogisk förnyelse. För att skapa förutsättningar för likvärdig utbildning, öppen för variation och mångfald, på lika villkor ska kraven på offentliga och fristående skolor vara så likartade som möjligt.

Alla barn och ungdomar har rätt till en likvärdig utbildning av god kvalitet som lägger grunden för ett fortsatt lärande. Det är en grundläggande svensk princip, om vilken det råder politisk enighet. För att garantera elevernas rätt till en likvärdig utbildning tillämpas samma läroplaner och väsentligen samma krav på kunskaper och resultat för både offentliga och fristående skolor. Att utbildningen ska vara likvärdig innebär inte att undervisningen måste vara likformig. Likvärdigheten hand-

lar om elevens rätt till en utbildning av god kvalitet utifrån individuella förutsättningar och behov.

Alla barn är olika och har olika behov. Därför måste skolan möta barn på olika sätt för att ge dem en likvärdig utbildning. För att möjliggöra en utbildning av hög kvalitet bör alla skolor, oavsett huvudman, ha jämförbara ekonomiska villkor. Varje skola måste få resurser med hänsyn till elevernas behov. Likvärdiga ekonomiska villkor mellan offentliga och fristående skolor är en förutsättning för en verklig valfrihet, även för elever från ekonomiskt svaga grupper eller med behov av särskilt stöd. Skolan har skyldighet att ge alla barn reella möjligheter att uppnå kraven för år fem och år nio. För de elever som har svårigheter att nå målen har skolhuvudmannen därför skyldighet att sätta in särskilt stöd.

Fristkommittén har fått i uppdrag att utreda eventuella följder av att privata vinstintressen styr etableringen av en del fristående skolor och om det finns problem med huvudmän som driver flera skolor. Anledningen till detta är en misstanke om att en del aktiebolag som startar fristående skolor i dag gör det utifrån delvis andra bevekelsegrunder än vad som tidigare varit fallet.

Min principiella inställning är att det inte finns något skäl att invända mot att en skola går med vinst, men att varje krona måste användas för elevernas bästa. Jag anser att de samhälleliga resurserna till utbildning ska fördelas med utgångspunkt i elevernas behov. Så länge skolan har problem med att ge alla elever de kunskaper och färdigheter som förutsätts i läro- och kursplaner känner jag mig tveksam till att låta delar av våra gemensamma resurser för utbildning av barn och ungdom omvandlas till vinster som delas ut till aktieägare. Avkastningskrav riskerar att komma i konflikt med de grundläggande målen för skolan.

Nu pågår utredningen i enlighet med de givna direktiven. Jag vill därför inte nu ta ställning till om en eventuell framtida proposition ska innehålla ett förbud mot att driva fristående skolor i aktiebolagsform.

Anf. 112 LARS HJERTÉN (m):

Herr talman! Först vill jag tacka för svaret på min interpellation. När jag ställde den i mitten av november var detta frågor som var mycket aktuella. Vi håller på att få en stor skoldebatt i Sverige och det tycker jag är bra. Det tror jag också att skolministern tycker.

Man kan nog säga att debatten är väl så intensiv i dag som den var i november månad, i varje fall om man läser tidningarnas debattsidor och tar del av radioprogram och TV-program som handlar om skolan.

Jag vill börja med att tala om vad jag tycker är positivt i skolministerns svar. Det är att fristående skolor är olika och kan bidra till en mångfald inom skolväsendet, vilket vi behöver. Likaså att valfrihet och konkurrens kan medverka till utveckling av pedagogisk förnyelse och att kraven på offentliga skolor och friskolor ska vara likartade. Jag delar den uppfattningen.

Skolministern säger också, vilket jag tycker är bra, att alla barn är olika och har olika behov och även att skolorna, oavsett vem som är huvudman, ska ha jämförbara ekonomiska villkor. Det är en uppfattning som jag också delar.

Prot.

1999/2000:64

10 februari

Svar på

interpellationer

Däremot har vi säkert olika uppfattningar när man kommer till de friskolor som drivs som aktiebolag. Min fråga blir naturligtvis: Vilka bevekelsegrunder är det som skolministern tänker sig när hon är kritisk?

Jag känner inte till några andra bevekelsegrunder för folk som driver en skola än att det ska vara en bra skola som ger en god utbildning med god kvalitet och som familjen och barnen väljer just av det skälet att skolan ger en bra utbildning. En dålig skola där det förekommer mobbning eller där det råder oordning och man inte lär sig särskilt mycket får ju inga elever om det finns en verklig valfrihet. Alltså: Vilka andra eller nya bevekelsegrunder känner skolministern till för dem som startar friskolor i dag?

Socialdemokraternas förtroenderåd har haft en samling i helgen och enligt referat i massmedierna har man diskuterat två saker, friskolor och försäljning av sjukhus. Förtroenderådet är inte offentligt, så jag har bara kunnat ta del av det som man har kunnat läsa i tidningarna, höra på radio eller se i TV-program.

Det finns en stor grupp kommunalråd som inte gillar friskolor. Det är helt klart. De vill ta ifrån Skolverket rätten att godkänna eller underkänna friskolor. I stället ska kommunerna ges den rätten.

I så fall kommer säkert nästan alla nya friskolor att underkännas, inte för att de ger en dålig utbildning, som resultat av utvärderingar visar, inte för att de tillåter mobbning, inte heller för att de inte uppfyller de mål som är uppställda för den svenska skolan, inte heller för att de struntar i den gemensamma värdegrunden. Nej, det enda skälet till att man inte gillar dem är att det är svårt för kommunalråden att planera för skolan när man inte kan bestämma var alla elever ska tillbringa sin skoldag.

Vad eleverna anser, vad föräldrarna tycker, vilken uppfattning lärarna har eller för den delen vad Skolverket säger spelar därvidlag ingen roll.

Även om kommunalråden inte fick majoritet för sin uppfattning den här gången kommer man tydligen att titta extra på friskolorna framöver. Eventuellt ska man tillsätta en ny utredning, åtminstone sade Lena Hjelm-Wallén, vice statsministern, detta i en intervju i Svenska Dagbladet. Därför blir min andra fråga till skolministern: Oavsett om det blir en ny utredning eller om man låter den pågående utredningen titta närmare på detta, är det också skolministerns uppfattning att vi nu ska skärpa reglerna för friskolor?

Anf. 113 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Herr talman! Den första frågan Lars Hjertén ställde gällde aktiebolagen. Jag är inte negativ till aktiebolagsformen. Jag var också ledamot av den kommitté som lade fram förslagen till nuvarande regelverk. Vi såg då att aktiebolagsformen var positiv. Det var en styrform som vi absolut inte hade några negativa invändningar mot.

Egentligen kom debatten om vinstintresse först när vissa ville börsnotera sig och tydligt markera vinstutdelning till enskilda aktieägare. Därmed startade debatten.

Sedan dess har många fört fram sina synpunkter. De har drivit sina fristående skolor i aktiebolagsform och är väldigt nöjda med det. De har beskrivit den inriktning som jag själv står för, att eventuella vinster ska återgå till skolan. Det är väl egentligen det som är den viktiga frågan när

man talar om vinstintresset. Vem är det som vinsten ska komma till godo? Är det eleverna, är det skattebetalarna eller är det aktieägarna?

Formen är det som man ska pröva nu. Kan man med nuvarande bolagslagstiftning över huvud taget göra någonting åt att vinsterna används i det perspektiv som vissa av de här bolagen förde fram eller går det inte? Den här frågan ska nu prövas av kommittén.

Men min grundläggande uppfattning är att det finns ett behov av att de eventuella vinster som fås går tillbaka till skolan. Jag ser inte inom rimlig tid framför mig några möjligheter att skolan skulle ha väldigt mycket pengar över. Utvecklingen på skolans område kommer framöver ständigt att kräva nya medel.

Den andra frågan gällde vårt förtroenderåd, där de fristående skolorna diskuterades. Beslutet på förtroenderådet blev att det nationella ansvaret ska ligga kvar på Skolverket. Det tycker jag är ett bra beslut. Det är bra att vi har just det nationella synsättet när det gäller etableringen av de fristående skolorna. Det ska inte vara så att varje kommun ska bestämma, utan föräldrar ska veta att det finns ett nationellt övergripande ansvar.

Vi har nu en utredning som ska pågå till år 2001 när det gäller de fristående gymnasier, och den har omfattande direktiv. Jag har för närvarande ingen avsikt att lägga fram ytterligare en utredning. Däremot är det viktigt att vi följer upp det som Fristkommittén lade fram i sitt första delbetänkande och att vi åter har en dialog med Skolverket om möjligheter för kommunerna att få bättre information, så att den dialogen kan utvecklas och bli bättre. Vi ska också titta på delar som hittills kanske inte har skötts så bra, och det gäller både Skolverket och kommunerna.

Det blir alltså inte någon ny utredning för närvarande.

Anf. 114 LARS HJERTÉN (m):

Fru talman! Jag vill ge skolministern en eloge för den här delen av svaret. Det är en mycket positiv nyansering av vad som har presenterats från mötet med socialdemokratiska förtroenderådet i helgen. Jag har kunnat läsa att kommunalråden i fortsättningen vill fatta beslut om man ska ha friskolor eller inte. Jag har även kunnat läsa på socialdemokratiska riksdagskollegers hemsidor att det nu är mer eller mindre slut med friskolorna i Sverige efter detta möte. Men när jag lyssnar på skolministern är det inte de signalerna jag får, och det är positivt.

Aktiebolag är en erkänd form att driva verksamhet i. Jag hörde också skolministern säga att det inte är något fel att skolor drivs i form av aktiebolag. 45 % av de fristående gymnasieskolorna drivs i aktiebolagsform i Sverige.

Att förbjuda en viss verksamhet är väldigt konstigt i en demokrati. Jag uppfattade att skolministern inte är inne på den vägen.

Jag tror att det är svårt att fatta beslut om hur aktiebolag ska skötas just när de driver skolor. Självfallet måste skolorna få del av resurserna i aktiebolaget, så att de kan bedriva en bra verksamhet och så att eleverna får en bra undervisning – det måste vara det viktiga.

Att stoppa vinster är nog svårt. Om ett antal personer vill satsa av egna medel i en skola, kanske 10 000 kr var, är det självklart att de vill ha tillbaka de pengarna utan att det för den skull är en oskälig vinst. All den vinst som ett sådant här aktiebolag får lägger man i skolverksamhet-

Prot.

1999/2000:64

10 februari

Svar på

interpellationer

en, på skolböcker, lärarlöner, lokaler osv., för att det ska bli en så bra verksamhet som möjligt.

Jag skulle vilja fråga: Känner skolministern till några aktiebolagsskolor som bara har sett till ägarnas intressen för att de ska kunna göra sig stora förmögenheter? Det är den bild som har skapats i debatten. Jag känner inte till några sådana exempel.

Själv diskuterade jag och Ingegerd Wärnerssons partivän i Västra Götaland bolagisering av olika kulturstiftelser, t.ex. att en regionteater ska drivas som aktiebolag. Där är vi helt överens. Det är alltså en bra form även att driva en kulturverksamhet och en skola i.

Jag ska inte gå vidare i den frågan, eftersom skolministern säger att det är bra att driva skolor som aktiebolag. Annars skulle jag vilja fråga i vilka andra former som en privat skola kan drivas.

Jag vill i mitt sista inlägg beröra lite av den rapport som Skolverket har skrivit och som är rätt intressant. Jag nöjer mig nu bara med att säga att Skolverket är väldigt oroat över skolan i dag. Man kräver en nationell aktionsplan för en kraftig förbättring av den svenska skolan. Men man säger ingenting om vem som driver skolan. Det är man inte så intresserad av, utan man är, som jag, intresserad av att det är en bra kvalitet i utbildningen. Hur skolan klarar sin uppgift är det enda som är viktigt och intressant, inte vem som till äventyrs äger eller driver skolan. Det är verksamheten som är det intressanta. Jag hoppas att skolministern delar den uppfattningen.

Anf. 115 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Jag tycker att det är viktigt att understryka det som Lars Hjertén säger, att det är verksamheten som hela tiden ska vara i centrum. Många debatter kommer säkerligen att handla om både huvudmannaskap och andra frågor som gäller själva styrningen. Men det är ändå verksamheten som vi har det övergripande ansvaret för, och vi måste se till att den är likvärdig.

När det gäller frågan om aktiebolag och möjligheter att ta ut vinster är det en svår fråga, och det är därför vi vill avvakta och se vad Fristkommittén kommer fram till.

Jag brukar använda det historiska perspektivet – jag har sagt det tidigare här i riksdagen – även i debatter runt den fristående skolan. Jag vill då se detta i ett tioårsperspektiv från 1988. När vi hade vissa privata skolor, som de hette då, som gick i konkurs fick staten gå in och ge dem ett ekonomiskt stöd så att de kunde fortsätta. Från det utvecklades bidragen till de fristående skolorna, som vi i dag kallar dem. När vi nu har ett ganska väl fungerande system har vi fått en ytterlighetsdebatt, som på något vis går tillbaka dessa tio år, där man från den ena sidan ibland vill ha det kommunala vetot och från den andra sidan vill ha den totala friheten och inte funderar över verksamheterna som sådana, som Lars Hjertén och jag månar om, utan ser det mer som ett egenintresse att ta ut vinster.

Det är beklagligt att när vi efter tio år egentligen hade nått någon form av konsensus är vi ändå kvar i en debatt om dessa ytterligheter.

Därför skulle jag se det som angeläget att fortsätta med en form av konsensus, vilket en del säger att det kan vara svårt att nå i politiken. Men i fråga om de fristående skolorna är det nog bra, för allas väl och ve

i framtiden, att man har en någorlunda lika syn. Jag tycker att vi har nått det på vissa punkter i dag.

Anf. 116 LARS HJERTÉN (m):

Fru talman! När det gäller friskolorna har jag alltså läst rapporter från det möte som socialdemokraterna hade i helgen. Det verkar inte som skolministern var med på det mötet, därför att det är helt andra signaler som har kommit därifrån än vad jag får här. Det bekräftas bl.a. också av att vice statsministern sade att man kanske ska ha en extra utredning om de frågor som vi diskuterar men att skolministern säger att det inte behövs. Jag uppskattar den inställningen att man inte ska utreda det här en gång till. Man kan ta med det här i Fristkommitténs extra uppdrag, som jag också har godkänt – om jag nu har något inflytande över det här – i min interpellation.

Jag som är intresserad av skolfrågor tycker att det är lite konstigt att när socialdemokraterna har ett möte och diskuterar skolfrågorna är det inte den debatt som förs bland lärare, elever, föräldrar, intresserade journalister och politiker som man tar upp, utan man diskuterar huruvida man ska kunna förbjuda friskolor i fortsättningen. Den frågan var helt klart uppe till diskussion.

Samtidigt publicerar Skolverket en rapport som berättar att nästan var fjärde elev underkänns och att vissa skolor underkänner varannan elev. Problemet enligt rapportören från Skolverket är att de flesta skolor och kommuner i landet ännu inte har presterat de kvalitetsredovisningar som de sedan ett år tillbaka är skyldiga att göra. Detta är upprörande, säger skolrådet Ragnar Eliasson, som har ansvar för rapporten.

Om detta sägs inte ett ord i de rapporter som jag har fått från förtroenderådet via massmedierna. I stället diskuteras att man ska få ännu mer att säga till om, att kommunalråd ska kunna besluta över friskolor och om de ska finnas eller inte. Förmodligen ska de inte finnas. Jag tycker för min del att det är upprörande.

Jag ska inte fortsätta den här debatten nu. Skolministern och jag verkar vara överens om en hel del frågor när det gäller friskolorna. Vi får se om vi också är överens när utredningen är klar.

Anf. 117 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Ja, det återstår att se.

Jag vill säga att jag inte tänker kommentera vad vi talade om på vårt förtroenderåd, men jag var där och lyssnade på hela debatten.

När det gäller Skolverkets rapport kommer vi att ha en debatt om den på torsdag, så jag återkommer då.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot.
1999/2000:64
10 februari

*Svar på
interpellationer*

9 § Svar på interpellation 1999/2000:96 om skolverksamhet och barnomsorg

Anf. 118 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Catharina Elmsäter-Svärd har frågat mig vilka konkreta åtgärder jag är beredd att vidta för att tydligt särskilja barnomsorgs- respektive skolverksamhet.

Förskolans läroplan, som riksdagen tog ställning för med bred majoritet förra året, har mottagits mycket väl i kommunerna av personal och föräldrar. Läroplanen tydliggör förskolans värdegrund och uppdrag och ger mål och riktlinjer för den pedagogiska verksamheten. Genom att förskolan fått en läroplan omfattas utbildningssystemet av tre läroplaner – en för förskolan, en för förskoleklassen, grundskolan och fritidshemmet och en för gymnasieskolan. Avsikten är att de tre läroplanerna ska länka i varandra utifrån en gemensam syn på kunskap, utveckling och lärande.

Utbildningssystemet innehåller såväl frivilliga som obligatoriska verksamheter, vilket torde vara väl känt av alla. Några förändringar i det avseendet har heller inte gjorts. Endast grundskolan och motsvarande skolformer är obligatoriska, även om ett mycket stort antal barn och unga också finns i de frivilliga verksamheterna. Att förskolan fått en läroplan innebär att den på ett tydligare sätt blivit en del av utbildningssystemet, men däremot inte att den blivit en obligatorisk verksamhet.

Skollagen innehåller de bestämmelser som styr förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen, förskoleklassen, grundskolan och övriga skolformer. Av bestämmelserna framgår om verksamheterna är obligatoriska eller frivilliga.

Förskoleklassen är en egen skolform sedan den 1 januari 1998, frivillig för barnet, men obligatorisk för kommunen att anordna. Förskoleklassen vänder sig till alla sexåringar, är avgiftsfri och ska pågå minst 525 timmar om året. Över 90 % av alla barn går i förskoleklass, övriga går i grundskolans årskurs 1. För de barn som på grund av föräldrars förvärvsarbete eller studier behöver en längre vistelsetid än den förskoleklassen erbjuder, ska kommunerna enligt skollagen erbjuda skolbarnsomsorg. I skolbarnsomsorgen finns mer än hälften av alla sexåringar.

Det är inte, som det påstås i interpellationen, Statens skolverk som ger tillstånd till förskoleklassen. Det är kommunens skyldighet att erbjuda förskoleklass. Tillstånd till enskild verksamhet som motsvarar förskoleklassen ges av kommunen. Sådan verksamhet står också under tillsyn av kommunen. Statens skolverk ger endast tillstånd till förskoleklass förlagd till fristående skola. Syftet är att göra det möjligt för såväl kommunala som fristående skolor att integrera förskoleklassen i sin verksamhet.

Förskoleklassen har endast funnits i två år och är en omvandling av den tidigare sexårsverksamheten som bedrevs i olika verksamhetsformer. Det är kommunernas ansvar att organisera förskoleklassen. Detta sker på olika sätt. I de flesta kommuner eftersträvas en samverkan lokalmässigt och ibland även verksamhetsmässigt mellan förskoleklassen, skolan och fritidshemmet. Detta har många fördelar. Det måste dock kunna framgå för den enskilde vad som är förskoleklassens, fritidshemmets och skolans verksamhet under dagen även vid en integrering av verksamheterna,

eftersom lagstiftningen skiljer sig åt mellan de olika verksamhetsformer-
na.

Skolverket har fått regeringens uppdrag att under tre år följa och av-
rapportera utvecklingen av integrationen mellan förskoleklassen och
grundskolan. Enligt den första delrapporten erbjöd de flesta kommunerna
förskoleklass 15–20 timmar i veckan. Det fanns exempel på kommuner
som erbjöd fler timmar.

I förskola, skola och fritidshem utvecklas nu mer av gemensamma
synsätt på barns lärande och på deras behov av att få sammanhang och
trygghet i vardagen. Nya arbetsformer prövas med arbetslag med olika
kompetenser. Syftet är att skapa bättre möjligheter att möta varje elevs
behov och förutsättningar.

Barnomsorg i betydelsen barnpassning har sedan länge utmönstrats
till förmån för ett pedagogiskt synsätt med kvalificerad personal. Barn lär
hela tiden och befinner sig vid olika tidpunkter och åldrar i olika pedago-
giska miljöer. Därför är det viktigt med samsyn och samverkan mellan
dem som har ansvaret för deras utveckling och lärande. Det är också
viktigt att alla barn från tidig ålder kan erbjudas förskola och att ingen
ska behöva avstå på grund av höga avgifter, arbetslöshet i familjen eller
andra skäl. En avgiftsfri allmän förskola för barn från fyra års ålder till-
sammans med maxtaxa i förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg är en
av regeringen högt prioriterad reform.

Anf. 119 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m):

Fru talman! Tack till skolministern. Skolministern har helt rätt, det
har infunnit sig en felskrivning i interpellationen. Det var kanske lite
freudianskt, ett önsketänkande av hur det borde vara.

Jag skulle vilja ge en kort bakgrund till hur jag ser på denna fråga och
varför jag har väckt interpellationen. Vi politiker, framför allt i riksdag-
en, pratar gärna om skolpolitik och familjepolitik. Jag skulle vilja bryta
ned detta till att prata ur familjens perspektiv, barnets och elevens per-
spektiv tillsammans med familjen.

Vi vet att alla har olika behov, alla är vi olika. Det känns värdefullt att
ta till vara på dessa behov med hjälp av valfrihet, t.ex. hur dagen ska
planeras, att kunna välja skola eller barnomsorgsform som passar mig
och min familj. Likadant vet vi också att framtiden är oerhört avgörande
beroende av hur det har gått i skolan för den enskilde men även för lan-
det som helhet. Inte minst dagens rapporter ger en skrämmande bild av
hur det fungerar i skolan. Nu finns det en enighet om att det ska gå bättre.

Men i familjen är det även fråga om ekonomi, hur vi kan påverka vår
vardag. Låt oss då titta på familjepolitiken och barnomsorgen. Det finns
en åtgärd att skapa möjligheter för föräldrar att kunna studera eller arbeta
men även för barnet att få ett tidigt pedagogiskt lärande.

Ministern redovisar i sitt svar för de olika verksamheter som finns.
De ingår i det livslånga lärandet. Jag känner ändå en oro för de alltmer
otydliga gränserna mellan de olika skolformerna i den integration mellan
verksamheter som sker. När jag skickar mina barn till skolan är de i sko-
lan, oavsett om de är på fritis, i förskoleklassen eller på de dagliga lekt-
ionerna. Jag ser ett hot mot valfriheten – som är så viktig för mig som
individ – när gränserna är så otydliga.

Prot.

1999/2000:64

10 februari

Svar på

interpellationer

Den ekonomiska sidan styr också familjen. Jag blir då orolig när ministern talar om maxtaxan. Jag ser den som ekonomiskt styrande och som ett hot mot valfriheten. Jag skulle vilja att ministern förtydligar vad hon sade i sitt interpellationssvar. Jag tolkar det som att det finns svårigheter att särskilja mellan verksamheterna. Ministern sade: "Det måste dock kunna framgå för den enskilde vad som är förskoleklassens, fritidshemets och skolans verksamhet under dagen, även vid en integrering av verksamheterna — — —." Det är jätteviktigt. Jag vill gärna ha ett förtydligande *hur* ministern har tänkt sig att särskillnaden skulle gå till. Anser ministern att det är viktigt att valfriheten måste finnas? Är otydligheten ett hot mot valfriheten?

Anf. 120 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Jag har också begärt ordet i denna debatt eftersom det är en viktig fråga. Det är av två skäl, dels för att det är viktigt att vi får en pedagogiskt medveten förskola som arbetar mot vissa bestämda mål, dels att det är viktigt att det finns kvar en valfrihet inom barnomsorgen.

Jag ska förenkla min fråga och få den att omfatta både förskoleklassen och den framtida pedagogiska förskolan – som skolministern också nämner i sitt interpellationssvar. Det finns ett förslag om en för kommunerna allmän obligatorisk förskola för barn från fyra års ålder – vi förväntar oss en proposition.

Jag vill gärna veta om det kommer att vara möjligt för föräldrar att låta sina barn gå dels i förskoleklass, dels i den pedagogiska förskolan utan att de deltar i övrig barnomsorgsverksamhet under dagen – oavsett maxtaxa eller inte. Jag håller med interpellanten att det skulle vara bra med ett klargörande på den punkten. Det går att ge ett enkelt svar.

Annars vill jag bara kort säga att för mig och Folkpartiet är själva idén med förskoleklass och pedagogisk förskola väldigt bra. Jag skulle snarare vilja att regeringen gick längre än vad den hittills har gjort i att ställa krav på pedagogiskt utbildad personal och tydliga mål i verksamheten. Men den debatten, fru talman, kan vi återkomma till en annan gång.

Anf. 121 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Svaret på Ulf Nilssons fråga är ja. Den möjligheten ska finnas. Det var bara en kort kommentar.

Jag vill säga något om valfriheten och skillnaderna i de här olika verksamheterna. Jag tycker att det är oerhört positivt att vi har givit ett helt annat värde till förskolan genom att ge den en läroplan. Det visar att vi har en tydlig pedagogisk inriktning. Det visar att vi som politiker också är medvetna om att ju tidigare vi kan möta barn, desto större chans har de att i slutet av sin studietid nå ett bättre resultat.

Jag tror faktiskt att de flesta föräldrar i dag vet att förskolan är frivillig. De vet att gymnasiet är frivilligt och att vi hittills bara har en grundskola som är obligatorisk. Jag har inte mött några frågeställningar där man har känt sig osäker vad gäller de tre uppdelningarna. Det är man på det klara med.

Vad gör vi då med förskoleklassen? Det är väldigt viktigt att vi följer upp den. Det är egentligen precis det som interpellanten var inne på. Skolverket har nu ett uppdrag som började fr.o.m. läsåret 1998/99 och

ska pågå i tre år. De gör på det sättet att de har olika insamlingar av data om organisation, lokaler och verksamhet i samtliga kommuner. Sedan har de fallstudier i tio kommuner och trettio skolor. De har också två fördjupningsstudier som genomförs vid Linköpings respektive Karlstads universitet. Den första studien ska följa och analysera integrationsprocessen i heterogent sammansatta arbetslag. Den andra ska belysa den integrerade verksamhetens innehåll och arbetssätt samt konsekvensen för barns lärande och utveckling i vissa avseenden.

Vi har fått vissa sammanfattningar av resultat efter ett år, vilket ju är en ganska kort tid. Där kan man väl titta på hur de här verksamheterna t.ex. har sett ut i omfattning och innehåll. Det visar sig att de 525 timmarna har erbjudits vid en tredjedel av skolorna. En tredjedel har erbjudit 15–20 timmar i veckan, och någon har erbjudit mer än 20 timmar.

Lokaler har använts på olika sätt. En del har gått in i skolan och flyttat in sin verksamhet inom skolans väggar. Andra är kvar där man tidigare hade sin förskola. Vi kan titta på dem som arbetar. Då ser vi att den övervägande delen, 74 %, har förskolläraryrket, 10 % är fritidspedagoger. Knappt 2 % har lärarutbildning, dvs. det finns någon form av högskoleutbildad personal. Antalet elever är 12,9 per årsarbetare i förskoleklass. Det är 13,2 i grundskolan och på fritidshemmet 15,5. Vi har alltså vissa sådana här fakta.

Det vi nu också följer är kommunernas hantering och kunskap. Det kan råda en viss förvirring i vissa kommuner och skolor just i fråga om grepp och bestämmelser som gäller elever i förskoleklass. Det är alltså efter ett år som vi kan se vissa exempel på detta. Det kanske vi kan förändra genom olika former av frågeställningar och statistikinsamlingar för att komma till rätta med det.

Några kommuner uppger att de inte har förskoleklass, och i ca 14 % av kommunerna uppges att sexåringar går både i förskoleklass och förskola.

Där är jag överens med interpellanten om att det är viktigt att man får en tydlighet så att föräldrarna vet vad som gäller. Men jag tycker att verksamheten som sådan är positiv, och vi ska nu följa den under de här tre åren. Det jag nu redovisar gäller alltså bara efter det första året.

Givetvis påpekar också Skolverket i de kontakter man nu har de här delarna som i så fall inte har fungerat. Man talar om bristerna för kommunerna så att de kan rätta till dem.

Anf. 122 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m):

Fru talman! Jag känner att det är oerhört angeläget, och det tror jag väl också att ministern gör, att vi utgår från det behov som verkligen finns hos barnen och hos familjen som helhet. Det kanske kan låta lite tradigt, framför allt från en moderat som alltid pratar om valfrihet i alla sammanhang, men just här tror jag att det är extra angeläget. Det är därför jag tar upp det här om hotbilden när gränserna blir suddiga.

Inledningsvis i svaret tog ministern upp förskolan som har fått den här läroplanen. Det är förvisso en annan debatt. Men många föräldrar som jag stöter på, jag har också barn som är 7 och 9 år i verksamhet, har fått känslan att politikerna, som jag pratade om inledningsvis, värderar de kommunala förskolorna mer än privata förskolor eftersom man har den här läroplanen. Det kan råda förvirring just om det här också.

Prot.
1999/2000:64
10 februari

Svar på
interpellationer

Därför tycker jag att det är bra att ministern betonar att det är bra med valfrihet, att det ska få finnas en mångfald och att det även ska vara möjligt för enskilda att bedriva verksamheter.

Jag har en fråga till, som anknyter till svaret. I slutet av svaret talas det om några av de prioriterade reformer som regeringen nu arbetar med. Det gäller bl.a. den här allmänna förskolan som ska vara från fyra års ålder. Jag kan förstå att det finns en tanke bakom detta med det tidiga lärandet med barn som är motiverade att ta åt sig någon form av pedagogisk verksamhet. Det tycker jag också.

Jag skulle vilja höra, rent visionärt, om ministern har en egen tanke om att den allmänna förskolan i framtiden kommer att bli en förlängning på det vi i dag ser som förskoleklass. Vore det kanske rentav till det bästa om det vore obligatoriskt? Det skulle jag vilja ha ett svar på av ministern.

Anf. 123 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Då vill jag understryka att detta är visionärt.

Det är klart att om man nu står inför att lägga fram en proposition om allmän förskola för fyra- och femåringar så innebär det ett nytt perspektiv. Vi har då kanske ett inträdande för väldigt många barn när de är fyra år. Vi har en förskoleklass. Vi har en obligatorisk grundskola och en frivillig gymnasieskola. Det gäller alltså väldigt många år. Vi har en fin helhet som vi har möjlighet att följa. Jag har inte bestämt mig definitivt. För det första måste den här proposition läggas fram och gå igenom i riksdagen. Efter det får man i så fall fundera på vad som händer sedan.

Förskoleklassen talade Catharina Elmsäter-Svärd om här. Ska den föras till den allmänna förskolan och bli en del av den? Ska förskoleklassen följas uppåt in i grundskolan? Det skulle bli en tioårig grundskola. Det är väl sådana frågor som blir viktiga att ta ställning till framöver, och jag tror att vi kommer att diskutera just de frågorna för att också renodla begreppen. Det ligger också i skollagsöversynen att se om förskolan ska vara en egen skolform.

Jag vågar inte vara mer visionär än så. Jag ser ändå att det här behöver diskuteras om den proposition som jag har för avsikt att lägga fram blir antagen av riksdagen. Vi står, som jag sade i början av min replik, inför helt nya perspektiv. En tydlighet och en helhetssyn är nog viktig för föräldrarna.

Det jag tycker är bra i dag är att det i de läroplaner vi har finns en röd tråd som går genom förskolans, skolans och gymnasieskolans läroplaner så att man känner igen sig i de övergripande målen och värderingarna.

Men frågan är var förskoleklassen ska befinna sig i framtiden, inom den allmänna förskolan, som en egen förskoleklass eller som en del i en tioårig grundskola. Det får väl delvis verksamheternas utveckling avgöra. Den tycker jag är väldigt viktig att se på. Hur använder man sig av förskoleklassen? Vilken pedagogik, det var vi ju inne på, genomsyrar den? Passar den alla barn? Har det blivit skola av förskoleklassen eller är det förskolans pedagogik som genomsyrar den?

Jag kan sluta det här anförandet med att säga att oavsett vad det blir är det som vi genomförde i grundskolans läroplan när vi fick förskolans läroplan att förskolepedagogiken också ska genomsyra grundskolans läroplan. Det gäller rätten att få vara barn och att barn lär på olika sätt

även om pedagogiken och stimulansen i språkutveckling och matematisk utveckling är viktig. Det var *lite* visioner där, tror jag.

Anf. 124 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en sista fråga för att från ministern få ett förtydligande beträffande den andra högt prioriterade reformen, nämligen maxtaxan; detta utan att komma in på en debatt om maxtaxan i sig, för där har vi ändå olika uppfattningar.

Tror ministern att hon med en maxtaxa – vi pratade ju om familjen och det ekonomiska beroendet – kan garantera valfrihet? Om vi nu vet att trycket på barnomsorgen eller förskolan ökar när möjlighet ges för fler att få detta till avgifter som är sådana att det inte ”kostar skjortan” – det är ju så ni har resonerat från socialdemokratiskt håll – tror ni då att man genom införandet av maxtaxan ändå kan garantera mångfald och behålla valfrihet; detta utan att styra till förskolor som är av kommunerna engagerade? Jag anknuter alltså till det som interpellationen från början handlar om – valfriheten.

Tror alltså ministern att det med en införd maxtaxa ändå går att garantera valfrihet och mångfald inom förskolans verksamhet?

Anf. 125 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! I en interpellation senare i dag kommer jag närmare in på maxtaxan. Den interpellanten har frågat om detta med barnkonto.

Den direkta frågan om valfriheten inom förskolan med en maxtaxa vill jag besvara med ett ja. Maxtaxan är inte knuten till att det ska vara en kommunal verksamhet, men det kan alltså vara inom kommunal verksamhet. Maxtaxan gäller för de föräldrar som väljer ett kommunalt daghem eller en kommunal förskola. Det gäller också föräldrar som vill välja ett kommunalt familjedaghem och de föräldrar som vill välja ett kooperativ, enskild form eller annan fristående form. Själva bidragssystemet ute i kommunerna förändras inte jämfört med hur det är i dag. Den valfriheten kommer att vara precis densamma med en maxtaxamodell.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellationerna 1999/2000:97 och 99 om skolmiljön

Anf. 126 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Anders Sjölund och Sten Tolgfors har frågat mig *dels* vilka konkreta åtgärder jag ämnar vidta för att ge skollärare och lärare ökade möjligheter att åstadkomma en studiemiljö präglad av kreativitet, god ordning och trevligt uppförande i skolan, *dels* vilka initiativ jag avser att vidta för att höja kvaliteten och intensiteten i skolans arbete mot mobbning. Dessa båda frågor hänger ihop, och jag svarar därför på dem i ett sammanhang.

Frågeställningarna handlar om de för mig så viktiga grundläggande värderingar som måste genomsyra allt arbete i skolan.

Inledningsvis vill jag betona att såväl skollagens portalparagraf som läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (Lpo 94) har skärpts och

Prot.
1999/2000:64
10 februari

Svar på
interpellationer

förtydligats när det gäller värdegrunden och kränkande behandling. I dag har alla som verkar i skolan en skyldighet att aktivt motverka alla former av kränkande behandling, såsom mobbning och rasistiska beteenden. I Lpo 94 har avsnittet om normer och värden lyfts fram. Dessutom har rektors ansvar för att upprätta, genomföra, följa upp och utvärdera skolans handlingsprogram för att förebygga och motverka alla former av kränkande behandling förtydligats. Dessa förändringar kommer att ske även i läroplanen för de frivilliga skolformerna (Lpf 94).

Den rapport som Skolverkets utbildningsinspektörer nyligen lade fram är resultatet av ett regeringsuppdrag som jag initierat. Bakgrunden till att Skolverket fick uppdraget var att jag ville lyfta upp frågan om mobbning och annan kränkande behandling till nationell belysning och granskning. Det generella syftet med kvalitetsgranskningen är att dels kontrollera och redovisa skolans resultat och måluppfyllelse, dels ge stöd till utvecklingen lokalt. Den samlade bilden grundar sig på rapporter från de enskilda skolorna. Rapporterna avser också att ge underlag för en återkoppling till kommunerna och skolorna för fortsatt utveckling.

Statens skolverk har dessutom i regleringsbrevet för budgetåret 2000 fått i uppdrag att, som en förutsättning för vidare utvecklingsinsatser, ta fram en långsiktig, strategisk planering för verkets arbete med grundläggande demokratiska värden.

Värdegrundsfrågorna är, som jag sade tidigare, ett mycket högt prioriterat område för mig. Under året som gått har därför särskilda åtgärder vidtagits för att stödja arbetet med värdegrunden i skolan. Det s.k. värdegrundsprojektet, som jag initierat, ska bl.a. stödja de forum för demokrati och elevinflytande som finns i skolan. Projektet har redan tagit fram, och kommer att ta fram ytterligare, material som är pedagogiskt anpassat efter barns och ungas mognad och med de frågor som känns viktiga för dem att diskutera. Syftet är att stimulera en dialog mellan barn och mellan barn och vuxna. Insatser riktar sig också till vuxna med olika kompetenser och ansvar som alla spelar en viktig roll i arbetet med värdegrunden i skola och samhälle. Hit hör bl.a. lärare, rektorer, kommunpolitiker och elevvårdande personal, såsom skolsköterskor och skolkuratorer. Konferenser som riktar sig till dessa grupper har därför genomförts under året. Projektet kommer under våren 2000 att lägga fram en slutrapport med analys och åtgärdsförslag. Jag har fått många positiva reaktioner på Värdegrundsprojektets arbete och ser nu fram emot att ta del av slutrapporten. Till dess avvaktar jag med vidare åtgärder.

Anf. 127 ANDERS SJÖLUND (m):

Fru talman! Sedan jag lämnade grundskolan 1986 har det, kan man säga, hänt en hel del på den fronten. Vi har fått nya läroplaner och förskoleklasser. Samhället i stort har förändrats. Antalet elever med invandrarbakgrund har ökat väsentligt osv.

När jag i dag lyfter på taket till den svenska skolan och läser de rapporter som vi dagligen möts av via tidningar, från Skolverket osv. blir jag allvarligt bekymrad. Sådant har sagts också tidigare här i dag.

Skolans kvalitet försämras uppenbarligen ständigt åt fel håll, och det går snabbt. Detta är naturligtvis allvarligt för en nation som ska vara en kunskapsnation. Det här problemet ser våra svenska föräldrar, Skolverket, Riksdagens revisorer och Riksrevisionsverket och också svenska

folket via dagliga rapporter i massmedierna. Den enda, fru talman, som inte verkar bekymra sig för den här skolutvecklingen är faktiskt landets skolminister och regeringen. Det om något är verkligen bekymmersamt – om det nu är på det här sättet.

Fru talman! Jag har frågat vilka konkreta åtgärder som skolministern vill ange för att åstadkomma en studiemiljö som präglas av kreativitet, god ordning och trevligt uppförande i skolan. När jag nu får svaret tycker jag att det är ett icke-svar. Praktiskt taget ingenting står där. Jag måste säga att jag blev väldigt besviken när jag läste svaret. Jag kunde bara konstatera att det var en upprepning av vad som står i lagtexten. Det står visserligen om värdegrundsprojektet och om konferenserna; det är vad som hänvisas till.

De flesta vet att det inte handlar om resurser och resursbrist i landet när det gäller orsakerna till problemen – naturligtvis med vissa undantag över landet. I stället tror jag, och många med mig, att det handlar om ett förhållningssätt och om vilka attityder man har gentemot kunskap och bildning. Naturligtvis är utgångspunkten en bra studiemiljö. Det måste vara en arbetsplats för alla där man har respekt för varandra och där ordning och reda faktiskt är ord som man vågar, och får, säga.

Debatten blir ofta väldigt snäv. När man pratar om ordning och reda hamnar man plötsligt i ett auktoritärt sätt att se på ordning och reda. Så är det i varje fall inte för mig.

Vad tycker skolministern egentligen om lärare och skolledare som går före med gott exempel på den här punkten?

I Nattöppet från Umeå, min hemstad, kunde man höra en lärare berätta hur man hade gjort på den egna skolan där man ställde krav på både föräldrar och elever i en särskild riktning. Svaret från skolministern blev att hon inte gillade ordet disciplin. Är det verkligen så illa att Sveriges skolminister tycker illa om när lärare försöker hålla ordning i sin klass eller i sin skola?

I den friskola i Umeå som jag själv är engagerad i och där det finns 126 elever i årskurserna 1–9 har vi ett umgängeskontrakt mellan skolan, eleverna och föräldrarna. Det umgängeskontraktet har föräldrastyrelsen själv valt och i demokratisk ordning fastställt. Alla har skrivit på detta. Det visar sig uppenbart att det fungerar. Man är mycket nöjd med kontraktet, och det reglerar också vilka konsekvenser som blir om man inte följer det. Kön till den här skolan växer lavinartat – inom parentes sagt – vilket gläder en av delägarna.

Då är frågan: Vad tycker skolministern egentligen om det här sättet att arbeta där man faktiskt på papperet, och inte bara i ord, försöker komma till rätta med den oordning som faktiskt finns i våra skolor?

Anf. 128 STEN TOLGFORS (m):

Fru talman! Mobbningen är ett folkhälsoproblem. 100 000 barn och ungdomar, motsvarande en årskull, är mobbade i dag. Dessutom påverkas deras föräldrar, syskon och anhöriga svårt. Det är ytterligare ett antal hundratusen. Mobbningen är en dold svensk tragedi, och det är ett politiskt misslyckande. Mycket tyder på att mobbningen förgrovas och blir allvarligare till sin karaktär. Sammantaget är läget oacceptabelt.

Det krävs en nationell handlingsplan för att stoppa våld och mobbning i skolan för att etablera en betydligt högre lägsta nivå i skolans ar-

Prot.
1999/2000:64
10 februari

*Svar på
interpellationer*

bete. Där måste finnas med direktiv om kompetensutveckling, kontakter med föräldrar och elever, engagemang av alla vuxna i skolan och förhållningssätt till våld.

Låt mig ge skolministern tolv konkreta förslag:

1. Skolan måste kunna stänga av våldsbenägna elever som sprider skräck och oro. Politiken måste våga ta ansvar för direktiv om hur våld i skolan ska hanteras.
2. Det är resultatet och inte skolans insatser som räknas. Detta måste förtydligas. Ledarskapet i skolorna och i politiken måste stärkas. Alla vuxna måste etablera ett gemensamt förhållningssätt.
3. Utbildning och vidareutbildning av lärare, skolledare och övrig personal måste förbättras. Särskilda projektpengar för utbildning bör anslås. Hela skolans personal måste involveras i nätverksbyggande för att upptäcka och åtgärda mobbning.
4. De 10–20 % av skolorna som saknar obligatoriska arbetsplaner mot våld och mobbning ska omedelbart och ovillkorligen utveckla sådana. Skolverket måste kunna vitesbelägga de skolor som missköter sitt uppdrag.
5. I dag är många av de existerande arbetsplanerna någon sida långa och ger ingen som helst vägledning i arbetet. Kvaliteten på planerna måste stärkas. De måste innehålla både förebyggande, krishanterande och utvärderande element.
6. Löpande undersökningar i skolor och kommuner om hur vanlig mobbning är och vilka uttryck den tar måste genomföras och dessutom sammanställas av Skolverket. I dag är många kommuners och skolors arbete mot mobbning skott i mörkret. Man vet varken hur vanlig mobbning är eller om de insatser man gör ger resultat.
7. Skolans samarbete med föräldrar, elever, fritidsledare och idrottsföreningar måste stärkas. Skolans arbete mot mobbning börjar i hemmen.
8. Kommuner och skolor måste lära av framgångsexemplen. Det krävs ett erfarenhetsutbyte inom kommuner, län och riket. Skolverket bör årligen publicera och lyfta fram goda exempel vad gäller både resultat och metod.
9. Bygg upp ett regionalt nät av mobbningskonsulenter för att överföra kunskap och hjälp i enskilda fall. Det garanteras av Skolverket och finansieras exempelvis genom ett nytt anslag.
10. Eleverna ser och upplever mer mobbning än vad skolan ser. Skolan måste bli bättre på att lyssna på varningssignaler. Elevskyddsombud måste kunna kräva åtgärder och kanske ytterst stänga skolan om arbetet inte fungerar. Anlita ungdomar som tidigare mobbat eller mobbats för att resa runt i skolorna och berätta om sin tidigare situation.
11. Skolverket bör årligen kunna publicera de skolor som missköter sina åtaganden. Det behövs dessutom ökade sanktionsmöjligheter mot de

skolor och kommuner som framhårdar i att bryta mot de bestämmelser som finns, t.ex. genom ett förtydligat tjänsteansvar.

12. I ett system med nationell skolpeng som vi förordar kan extra pengar utgå till skolor som gör ett bra jobb. Omvänt gäller att de skolor som inte uppfyller kraven trots varningar ska kunna förlora delar av sina resurser.

Vilka är skolministerns förslag som alternativ till detta?

När jag läser hennes svar ser jag en upprepning av de lagar som redan gäller. Jag ser framför allt icke ett enda ord om de barn som är drabbade och utsatta av mobbning. Jag ser inte att skolministern ställer sig så tydligt på deras sida som jag skulle vilja. Jag ser inga konkreta förslag. Där emot ser jag att skolministern avfärdar möjligheten att komma nu med nya förslag. Det innebär en ökad tidsutdräkt och ökat lidande för de barn som inte i tid får den hjälp som de behöver.

Anf. 129 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Fru talman! Mobbning förekommer i våra skolor. Mobbning förekommer också ute i samhället. Det är både fysisk och psykisk mobbning, utfrysning.

I mobbningssammanhang finns det egentligen tre kategorier människor. Det är mobbaren, det är medlöparen, alltså du och jag som kanske ser det utan att göra någonting, och det finns offret.

I Grums har kommunen blivit dömd till skadestånd, men jag tror inte att offret, den mobbade personen, mår bättre av skadestånd. Det läker inga sår. Däremot är det oerhört viktigt och positivt om våra skolor och landets kommuner vaknar upp och ser att det här måste åtgärdas.

Skolministern skriver att alla skolor ska ha en handlingsplan mot mobbning. Det delar jag helt och hållet skolministerns syn på. Men jag vill påstå att dåliga resurser, färre lärare och vuxenkontakter i skolan gör att problemen inte uppmärksammas så som de borde.

Skolministern tar också upp värdegrundsarbetet. Vi från kristdemokratiskt håll är oerhört glada över att det arbetet har kommit i gång. Det är ett viktigt arbete. Det är bra. Men vi ställer oss också frågan: Vad är det för värdegrund man egentligen strävar mot? Är det någonting som bara flyter omkring där ingen egentligen riktigt vet vad det ska handla om?

Kristdemokraterna har under många år hävdat att det här måste bygga på FN-konventionerna, som i sin tur bygger på den kristna etiken och västerländska humanismen. På den plattformen vilar alla dessa FN-konventioner.

Vi tror också att respekt är en grundförutsättning för att komma till rätta med mobbning. Jag vill fråga skolministern: Vilken värdegrund talar skolministern om? Kristdemokraterna säger att nollvisionen måste vara målet i fråga om mobbning. Delar skolministern den målsättningen?

Anf. 130 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Vi hade en gång i Sverige som i många andra länder en väldigt auktoritär skola, där eleverna inte vågade ifrågasätta olika tankar och förslag och där all form av frågor nästan uppfattades som en oförskämndhet gentemot läraren. Den skolan reagerade de flesta politiker och

Prot.

1999/2000:64

10 februari

Svar på

interpellationer

skolfolk på som var med på den tiden. Den skolan reagerade de emot alltmer under 1950- och 1960-talen, och den reaktionen var bra. Men den reaktionen medförde också ett slags överkänslighet mot att använda ord som ordning, arbetsro och att använda begrepp som regler och krav. Då blev man genast misstänkt för att vilja dra tillbaka till den gamla skolan.

Jag tycker att det är dags att göra upp med den överkänsligheten. Jag tror inte att någon av oss som diskuterar skolpolitik vill ha tillbaka en skola som ser ut som skolan såg ut för 60–70 år sedan.

Det finns i verkligheten ingen motsättning mellan en skola med regler och krav å ena sidan och å andra sidan en skola där eleverna är självständiga, tar egna initiativ, ifrågasätter och utvecklas. Det tycker jag är viktigt att slå fast. Det är tvärtom så att det är först i en skola där det råder arbetsro och där man respekterar varandra som individen kan utvecklas självständigt och känna den trygghet som gör att hon utvecklas självständigt. Om mobbning ska stoppas förutsätter det att alla känner att det finns regler som man måste rätta sig efter. Utan tydliga regler i skolan blir det otrygghet, inte minst för de människor som känner sig osäkra och otrygga redan från början.

Den gemensamma diskussionen om värdegrunden är naturligtvis viktig. Det är också viktigt att det förs en diskussion i skolan om regler. Rinkebyskolan är ett bra exempel på en skola som efter diskussion mellan föräldrar, elever och rektor har slagit fast vissa gemensamma regler och krav.

Men vad skolorna också skulle behöva är en tydlig markering – inte minst från skolministern och regeringen – om att det inte är fullt att våga säga: Vi har närvaroplikt i vår gymnasieskola. Jag tycker att skolorna kontinuerligt ska informera föräldrarna både om hur det går med elevernas kunskapsutveckling och om hur det är med deras frånvaro. Det gäller såväl grundskolan som gymnasiet.

Det ska vara möjligt att avstänga elever som mobbar och som gör att det blir omöjligt att bedriva undervisning i en skolklass. Det ska vara ett krav att skolan ska polisanmäla brott, oavsett om det handlar om miss-handel, om droganvändning eller om något annat. Dessa markeringar får vi inte, vare sig från skolministern eller från regeringen.

Jag håller med skolministern om att det behöver föras en diskussion. Det är bra, men vi behöver dessutom en mycket tydlig markering: Hit, men inte längre kan man gå när det gäller att på olika sätt bryta mot skolans regler. Den markeringen har vi väntat på. Jag vet inte om vi kan fortsätta att hoppas på att den kommer.

Anf. 131 YVONNE ANDERSSON (kd):

Fru talman! Jag är glad att Anders Sjölund och Sten Tolgfors har tagit upp dessa viktiga frågor i sina interpellationer. Min partikamrat Erling Wälivaara har tagit upp frågan om mobbning, men jag tänker här avgränsa mig till skolmiljön. Skolmiljön ligger till grund för många svårigheter: generell otrivsel, barns okoncentration, barns svårigheter att lära, barns reaktioner inför råhet och annat.

Fru talman! Skolmiljön är barns arbetsmiljö. För att förstå andra människors situation kan det vara bra att sätta sig in själv i hur det skulle kunna vara att leva och arbeta i den miljön.

I den här kammaren, där vi befinner oss nu, vill vi ha koncentration när det gäller det som sker. Vi vill ha en typ av regler som måste följas. Annars blir det någon typ av sanktioner.

Hur skulle det se ut om vi satt med ytterkläderna på och pratade i mobiltelefoner, om vi kastade radergummin på kammarsekreteraren, om vi slängde en bok på stenografen eller om vi hojtade till någon ledamot som satt långt borta på översta bänken – för att inte tala om ifall vi lite till mans satte i gång och ritade på väggarna här? Vad skulle hända, fru talman?

I skolans värld ville rektor Hilly Andersson ha besked om vad hon skulle kunna göra för att få ordning och reda i skolan. Men Skolverket velade, och när hon anmälde sig själv visste inte Skolverkets jurist om hon gjorde rätt eller fel.

Fru talman! Är det inte dags att kräva att skolministern vidtar åtgärder för att på allvar skapa den ordning och reda i barnens arbetsmiljö som vi själva vill ha i denna kammare? Är inte våra barn värda den möjligheten till koncentration för deras lärande? Då skulle vi kanske inte få den typ av rapporter från Skolverket som vi har fått under den senaste tiden.

Anf. 132 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Det har varit mycket intressant att lyssna till interpellanterna. Jag vill direkt undanta Ulf Nilsson. Jag uppskattar att Ulf Nilsson använder samma ord som jag när vi talar om hur det ska vara i skolan. Vi talar om arbetsro, regler och krav. Jag noterade också att Ulf Nilsson inte använde ordet disciplin. Det finns andra sätt att beskriva hur man vill arbeta i en skola.

Det som ni tar upp nu, är det verkligen ert allvar?

Är det så, Anders Sjölund, att det är Anders Sjölunds skolas kontrakt som ska gälla för hela Sverige? Skriv i så fall en motion om detta, att kontraktet ska gälla för alla Sveriges skolor, och sedan får den behandlas i denna kammare.

Är det så, Yvonne Andersson, att det är riksdagen som ska skapa ett regelsystem om att skolelever inte får använda mobiltelefoner?

Bästa riksdagsledamöter! Litar ni inte på era egna förtroendevalda ute i kommunerna? Har de inte ett ansvar för precis det som ni tar upp? Är det meningen att Sveriges skolminister ska sitta och skapa klassrumsregler? Det är precis det som det handlar om. Har ni inget som helst förtroende för vare sig verksamheternas personal eller kommunpolitikerna ute i landet?

Riksdagen har vidtagit åtgärder för att strama upp saker som är verkligt allvarliga såsom mobbningen. Man har gått ifrån portalparagrafens övergripande inriktning och skrivit in detta med mobbning. Man har också krävt att det ska finnas mobbningsplaner.

Om ni nu refererar till rapporter, var då snäll och läs dem också till slutet! Men vad säger rapportörerna? Jo, de riktar sig varken till skolministern eller till riksdagen. De vänder sig till kommuner och skolor. Det är precis där som dessa frågor ska behandlas.

Det ska skapas strategier för förebyggande och behandlande insatser. Man ska utveckla elevernas sociala kompetens. Man ska uppmärksamma hur vuxna bemöter elever. Man ska se till att eleverna är med och tar ansvar för att utveckla skolans normer. Man ska satsa på att stärka social

Prot.
1999/2000:64
10 februari

Svar på
interpellationer

kompetens och socialpedagogisk kunskap bland personalen för att upptäcka mobbning och kränkande behandling. Man ska regelbundet utvärdera och följa upp handlingsprogram och åtgärder mot kränkande behandling.

Sedan jag kom in i riksdagen 1988 har riksdagen så många gånger understrukt dessa saker. Skolverket gör uppföljningar och ger anmärkningar till de skolor som inte uppfyller det som de ska uppfylla, t.ex. när det gäller anmälningar av mobbningsfall.

Det som jag upplever som oerhört frustrerande är okunnigheten om på vilken nivå olika saker ska verkställas och beslutas.

Jag tror att Sten Tolgfors hade tolv olika punkter. Jag kan hålla med om i stort sett alla dessa. Vi är inte ett dugg oense. Men av dessa tolv punkter var det några få som låg på nationell nivå. Övriga ligger faktiskt direkt på kommunerna.

Det är viktigt att riksdagen lär sig att skilja på det som är ett kommunalt ansvar och det som är ett ansvar för riksdagen. Jag skulle kunna skriva hundra regler, men vilken effekt har det ute i landet? De kommer aldrig att få effekt, om inte reglerna skapas av lärare och personal tillsammans och med stöd av kommunpolitiker som kan sätta in resurser när så behövs.

Anf. 133 ANDERS SJÖLUND (m):

Fru talman! Det är bra att skolministern hetsar upp sig. Det har vi väntat på länge.

Låt mig först säga att vi självfallet har samma begreppsvärld när vi pratar om regler, normer, disciplin och annat. Jag tror att vi som har jobbat mycket i skolan är överens om det och att vi vet vad vi pratar om.

Nej, inte ska riksdagen fatta beslut om hur man ska hantera klassrumsregler och annat. Det har vi över huvud taget inte nämnt ett endaste ord om. Jag förväntar mig att skolministern ska sända signaler ut till landet och göra markeringar på ett sådant sätt att man fattar vad det handlar om.

Visst är det skolstyrelsefolk runt om i Sverige som har ansvaret för skolan. Men det fråntar ju inte skolministern uppgiften att sända rätta signaler. Det är min absoluta uppfattning. Därvidlag tycker jag att det är klen beställt.

Just av den anledningen har vi väckt en motion i riksdagen i dag. Huruvida den kommer att behandlas eller inte vet vi inte, men den handlar om att vi vill se en nationell handlingsplan, precis som Skolverket har efterlyst. Sverige befinner sig i ett bekymmersamt läge.

Jag vill fråga skolministern om hennes åsikt. Det vore intressant att få ett besked om att vi kan föra en diskussion, som kanske är mera lågmäld än vad diskussionen just nu är, om hur skolan ska kunna förbättras och vilka möjligheter riksdagen har att arbeta för att det ska få genomslag ute i landet.

Vi moderater satsar på hög kvalitet i skolan. Därför vill vi göra denna markering. Det finns då ett antal frågor som så att säga kan hanteras från riksdagsbänken. En sådan är t.ex. skriftlig information till föräldrarna.

I dag har vi ju utvecklingssamtal som bekant. Som fembarnspappa har jag ganska lång erfarenhet av skolan, och jag måste säga att det inte har gett särskilt mycket. Jag tror att man måste ställa krav på lärarna att

faktiskt formulera sig i skrift hur man tycker att eleverna sköter sig i skolan både kunskapsmässigt och på andra sätt, vilken respekt de har för varandra osv. Jag tror att ministern förstår vad jag menar.

Kan det inte också vara så att man redan i årskurs 1 börjar med denna skriftliga information mellan skolan och hemmet? Det tror jag vore *ett* steg att komma närmare en bättre skola. Jag tror också att föräldrarna runtom i landet välkomnar en bättre information om sina egna barn. Man är ju trots allt väldigt intresserad av sina egna barn.

Delar ministern min uppfattning att även omdömen och information om elevernas uppförande i skolan kan få komma med i skriftligt omdöme? Nu vet jag att Skolverket och ministern arbetar för att säga nej till skolor och kommuner som faktiskt anstränger sig för att ge skriftliga omdömen som närmar sig betyget. Det är ju lite allvarligt om man går i den riktningen.

I Sverige är det åtta av tio kommuner som inte bryr sig om kvalitetsredovisningar, som någon har sagt tidigare. Vad tycker skolministern att vi ska göra åt detta? Det borde väl ändå vara en fråga för ministern att ägna kraft åt.

Jag upprepar min fråga eftersom skolministern vände sig till talmanen. Ser ministern någon uppgift att ta de kommuner i örat som inte bryr sig om att redovisa kvaliteten i skolorna, som det är sagt i skollagen?

Anf. 134 STEN TOLGFORS (m):

Fru talman! Det politiska ledarskapet både på lokal nivå och på riksnivå har brustit svårt vad gäller mobbningen. Skolministern säger att vi måste lita på kommunerna. Men om de inte gör vad de ska, vad blir då resultatet? Passivitet. Skolministerns och riksdagsledamöternas roll kan ju knappast vara att passivt se på när barnen faktiskt far illa.

Av de tolv punkter som jag presenterade är det nio eller tio som tydligt kräver ett beslut på riksnivå. Skolministern sade att hon stödde dem generellt. Men låt oss då se dem införda, skolministern. Då finns ju inga hinder.

Det är oacceptabelt att vi politiker via skolplikten ålägger barn att vistas i en miljö där vi inte kan garantera säkerheten för dem. Skolplikten måste ackompanjeras av en plikt för skolorna att skapa trygghet i skolan för alla landets barn.

Det är alldeles tydligt att lägstanivån i skolans arbete mot mobbning är alldeles för hög. I Grums, som någon nämnde, stämde en flicka kommunen efter att ha mobbats i flera år och fått skoltiden förstörd. Någon säger att stämningar löser ju inte problemet med mobbningen, och det är rätt. Men i och med att Grums förlorade och i och med den uppmärksamhet som det gavs ökar medvetenheten om mobbningen i landets skolor och kommuner. Det bidrar till att mobbningen tas på allvar. Dessutom är det enligt min uppfattning de enskildas rätt att ställa kommunen till ansvar när deras rättigheter kränks och kommunen inte fullgör sina skyldigheter. Både skollagen och arbetsmiljölagen gäller i skolan. Brott mot arbetsmiljölagen skulle aldrig accepteras på vuxnas arbetsplatser eller viftas bort med att det inte var rätt metod.

Skolverket skriver att de mål som formuleras i statens uppdrag till skolan är rättigheter som eleverna har rätt att kräva av skolan. Samtidigt

Prot.
1999/2000:64
10 februari

*Svar på
interpellationer*

står det klart, skriver man, att nog ingen skola når upp till uppdragets mål att ingen i skolan ska utsättas för mobbning.

Mobbningen förstör så många barns möjligheter att tillgodogöra sig sin utbildning. Den gör dem olyckliga och sätter spår i själen hela livet. Vi måste göra något åt detta. Mobbning ligger bakom psykosomatiska sjukdomar och självmord, och de som mobbas får inte den start i livet som de har rätt till. Det är inte acceptabelt att alltifrån självbild till yrkesval ska tillåtas att styras av kränkningar som skett i skolan som vi har ålagt barnen att vistas i. Då räcker det inte med att säga att ansvaret ligger någon annanstans. Det ligger hos oss!

I de flesta undersökningar säger de unga som tillfrågas att mobbning är mycket vanligare än vad skolan känner till. I Barnombudsmannens undersökning sade 60 % att det pågår mobbning som lärarna inte vet om. Skolan vill eller kan inte alltid se, och alltför ofta fokuserar skolan på insatsen och inte på resultatet. Man hör att skolan har gjort så mycket för en viss utsatt elev, och om mobbningen trots detta inte upphör söker skolan inte sällan orsaken hos den drabbade. Hon är ju lite si eller så, han ser annorlunda ut, hans föräldrar är så konstiga – jag vet inte hur många gånger jag har hört den typen av resonemang. Det är allvarligt särskilt därför att många barn tar på sig skulden från början för att de behandlas illa eller kränks. De tror att det är något fel på dem.

Låt oss därför gemensamt slå fast i dag att mobbning aldrig är den drabbades fel. Skulden ligger alltid på dem som utsätter andra och på de vuxna som låter det ske. Det är resultatet i skolan som räknas, inte insatserna. Det räcker inte att säga att man har gjort mycket, men att det inte har gett resultat. Man måste då göra mer.

Skolverket skriver att rektor är ansvarig för skolans resultat. Man skriver också att kommunen är skyldig att skapa förutsättningar så att kraven uppfylls. Nu vet vi att detta inte sker, och då är det dags att agera och gå vidare.

Det kan ofta också bli så att uppfattningen skiljer sig mellan barn och föräldrar respektive skolan om vad som är mobbning och vem som är mobbad. Vi har sett många tragiska fall där det, i stället för att konkreta insatser görs för att ta ett barn ur mobbningen och trakasserierna, uppstår en konflikt mellan föräldrarna och skolan därför att skolan lägger problemet på föräldrarna, vilket traumatiserar det hela ännu mer.

Det finns väldigt mycket att göra. Skolministern fick tolv konkreta förslag förut, till vilka hon sade att hon är allmänt positiv. Låt oss nu konkretisera och utveckla dem tillsammans och gå vidare, för det finns så många barn som behöver det.

Anf. 135 YVONNE ANDERSSON (kd):

Fru talman! Skolministern påtalade de olika nivåerna, och det var just nivåerna som jag ville komma åt när jag försökte utveckla lite grann hur vi skulle vilja ha det i en arbetsmiljö som liknar våra barns. Det är ju barnen ute i skolorna som det handlar om.

Vad skolministern ska göra och inte göra kan möjligtvis ses som ett problem. Men vad var det som hände med rektorn som tog itu med saken och köpte nya jackor till elever som hade jackor med märken på som inte var accepterade? Det finns regler och reglementen som styrs utifrån

skolministerns bord och skolministerns hand, och dessa måste vi ta ansvar för.

Det grundläggande för att alla regler och lagar ska hållas är att det finns sanktionsmöjligheter och belöningssystem. I dag finns det inga sanktionsmöjligheter. Det finns inga tydliga och klara regler för vad rektor kan göra och inte göra. Därför menar jag att vi måste stödja rektorerna i deras uppgift och i det pedagogiska ledarskapet. Jag är övertygad om att det kan bli en ökad trivsel och bättre arbetsmiljö i skolan, men då måste också Skolverket ta sitt ansvar som tillsynsmyndighet, och där har vi ett problem.

Jag refererade till en artikel i Lärarnas Tidning nr 2 i år om rektor Hilly Andersson. Den visar tydligt och klart att Skolverket inte med tydlighet kan säga vad som är rätt och fel, och då får de som man har tillsyn över problem med hur de ska göra. Det är detta problem som vi måste hitta en lösning på.

Jag tycker, fru talman, att skolministern också borde se att vi inget hellre vill än att hjälpa till och komma med bra förslag. Tillvaron i dag är sådan att vi inte kan acceptera den längre, dvs. att många barn har det som de har det i vissa skolor.

Anf. 136 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Fru talman! Skolministern frågade: Litar ni inte på era lokala politiker? Jo, det gör jag verkligen. Jag litar på de lokala politikerna i Luleå.

Yvonne Andersson har lyft fram situationen för Hilly Andersson i Luleå, som kände sådan vanmakt att hon anmälde sig själv till Skolverket för att få hjälp med problemen. Det är ju ändå så att skolministern är ytterst ansvarig för situationen i skolan, och det är därför jag ställer mina frågor här till skolministern.

Det är inte rätt om vi bara ser på när hundra tusen elever mobbas i skolan. Jag tror inte att någon är oberörd av det, utan jag tror att varenda sunt tänkande människa säger att så här får det inte gå till.

Jag upprepar mina frågor: Delar skolministern kristdemokraternas syn på nollvisionen i fråga om mobbning? Och vilken värdegrund ska vi ha? Skolministern har ju själv initierat värdegrundsarbetet. Det vore oerhört intressant och viktigt att få höra om det verkligen bygger på FN:s konventioner, som i sin tur är grundade på den västerländska humanismen och den kristna etiken.

Anf. 137 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Jag får tacka för att skolministern uppskattade mitt sätt att formulera mig. Men det finns ändå en skillnad mellan våra respektive åsikter när det gäller hur vi ser på att riksdagen, Skolverket, kommunpolitiker och samhället som helhet ska markera mot det som är fel i skolan. Det är naturligtvis sant som skolministern säger, att riksdagen inte i detalj ska lägga sig i vad som sker i klassrummen. Men det finns en hel del av det som skrivs in i styrdokumentet för skolan som är viktigt. Redan i dag står det ju en hel del i styrdokumentet som alla är överens om, skyldigheten att bedriva utvecklingssamtal osv. Folkpartiet har t.ex. motionerat om att riksdagen ska fastslå skolans skyldighet att polisanmäla brott. Den skyldigheten att polisanmäla brott finns ju egentligen för alla människor i dag. Men när vi nu vet att skolan faktiskt inte gör det utan blundar

Prot.

1999/2000:64

10 februari

Svar på

interpellationer

för när nästan myndiga människor förolämpar varandra och kallar varandra för hemska saker, slåss eller möjligen använder droger och ändå inte polisanmäler det, då är det viktigt att det står i ett styrdokument att skolan har skyldighet att polisanmäla brott.

När det gäller närvaroplikt, som är ett annat exempel på en sådan markering, vet jag att skolministern under en frågestund för ungefär ett år sedan här i riksdagen inte svarade ett entydigt ja på frågan om hon ansåg att det borde vara närvaroplikt i gymnasieskolan.

Det finns alltså en hel del områden kvar där vi som skolpolitiker skulle kunna hjälpa lärarna och skolpersonalen i deras kamp för arbetsro i skolan.

Det har nämnts ett antal förslag här om närvaroplikten, om information till föräldrar och om det är rätt att stänga av eleverna, osv. Avslutningsvis skulle jag vilja fråga skolministern: Är det någon av dessa saker som skolministern anser att man skulle kunna ta upp, föreslå och skriva in i skolans styrdokument?

Anf. 138 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Informationen till föräldrar tycker jag är oerhört viktig även när det gäller gymnasieskolan. Jag vet att det har varit brister där, så man får väl titta på formuleringarna och hur man ska kunna göra den tydlig. Vi har också väckt frågan om att utvecklingssamtalen ska finnas också i gymnasieskolan.

Närvaroplikten tog vi ju upp i gymnasiepropositionen. Även om det är fråga om en frivillig skolform är det självklart att eleverna ska närvara. Där är vi inte på något vis oense.

Det är många frågor som har tagits upp. Men vi har varit mycket inne på lagstiftningen. Och den lag som obestridligen måste vara en av de viktigaste för skolan är givetvis skollagen, och det är den som ska gälla. Det är också den som man har använt sig av när fallet i Grums har varit uppe. Då konstaterade man att kommunen har brustit i det som den egentligen ska kunna göra. Då har vi ju en lag som ger en möjlighet när det faktiskt måste prövas om en kommun har brustit när det gäller att ingen elev ska bli utsatt för kränkande behandling. Man har möjligheten att också få den prövad i rätten.

Jag ska sedan ta upp de olika ansvarsområdena. Det är inte så att jag inte ser på rektorns roll. Vi har en skolledargrupp som för närvarande arbetar för att få en tydlighet i de uppdrag som ges från stat och kommun. Rektors uppdrag kommer också att prövas mot skollagsöversynen. I skollagsöversynen prövas sanktion med eventuellt vitesförläggande. Men jag måste ju låta varje utredning få avslutas innan jag talar om vad jag ämnar vidta för åtgärder. Detsamma gäller åtgärder i fråga om det projekt som har pågått i ett år, Värdegrundsåret. De blir färdiga om några veckor. Då kan jag omöjligen stå här och redovisa vad som kommer att stå i den rapporten.

Jag måste säga att jag blev upprörd när Anders Sjölund påstod att jag inte bryr mig om dessa frågor. Om jag inte hade brytt mig hade jag inte satt i gång hela arbetet med Värdegrundsåret. Det är egentligen det långsiktiga arbetet som genomsyrar detta och som på sikt i så fall kommer att kunna förändra synen på mobbning, demokrati och solidaritet och vad som innefattas i dessa ord. Det var jag själv som bad att Skolverkets

inspektörer skulle ta reda på hur mobbning hanteras ute i skolorna just för att jag hade fått signaler om att det inte fungerade. Att då säga att jag inte bryr mig tycker jag faktiskt snuddar vid att vara oförsämt när jag har lagt ned så mycket av min tid på just dessa frågor.

Men nu är vi här igen, att det är rektors ansvar. Och då kommer vi återigen till våra kommunpolitiker. De ska skriva en skolplan. Vi följer också upp hur skolplanerna ser ut. Och vi kan se att frågan om mobbning finns med i många av skolplanerna. Men om en rektor då struntar i det, eller, som det redovisas i dessa rapporter, låter en enskild lärare på en skola utföra mobbningsplanen och sedan inte ser till att förankra den, är det då skolministern som ska avskeda denna rektor eller vidta åtgärder, eller är det kommunpolitikerna som faktiskt har anställt den här rektorn?

Samtidigt som jag värnar om och vill stödja skolledarkåren är det också en skyldighet för kommunpolitikerna att ta itu med de brister som de uppenbarligen vet finns.

Sedan kan vi ställa frågan hur många lärare som känner till skollagen och dess innehåll. Tyvärr har det visat sig att många inte kan den. Staten tillförde åtskilliga medel när läroplanen skulle implementeras och tog sitt ansvar. Nu är det kommunerna som ska ta sitt ansvar. Vi vet genom rapporter från Lärarförbundet att kommunerna inte har tagit sitt ansvar när det gäller kompetensutveckling av lärarna. Se då till att kommunerna tar detta ansvar och uppmåna våra olika partikamrater ute i kommunerna att ta sin del i detta. Om vi ska klara av att verkligen förbättra skolan ska jag inte ta bort mitt ansvar, men det måste vara fler som har ansvar. Alla på alla nivåer har ansvar för detta. Jag tror att ni gör fel om ni inte vågar betona vad kommunpolitikerna ska göra.

Anf. 139 ANDERS SJÖLUND (m):

Fru talman! Låt mig först säga att vi ser fram emot att projektet i dess helhet blir klart och vi kan få ta del av det. Det blir bra.

Låt mig också passa på att tacka skolministern för debatten. Det är uppenbart att vi har olika syn på hur vi ska komma fram till en bättre skola. Men jag tvivlar inte en sekund på att skolministern har den ambitionen. Så i den meningen har jag aktning för att ministern gör det arbete som krävs. Men när det gäller tekniken att nå ut med budskapet tycker jag att det finns anledning att vara kritisk.

Skolpolitikerna ute i landets kommuner har ansvaret. Javisst har de det. Men jag återkommer till frågan om signalsystemet. Och sammanfattningsvis tycker jag, fru talman, att skolministern kan skicka signaler och markeringar till Sveriges skolor som uppmuntrar till kvalitetsarbete och där även ordningen i skolorna finns med. Säg till skolorna via artiklar eller på annat sätt – det behöver inte vara så krångligt, eftersom en minister faktiskt har väldigt stor makt, trots att man kanske inte alltid känner så – att det är helt i sin ordning att ställa krav på elever och personal. Säg att kvalitetsarbetet är viktigt. Beställ en nolltolerans mot oordning, mot könsord, mot förseningar, mot borttappade böcker, mot mobbning och liknande. Säg det högt. Ungdomar behöver ledning och vuxna förebilder. Visst är det så. Och det är inte fult att ge förebilder. Det är faktiskt ett ansvar som vi har.

Prot.

1999/2000:64

10 februari

Svar på

interpellationer

Anf. 140 STEN TOLGFORS (m):

Fru talman! Allt är inte bara formell styrning. Våldigt mycket i politiken handlar om att utöva ledarskap. Jag skulle önska att skolministern i stället för att gömma sig bakom formalia ställde sig upp och tog ställning och var tydlig i dessa frågor. Stöd skolledare, stöd de lärare som arbetar med dessa problem i vardagen och som ofta känner osäkerhet om hur de egentligen ska tolka regler och vad det är som gäller därför att de inte får någon uppbackning, vare sig från lokala politiker eller från rikspolitiker. Agera!

Skolministern har fått tolv punkter att välja bland. Ta upp diskussioner med de andra partierna. Och framför allt har skolministern ännu inte talat om de barn som faktiskt drabbas av mobbningsproblemen. Jag tycker att skolministern ska ge barnen sitt stöd och säga att det aldrig är de drabbades fel att de blir mobbade, att ansvaret alltid ligger på dem som utsätter andra för detta och på de vuxna som låter det ske. Och se bristerna i skolans arbete. 10–20 % av skolorna saknar de arbetsplaner som de är skyldiga att ha. Då räcker det inte bara att säga att det finns i regelverket, eftersom det inte uppfylls.

Vi vet att de planer som finns i princip inte innehåller något förebyggande arbete – bara akuta åtgärder och ofta rena självklarheter. Skolorna agerar alldeles för sent.

Skolverket skrev en mycket tänkvärd sak: ”Elevernas väl och ve tenderar därmed att lämnas åt godtycke i stället för att bli resultatet av ett systematiskt arbete för att nå mål.” Fundera en sekund på vad den meningen innebär, skolministern. Man lämnar elevernas väl och ve åt godtycke.

Det är precis den bild man får när man tittar på statistiken. 100 000 barn är kontinuerligt mobbade. Mobbingen av de äldre barnen minskar inte utan tenderar att förgrovas. De barn och ungdomar som utsätter andra för mobbing i tidiga år är senare starkt överrepresenterade i annan form av kriminalitet på gator och torg och i drogmissbruk. Den mobbing som börjar med gliringar och glåpord slutar med misshandel om skolan ingenting gör.

Skolan måste hamna på rätt sida. Skolan och skolministern måste börja ta en tydligare fight för de barn som drabbas av mobbingen.

Anf. 141 INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Jag uppskattar det engagemang som Sten Tolgfors, och även andra interpellanter som har varit uppe, visar när de talar om mobbingen.

Nu kommer jag till Erlings fråga om värdegrunden och mitt synsätt. Jag instämmer i de skrivningar som vi har i vår läroplan, som vi har varit överens om. Givetvis ska vi inte ha någon mobbing.

Jag vill inte förenkla debatten på något vis, men jag måste ändå säga att jag lite grann undrar över det Sten Tolgfors säger. Han vill att jag ska stå och säga att jag som skolminister inte vill att något barn ska utsättas för mobbing. Detta är vad jag har upprepat gång på gång i väldigt många olika sammanhang – i debattartiklar, i intervjuer och i olika program i olika medier. Men det är inte där vi är nu. Jag tror faktiskt att de flesta lärare och skolledare har uppfattat dessa signaler. Bevisen för att

man har uppfattat detta stöd får vi in till oss. Men det är inte där vi är nu. Vi måste gå vidare. Det räcker inte med att skolministern säger de orden.

Det är därför som skolledarna är med i denna grupp där vi tittar över vilken rimlig chans man har att verkligen nå de nationella mål vi har satt. Det är därför jag har skolledarna i min arbetsgrupp. Det är därför jag har denna grupp, som speciellt ska inrikta sig på de elever som behöver mer stöd än andra när det gäller mobbning och kunskapsinhämtandet i skolan. Den är direkt riktad ut i verksamheterna. Den ska gå direkt ut i kommunerna och göra dessa studier, som ska leda till att vi kan komma tillbaka med förslag som verkligen leder till någonting.

Regering och riksdag har provat – gång efter annan – olika åtgärder, och vi har inte lyckats. Nu måste vi gå till botten och riktigt ta reda på hur nästa förslag ska se ut för att det verkligen ska få effekt när det kommer ut. Men detta arbete pågår. Jag fullföljer det jag påbörjade när jag tillträdde. Vi kommer tillbaka med förslagen.

Nu kan jag fråga en sak till. Kan jag få de där punkterna skriftligen?

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot.
1999/2000:64
10 februari

*Svar på
interpellationer*

11 § Svar på interpellation 1999/2000:133 om barnkonto

Anf. 142 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Margareta Andersson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att öka föräldrarnas valfrihet samt ge olika alternativa barnomsorgsformer likvärdiga möjligheter.

Det är föräldrarna som har ansvaret för sina barns uppfostran och omvårdnad. Samhällets uppgift är att tillse att det finns förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg av god kvalitet som kan bidra till barns utveckling och lärande och till goda uppväxtvillkor. Barn i behov av särskilt stöd ska ges den omsorg de behöver. Verksamheterna ska utformas i samarbete med föräldrarna och underlätta för dem att förena förvärvsarbete och föräldraskap.

I dag har de allra flesta barn tillgång till förskoleverksamheten. De långa köerna har försvunnit. Det råder i princip full behovstäckning i enlighet med gällande lagstiftning. Förskoleverksamheten bedrivs i en mängd olika former i såväl kommunal som enskild regi. Det pedagogiska innehållet kan vara profilerat mot ekologi, data, miljö, skapande verksamheter eller olika inriktningar som Montessori eller Reggio Emilia-inspirerad pedagogik. ”Flexibel, variationsrik och med stor respekt för barnet” – så beskriver OECD-experter svensk förskoleverksamhet och ger den högsta betyg.

Men det finns barn som inte får del av förskoleverksamheten och vars föräldrar efterfrågar den. Det kan vara barn till arbetslösa föräldrar, barn i utsatta bostadsområden, invandrabarn, barn på landsbygd och i glesbygd – barn som kanske ännu mer än andra skulle ha behov och glädje av förskolan.

Det är regeringens uppfattning att alla barn ska erbjudas förskola och att ingen ska behöva avstå på grund av höga avgifter, arbetslöshet i familjen eller av andra skäl. Därför vill regeringen införa en maxtaxa i

förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg, en avgiftsfri allmän förskola för barn från fyra års ålder och förskoleverksamhet för arbetslösas barn.

Maxtaxan ska vara frivillig för kommunerna att införa och omfatta all förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg i kommunen i såväl kommunal som enskild regi, t.ex. föräldrakooperativen. Maxtaxan gör det möjligt att lägga upp familjeliv och arbetsliv på ett sätt som passar familjen. Andra familjeekonomiska stöd, t.ex. höjning av barnbidraget, riskerar inte att gå barnfamiljerna förbi i ökade avgifter. Inkomstökningar går inte åt till avgiftshöjningar.

Allmän förskola, förskoleverksamhet för arbetslösas barn och maxtaxa i barnomsorgen är en samhällsreform med tre samverkande delar som angår alla barn och barnfamiljer. Det är en reform med utbildningspolitiska och familjeekonomiska förtecken för den generella välfärden. Ett barnkonto löser inte dagens problem för småbarnsföräldrar. Det sänker inte barnomsorgsavgifterna, avskaffar inte marginaleffekter och fattigdomsfällor och ger inte fler barn möjlighet till förskolans pedagogiska verksamhet.

Anf. 143 MARGARETA ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag tackar skolministern för svaret. Skolministern tar upp väldigt många frågor som vi är helt överens om. Att föräldrarna har det grundläggande ansvaret är det vi påpekar väldigt tydligt i vårt förslag till barnkonto. Förskolans betydelse för barnen är otvetydig, och jag tror inte att det är någon som på något sätt vill ifrågasätta den. Barn med särskilda behov har i många år – åtminstone så länge jag har varit verksam som politiker – fått del av de stödformer som har funnits. Så var det även inom socialtjänsten innan barnomsorgen gick över till skolan. Att det finns olika pedagogiska inriktningar är oerhört viktigt. Det är någonting som vi också vill värna om från Centerpartiets sida.

Men jag kan inte riktigt förstå varför föräldrarna inte ska kunna få välja. Detta innebär att det blir stöd till vissa familjer och inte till alla. Det finns familjer som av väldigt olika skäl väljer att vara hemma hos sina barn. Maxtaxan driver, som jag ser det, ut dem med den lägsta inkomsten om de kan få mer jobb, för då kommer de att arbeta mer. Det ger inte mer tid för barnen, som jag känner är det allra viktigaste. Det är barnens situation som jag vill värna om här.

Från Centerpartiets sida säger vi ja till en förskola för fyra- och femåringar så länge den är frivillig för föräldrarna. Jag tycker också att det är viktigt att arbetslösas barn inte blir hindrade, men för det mesta är det inte ekonomiska problem som ligger bakom utan kommunernas beslut. För att anknyta till den föregående debatten kan jag säga att det i så fall är våra kommunpolitiker som måste ändra sina beslut. Jag tror att ett borttagande av de reglerna är på väg i de flesta kommuner.

För barn i glesbygd brukar kommunerna anordna skolskjuts. Det gjorde de på min tid i Vetlanda kommun, och jag hoppas att de håller på med det också nu även för de mindre barnen.

Vårt förslag ger möjligheter för föräldrarna att välja. Det höjer nivån i föräldraförsäkringen för dem med de lägsta inkomsterna från 60 till 150 kr per dag. Det ligger också med i detta barnkontoförslag som vi har lagt fram.

Marginaleffekterna tror jag inte blir större med vårt förslag än med maxtaxan, för maxtaxan ger ju faktiskt störst utdelning för dem som är rika – mer än för dem som har en låg inkomst. De kommer kanske redan i dag inte upp i den nivå som maxtaxan kommer att hamna på.

Vi kan diskutera hur vi ska komma till rätta med fattigdomsfällor, men jag tror inte att vare sig maxtaxan eller barnkontot är den slutgiltiga lösningen på detta.

Maxtaxan tvingar familjerna att utnyttja den kommunala barnomsorgen eller någon annan institutionell omsorg i stället för att välja så som de själva vill. Det handlar återigen om att man själv ska kunna välja och påverka sin situation. Det tycker jag är det mest angelägna.

Jag vill återigen upprepa min fråga: Hur ska skolministern kunna bereda föräldrarna bättre möjligheter att välja en barnomsorg som passar den egna familjen? Det finns många som gärna vill vara hemma hos sina barn och ta hand om fostran under de första åren. Tack!

Anf. 144 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Det är många frågor som tas upp i den här debatten kring interpellationen om barnkonto.

Bakom det här ligger ju det aviserade förslaget om maxtaxa, som vi inte har sett ännu. Men jag vill också deklarerat att det naturligtvis inte är bra att låsa en sådan jättelik statlig subvention till en specifik kommunal satsning. Man tar ingen hänsyn till vad de olika kommunerna anser att de har behov av att prioritera. De här pengarna kan ju inte användas till någonting annat än till just maxtaxa, om kommunerna väljer att ta emot dem. De här prioriteringarna tycker jag att kommunen själv ska göra.

Däremot tycker jag att man bör försöka utveckla en enhetstaxa kommunalt. Våra liberala kommunpolitiker arbetar för det för att undvika de marginaleffekter som gör att man, om man lyckas tjäna lite mer pengar, förlorar genom att dagisavgifterna höjs. Familjepolitiken som helhet, fru talman, ska ju syfta till en verklig valfrihet. Den ska dessutom inte straffa den som arbetar. Den ska utformas så att det inte skapas sådana här fattigdomsfällor, så att t.ex. högre inkomster ständigt motsvaras av sänkta bidrag och högre avgifter.

I dag är verkligheten att de flesta vill kombinera föräldrarollen med arbete i större eller mindre utsträckning. Men verkligheten är också att alltfler sätter ett stort värde på att under kortare eller längre perioder vara hemma med sina barn. Folkpartiet har länge drivit ett förslag om barnkonto. Jag tycker att det är roligt att alltfler börjar diskutera det nu. Det finns dock en skillnad mellan de olika barnkonton som föreslås. Vi folkpartister tycker att barnkontot ska vara obeskattat. Det är viktigt för oss. Om barnkontot är obeskattat straffar man inte den som väljer att arbeta och ta ut sitt barnkonto och använda det till någon annan form av barnomsorg eller till någonting annat. Det är en viktig del för oss.

Men jag tycker ändå att det är roligt, fru talman, att vi börjar föra en bred diskussion inom många partier om hur vi ska försöka utveckla en familjepolitik som ökar valfriheten för föräldrarna. Så länge socialdemokraterna är låsta vid sitt förslag om att låsa 8 miljarder till en maxtaxa deltar inte riktigt socialdemokraterna i den debatten, men vi kanske kan hoppas på en förändring också i det avseendet.

Prot.
1999/2000:64
10 februari

*Svar på
interpellationer*

Anf. 145 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Fru talman! Jag tycker att Margareta Andersson tar upp en väldigt viktig debatt som rör mer än pengar och maxtaxa. Det handlar om föräldrars rätt att utöva sitt föräldraskap. Det handlar om det pedagogiska innehållet i förskola och skola, och det handlar om rätten att kunna välja och välja bort, oavsett om man har pengar i sin plånbok eller inte.

Vi moderater avvisar också det här förslaget om maxtaxa. Vi har en stark uppfattning av att socialdemokraterna, här företrädde av ministern, verkar vilja ta över ansvaret för barnens utveckling då de säger att barnen ska vara på dagis, eftersom den pedagogiska verksamheten finns där. Barnen ska inte vara hemma eller hos dagmamma. Visst får de vara det i praktiken, men det kommer att vara omöjligt att stå emot på grund av att den pedagogiska inriktningen finns på dagis. Därför är frivilligheten, som vi ser det, en chimär.

Men mycket kan köpas för pengar. Det finns många som inte har mycket pengar i sin plånbok. Jag har en uppfattning om att man utnyttjar dessa människors utsatthet och köper in sig med sin ideologi. Visst vore det roligt, ministern, om alla tyckte att det var viktigt med en tidig inläring, att det var roligt och viktigt att gå i förskolan och delta i den här pedagogiska undervisningen eftersom den är så bra och inte för att det inte finns någonting annat att välja mellan.

Jag hade tidigare i dag en stark känsla av att ministern menade på att man skulle favorisera den kommunala verksamheten när det gäller maxtaxan. Nu fick jag i ett interpellationssvar tidigare i dag reda på att ministern står bakom att också alternativen ska ha samma förutsättningar som den kommunala verksamheten. Då utgår jag från att de alternativ som finns i dag, men också de som komma ska, kan räkna med garantier om att få samma ekonomiska förutsättningar som de kommunala har. Jag hoppas att jag har uppfattat ministern rätt. Det är nämligen, precis som ministern sade tidigare i debatten, viktigt att det finns andra verksamheter än den kommunala. Det handlar om Montessori, Waldorf, natur, musik osv. Jag tror att skolan och förskolan hade varit mycket mer likriktad och likformad i dag om inte de här verksamheterna hade funnits, som har kommit in och visat på alternativ.

Jag är rädd för att maxtaxan innebär att vi politiker ska veta bättre än föräldrarna. Genom att man gör dagis så billigt kan ingen säga nej. Samtidigt säger vi: Kommer du inte in med ditt barn på dagis kommer han eller hon på efterkälken i livet, eftersom den här pedagogiken är så viktig. Det är ju ingen förälder som kan säga nej till det.

Min fråga till statsrådet är: Varför vill inte statsrådet ge föräldrar förutsättningar att själva bestämma? Det tycker jag inte att man gör med maxtaxan. Tack!

Anf. 146 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Vi har fört fram våra tankar om var valfriheten ligger eller inte ligger i en maxtaxa eller i ett barnkonto, som vi jämför.

Jag tycker att man ska gå tillbaka kanske 10, 15 år och titta på hur människors arbetssituation var och vilken efterfrågan det var på barnomsorg. Vad var vanligt förekommande då? Längre tillbaka vet vi att det fanns betydligt mer av familjedaghem. Och familjer använde sig av barnflickor som var hemma ibland och tog hand om barnen. Men efterhand

har det blivit en sådan här utveckling. Jag menar att det är föräldrarnas önskemål som många gånger har lett till att vi har fått mer av daghem än vi hade tidigare. Det skiljer sig givetvis regionalt. Det ser olika ut i de olika regionerna. Ibland är det helt enkelt den enda praktiska möjligheten att man har familjedaghemmen kvar.

Med detta vill jag säga att det ändå är föräldrarna som på något vis har styrt den utveckling som vi har i dag. Sedan vet jag att det har varit olika politiska inriktningar ute i kommunerna, vilket det ska vara. Men om man ska följa vad föräldrarna önskar finner man att det är den här utvecklingen.

Många gånger när man har följt den här debatten har man ju funnit att föräldrarna faktiskt har en god insikt om att det är viktigt att barn får en tidig pedagogisk stimulans, men precis som jag sade i debatten tidigare är det viktigt att barn också får vara barn och leka osv. Det får absolut inte bli en skola i förskolan. Det handlar om att vi tidigt ska kunna möta barnen och när det så behövs ge den här extra stimulansen, men vi ska samtidigt se till att våra familjedaghem har en god kvalitet och att de som arbetar inom familjedaghemmen också får en kompetensutveckling. Därför ser jag att pengarna ska gå in i själva förskolan som det viktiga med maxtaxan. Pengarna ska inte gå till barnkontot.

Jag tror verkligen på all den forskning som jag har fått ta del av – och det är den som jag lutar mig mot – om att studieresultatet faktiskt många gånger blir bättre på slutet ju tidigare vi kan möta barnen. Jag tycker att man ska vara ärlig och säga det till föräldrarna. Däremot ska man inte påtvinga dem det här. Men den statistik som vi har i dag visar ju att 72 % av barnen är i verksamheten. 11 % är hemma på grund av föräldraförsäkringen; de är hemma med mamma eller pappa. 8 % använder den inte. Det var lite av det som Margareta Andersson var inne på. De går i någon form av skift och arbetar vid sådana tillfällen då alla kommuner kanske inte kan erbjuda en kommunal barnomsorg eller en fristående barnomsorg. 6 % är barn till arbetslösa. Dem har jag inte hört någonting om, utan man tycker att de arbetslösas barn ska kunna beredas möjlighet att vara inom förskolan. 2 % är hemma därför att föräldrarna själva vill att de ska vara hemma.

Andelen föräldrar som har valt att vara hemma måste alltså i dag sägas vara oerhört liten i förhållande till dem som arbetar. Den här reformen är också riktad mot majoriteten.

För mig är också detta en valfrihet på så vis att man genom att sänka taxorna ger en möjlighet att faktiskt kunna få vara hemma mer med sitt barn, vilket jag tror att många föräldrar periodvis önskar. Genom att avgifterna då blir så låga får man pengar över och har också råd att sänka sin arbetstid och därmed sin lön under de perioder man själv väljer att göra det, om det nu är när barnen är små eller kanske när de börjar skolan och är på fritidshem.

För mig innebär den här reformen just den valfrihet som efterlyses här i debatten.

Anf. 147 MARGARETA ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag håller fortfarande inte riktigt med skolministern om att detta skulle öka valfriheten. Visserligen är det bara 2 % som i dag har valt att vara hemma, men de avstår i väldigt stor utsträckning från väldigt

Prot.
1999/2000:64
10 februari

*Svar på
interpellationer*

stora inkomster som de skulle ha fått om de hade valt att lämna sina barn till barnomsorgen. Det är fler människor som skulle vilja göra detta, det är jag alldeles övertygad om, men som av ekonomiska skäl inte klarar av det. Det barnkonto som vi från Centerpartiets sida vill införa skulle ge dessa föräldrar en större möjlighet att välja som de själva vill.

Vi vill ha det här bidraget beskattat för att det ska vara likställt med ersättningen för det arbete man utför. Samtidigt ska man då kunna göra avdrag för barnomsorgskostnader. Det ska alltså inte vara påverkande på det sättet. Har man barnomsorgskostnader upp till samma nivå som barnkontot ska man kunna dra av dem. Det skulle gälla både kommunal barnomsorg och annan alternativ barnomsorg.

Vi tycker alltså att man bör kunna låta föräldrarna välja i större utsträckning. Det är väldigt mycket pengar det här handlar om, och jag tycker att detta vore mer rättvist för de föräldrar som faktiskt önskar och vill ha den här möjligheten.

När vi satt och diskuterade i den arbetsgrupp som jag har lett inom Centerpartiet utgick vi ifrån att det är väldigt viktigt att man låter barnen vara barn och att detta sker på barnens villkor. Barnens situation ser också olika ut under olika tider i deras liv, och därför är det viktigt att vi på alla sätt stöttar både barnen och familjerna så att de får en bra uppväxt på olika sätt.

Vi har sagt att det är för tid, pengar och självbestämmande som vi vill införa det här. Just den stress som finns i arbetslivet i dag är väldigt påfrestande, både för föräldrarna och i förlängningen också för barnen. Därför vill vi ha kvar föräldraförsäkringen som den ser ut i dag. Det första, viktiga året ska någon av föräldrarna kunna vara hemma. Barnbidraget vill vi också ha kvar under det första året och sedan efter barnkontot, när barnet blivit sex år, för att man ska ha den konsumtionsutjämning som barnbidraget har varit ända sedan 1948 då Centerpartiet var med och drev igenom denna reform.

Barnkontot ska sedan kunna ge oss olika möjligheter att välja den omsorg som vi själva vill och som vi anser passar för just den egna familjen. Jag kan inte riktigt förstå vad som skulle vara så farligt med att då låta 98 % välja den kommunala barnomsorgen. Det är oerhört viktigt att denna är bra, fungerar bra och har hög kvalitet på alla sätt. Jag vet att de allra flesta skulle välja detta, och det ser jag inget fel i. Men att inte också de som i dag känner sig tvingade att välja kommunal barnomsorg eller en annan institutionaliserad lösning då de känner att de inte klarar av detta ekonomiskt på bara en lön skulle kunna få välja att vara hemma en kortare eller längre tid kan jag inte förstå. Varför kan inte skolministern acceptera en sådan valmöjlighet? Även om det bara rör ett litet fåtal tycker jag att detta är en rättvisefråga som känns väldigt angelägen för mig.

Anf. 148 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Det är riktigt som skolministern säger att dagis var en förutsättning inte minst för kvinnorna att komma ut i yrkeslivet under 60- och 70-talet. Därför stödde också vi i Folkpartiet samhällssubventionerad utbyggnad av barnomsorgen och gör så även nu. Vi tycker att samhällssubventionen till barnomsorgen ska vara kvar i ungefär samma omfatt-

ning som i dag. Det är viktigt att man kan få barnomsorg till rimlig avgift.

Men det har skett en förändring. Det viktiga för 20–30 år sedan var alla de människor som faktiskt ville arbeta men inte hade möjlighet att arbeta på grund av brist på barnomsorg. Då hade vi egentligen bara två alternativ i debatten: de som stödde detta och de mer konservativa som ansåg att någon helt enkelt skulle vara hemma, inte tog hänsyn till ensamstående föräldrar osv. I dag har det kommit någonting nytt. Nu när det har blivit alltmer accepterat att människor är föräldralediga under olika perioder, att även pappor är hemma med sina barn osv. har det vuxit fram ett nytt krav på att kombinera yrkesliv med mer eller mindre ledighet under vissa perioder för att kunna vara hemma med sina barn. Då är det viktigt att vi försöker utveckla ett system som både ökar möjligheten för dem som vill att vara hemma och inte bestraffar dem som fortfarande vill arbeta.

Jag tycker inte att det finns någonting i förslaget om maxtaxa som ökar valfriheten annat än åt något håll. Jag förstod inte riktigt skolministerns argumentering att det på något sätt skulle öka valfriheten för dem som ville vara hemma.

Anf. 149 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Fru talman! Inte heller jag fick något svar på varför statsrådet inte vill ge föräldrarna förutsättningar att bestämma själva. När det handlar om att ha barnet på dagis eller att vara hemma tycker jag inte att vi utgick från något barnperspektiv utan snarare på något sätt från föräldrarnas situation. Att välja inriktning på barnomsorgen för barnets skull hade vi ingen möjlighet till.

Skolministern sade att 72 % av barnen är i verksamheten, men i Svallövs kommun är 50 % av barnen hemma. Jag tror att det just inom glesbygden och landsbygden är väldigt många fler barn som är hemma. Det bevisar bara att det är en orättvis reform som man planerar.

I Svallövs kommun drev jag och Centern linjen att ge arbetslösa möjlighet till dagisverksamhet. Det sade s nej till. Dessutom vet jag efter många år som kommunalpolitiker att man så att säga driver mot dagis och bort från dagmammorna, då det är mer vinst på dagis.

Jag vill bara säga ett par ord till om maxtaxan och kronor och ören. Kommunförbundets utredning stämmer inte överens med vad som står i regeringens förslag. Det skiljer åtskilliga miljarder. Jag undrar lite hur det kan skilja så mycket. Det kanske är som den där semesterresan man väldigt gärna vill ha. Man förstår att den kommer att kosta mer, men man vägrar att inse det tills man kommer hem eftersom man så gärna vill ha semestern. Men jag fordrar faktiskt lite mer från statsmakternas sida, eftersom det handlar om åtskilliga miljarders skillnad i de här utredningarna.

Fru talman! Det skulle vara intressant att höra ministern säga något om skillnaden mellan Kommunförbundets rapport och Ekonomistyrningsverkets. I båda är man djupt oroad över regeringens uträkningar. I t.ex. Kumla, som är en underkompenserad kommun, skulle detta betyda att man behövde höja skatten med 50 öre, och man har redan väldigt hög skatt. Då undrar jag förstås, fru talman, var kommunen Kumla ska ta de här pengarna ifrån för att ge alla dessa barn plats.

Prot.

1999/2000:64

10 februari

Svar på

interpellationer

Anf. 150 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Jag tog upp att det i vissa kommuner har funnits en styrning mot antingen den ena eller den andra formen av verksamhet inom förskolan. Vi vet också att det tyvärr är väldigt många kommuner som inte har gett möjlighet till föräldrar som är arbetslösa att ha sina barn inom förskolan. Jag tycker det är lika beklagligt oavsett om det är en socialdemokratisk eller borgerlig kommun som inte har vågat erbjuda den här formen av verksamhet till barnen. När jag talar om det här gör jag inga värderingar till förmån för det ena eller det andra blocket. Det gäller precis lika.

Kostnaderna togs upp här. Det har gjorts olika beräkningar av Kommunförbundet och Utbildningsdepartementet. När det gäller den faktiska kostnaden, alltså de barn som i dag är berörda, är vi överens. Det vi är oense om är volymökningen.

I det tjänstemannaförslag som föreligger från Utbildningsdepartementet har det inte tagits med någon volymökning alls. Kommunförbundet har räknat med en volymökning som skulle motsvara en höjning på ungefär 3 miljarder. Det är oerhört svårt att säga om den kommer att bli så omfattande. Det verkar väldigt mycket om man ser på att barnkullarna samtidigt kommer att sjunka i förhållande till hur många barn som är inne i verksamheten. Men i de skrivelser som har varit ute nu har vi också sagt att det är oerhört viktigt att följa upp volymökningen. Skulle det bli stora volymökningar måste givetvis detta också vara ett ansvar för staten.

Vi har nu att gå igenom alla remissvar som har kommit in. Vi håller på precis i dagarna och hoppas att i nästa vecka kunna presentera en sammanställning från kommunerna. Säkerligen kommer kommunerna att redovisa både det de tycker är bra och det de känner en oro för. Vi kan också se vilket stöd maxtaxan och den allmänna förskolan har.

Kvaliteten och kvalitetsgranskningen är oerhört viktiga. Jag kan väl säga till Margareta Andersson att när vi jämför människors uppfattning om god kvalitet inom en lång rad olika verksamheter, alltifrån polisen, posten, skolan, förskolan och barnomsorgen, är föräldrar oerhört nöjda med vår förskoleverksamhet. Den uppfattningen hade man innan man gick in, alltså om vad man trodde att man skulle få, och det visade sig sedan att det var bättre än det man hade förväntat sig. Tyvärr har vi inte samma positiva bild när det gäller skolan. Där har vi mycket att göra.

Jag tror faktiskt att det är viktigt för föräldrarna att veta att man har en bra förskola. Det är ett starkt argument i en valfrihetsdebatt att man verkligen vet vad man har och vad det kommer att kosta.

Anf. 151 MARGARETA ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag tycker att det är oerhört viktigt att vi har en förskola med väldigt bra innehåll och att den fungerar på ett bra sätt. Det är så viktigt för barnens uppväxt. Men jag tycker fortfarande att det är viktigt att familjernas valfrihet också sätts i förgrunden.

Vårt förslag hanterar ungefär lika mycket pengar som det Kommunförbundet har beräknat, och jag är rätt övertygad om att det kommer att bli fler människor som utnyttjar barnomsorgen när den blir billigare. Det har ännu aldrig hänt att någon har avstått i större utsträckning när någonting har blivit billigare. Då har man anledning att köpa det.

Det tycker jag också innebär att det blir en ännu större orättvisa. Vi får en ännu större del av bidragskompensation till dem som utnyttjar barnomsorgen än till dem som väljer att inte göra det. Därför tycker jag fortfarande att det är oerhört viktigt att familjerna får valfrihet.

Slutligen är det barnens villkor som vi har satt i främsta rummet. Det är viktigt att familjen kan välja utifrån barnens behov. Barnen ser olika ut och har väldigt olika uppväxtsituationer. Därför måste den egna familjen, föräldrarna, kunna bestämma det här.

Jag vill tacka skolministern för debatten.

Anf. 152 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Den allmänna förskolan ska alla barn kunna erbjudas utan någon kostnad.

Vi har med all respekt tittat närmare på hur det förslag som Centerpartiet har lagt fram skulle kunna falla ut ekonomiskt. Det är ett beskattat barnkonto på 100 000 kr i fem år.

Jag skulle ha sagt det här innan så att det fanns en möjlighet till replik; jag ber om ursäkt för det.

Vi har sett detta som 20 000 kr per år och barn. Det skulle efter 30 % skatt kunna bli ungefär 1 200 kr per månad och barn. Om vi utgår från det beloppet – vi får komma tillbaka i andra diskussioner sedan – kan vi då garantera vad som händer med höjningarna av taxorna ute i kommunerna? Vet vi nu, om vi skulle införa ett barnkonto, att kommunerna inte fortsätter att höja taxorna?

Det är det jag tycker har varit så oerhört oroande. Det har skett de senaste åren. Det har verkligen blivit en drastisk höjning. Vi vet båda hur kommunernas ekonomi har sett ut; det kan vara en förklaring. Men om det blir så att de här höjningarna fortsätter, har Centern funderat över hur man gör med den delen? Annars kommer pengarna inte att räcka till, om man ska ha den valfrihet som Margareta Andersson tog upp. Risken om det blir väldigt höga avgifter är att vi får tillbaka någon form av ”svarta” barnomsorgstjänster.

Jag vill också tacka alla för debatten.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och delats ut till kammarens ledamöter:

Att skapa en inre marknad för kompletterande pensionsskydd (Resultatet av samrådet om grönboken om kompletterande pensionsskydd på den inre marknaden) *KOM (99) 134*

13 § Hänvisning av ärende till utskott

Prot.
1999/2000:64
10 februari

*Svar på
interpellationer*

14 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Motioner

med anledning av prop. 1999/2000:40 Obeställd reklam m.m.

1999/2000:L14 av Tanja Linderborg m.fl. (v)

1999/2000:L15 av Stig Rindborg m.fl. (m)

1999/2000:L16 av Barbro Feltzing m.fl. (mp)

med anledning av prop. 1999/2000:42 Utlänningar i en massflyktsituation, sociala förmåner m.m.

1999/2000:Sf9 av Gudrun Schyman m.fl. (v)

1999/2000:Sf10 av Birgitta Carlsson m.fl. (c)

1999/2000:Sf11 av Bo Könberg och Johan Pehrson (fp)

1999/2000:Sf12 av Kerstin-Maria Stalin (mp)

1999/2000:Sf13 av Magda Ayoub m.fl. (kd)

med anledning av prop. 1999/2000:43 Uppehållstillstånd på grund av anknytning

1999/2000:Sf14 av Gudrun Schyman m.fl. (v)

1999/2000:Sf15 av Birgitta Carlsson m.fl. (c)

1999/2000:Sf16 av Helena Bargholtz m.fl. (fp)

1999/2000:Sf17 av Kerstin-Maria Stalin och Barbro Feltzing (mp)

1999/2000:Sf18 av Magda Ayoub m.fl. (kd)

med anledning av prop. 1999/2000:44 Psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård

1999/2000:So20 av Chris Heister m.fl. (m)

1999/2000:So21 av Thomas Julin m.fl. (mp)

med anledning av prop. 1999/2000:46 AP-fonden i det reformerade pensionssystemet

1999/2000:Fi3 av Mats Lindberg m.fl. (s)

1999/2000:Fi4 av Britt Bohlin m.fl. (s)

1999/2000:Fi5 av Gudrun Schyman m.fl. (v)

1999/2000:Fi6 av Rolf Kenneryd m.fl. (c)

1999/2000:Fi7 av Gunnar Hökmark m.fl. (m)

1999/2000:Fi8 av Karin Pilsäter m.fl. (fp)

1999/2000:Fi9 av Matz Hammarström m.fl. (mp)

med anledning av prop. 1999/2000:49 Utökat skydd för kodade tjänster

1999/2000:K22 av Per Unckel m.fl. (m)

1999/2000:K23 av Ewa Larsson (mp)

1999/2000:K24 av Margareta Andersson (c)

1999/2000:So22 av Chris Heister m.fl. (m)
1999/2000:So23 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd)

Prot.
1999/2000:64
10 februari

15 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 10 februari

1999/2000:226 av *Sten Andersson* (m) till justitieminister Laila Freivalds
Ideologiskt motiverade brott

1999/2000:227 av *Jan-Evert Rådström* (m) till justitieminister Laila Freivalds

Alkohol

1999/2000:228 av *Göte Jonsson* (m) till miljöminister Kjell Larsson
Skatter på bensin

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 15 februari.

16 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställes

den 10 februari

1999/2000:521 av *Lennart Klockare* (s) till socialminister Lars Engqvist
Preskriptionstid

1999/2000:522 av *Lars Leijonborg* (fp) till justitieminister Laila Freivalds
STASI-spioner

1999/2000:523 av *Ola Karlsson* (m) till näringsminister Björn Rosen-

gren
Telia

1999/2000:524 av *Agne Hansson* (c) till statsrådet Mona Sahlin

Rekrytering av utländska läkare

1999/2000:525 av *Agne Hansson* (c) till socialminister Lars Engqvist

Folkrörelsemedverkan i alkoholpolitiken

1999/2000:526 av *Agne Hansson* (c) till näringsminister Björn Rosen-

gren
Beslutsordningen för EU:s strukturfonder

1999/2000:527 av *Agne Hansson* (c) till miljöminister Kjell Larsson

Förenklad ärendehandläggning enligt miljöbalken

1999/2000:528 av *Lena Ek* (c) till justitieminister Laila Freivalds

Skydd för hemlig adress

1999/2000:529 av *Kenneth Johansson* (c) till statsrådet Ingela Thalén

Garantinivån i föräldrapenningen

1999/2000:530 av *Kenneth Johansson* (c) till utbildningsminister Tho-

mas Östros

Forskarkarriär och familjebildning

1999/2000:531 av *Jan Backman* (m) till kulturminister Marita Ulvskog

Bibliotek på entreprenad

1999/2000:532 av *Raimo Pärssinen* (s) till statsrådet Ingela Thalén

Underhållsstöd

1999/2000:533 av *Kjell-Erik Karlsson* (v) till miljöminister Kjell Lars-

son

Kommuners miljöbrott

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 15 februari.

17 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

Prot.
1999/2000:64
10 februari

den 10 februari

1999/2000:492 av *Jonas Ringqvist* (v) till jordbruksminister Margareta Winberg

Forskning inom ekologiskt lantbruk

1999/2000:493 av *Gudrun Lindvall* (mp) till jordbruksminister Margareta Winberg

Råttförsök om homosexualitet

1999/2000:494 av *Inger René* (m) till statsminister Göran Persson

Brott i socialismens namn

1999/2000:500 av *Ola Karlsson* (m) till miljöminister Kjell Larsson

God miljö för konkurrens mellan matbutiker

1999/2000:501 av *Yvonne Ruwaida* (mp) till jordbruksminister Margareta Winberg

Djurförsök

1999/2000:502 av *Anders Sjölund* (m) till jordbruksminister Margareta Winberg

Äggproduktion

1999/2000:504 av *Carina Moberg* (s) till miljöminister Kjell Larsson

Rekommenderad högsta acceptabla bullernivå för förskola

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 15 februari.

18 § Kammaren åtskildes kl. 17.55

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början till ajourneringen kl. 13.55,

av förste vice talmannen därefter t.o.m. 8 § anf. 113 (delvis) och

av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Aktuell debatt: Frågorna runt ökade sjukskrivningar och behov av rehabilitering i arbetslivet.....	1
Anf. 1 BIRGITTA CARLSSON (c).....	1
Anf. 2 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd)	1
Anf. 3 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	2
Anf. 4 CHRIS HEISTER (m).....	4
Anf. 5 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v)	6
Anf. 6 BIRGITTA CARLSSON (c).....	7
Anf. 7 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd)	9
Anf. 8 BO KÖNBERG (fp).....	10
Anf. 9 KERSTIN-MARIA STALIN (mp)	12
Anf. 10 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	14
Anf. 11 CHRIS HEISTER (m).....	15
Anf. 12 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v)	15
Anf. 13 BIRGITTA CARLSSON (c).....	16
Anf. 14 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd)	17
Anf. 15 BO KÖNBERG (fp).....	17
Anf. 16 KERSTIN-MARIA STALIN (mp)	18
Anf. 17 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	18
Anf. 18 BIRGITTA CARLSSON (c).....	19
Anf. 19 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	20
2 § Justering av protokoll	21
3 § Svar på interpellationerna 1999/2000:162 och 164 om region Västra Götaland.....	21
Anf. 20 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	21
Anf. 21 ÅSA TORSTENSSON (c)	22
Anf. 22 PER LANDGREN (kd).....	23
Anf. 23 KENT OLSSON (m).....	24
Anf. 24 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	25
Anf. 25 ÅSA TORSTENSSON (c)	26
Anf. 26 PER LANDGREN (kd).....	26
Anf. 27 KENT OLSSON (m).....	27
Anf. 28 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	27
Anf. 29 ÅSA TORSTENSSON (c)	28
Anf. 30 PER LANDGREN (kd).....	28
Anf. 31 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	29
Ajournering.....	29
Återupptagna förhandlingar	29
4 § Frågestund	29
Anf. 32 FÖRSTE VICE TALMANNEN	29
<i>Privatiseringar inom vården</i>	<i>29</i>
Anf. 33 LARS LEIJONBORG (fp).....	29
Anf. 34 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	30
Anf. 35 LARS LEIJONBORG (fp).....	30
Anf. 36 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	30

<i>Pendeltågstrafiken i Stockholm</i>	31
Anf. 37 LENNART DALÉUS (c)	31
Anf. 38 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	31
Anf. 39 LENNART DALÉUS (c)	31
Anf. 40 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	32
<i>Kunskapsmålen i grundskolan</i>	32
Anf. 41 BEATRICE ASK (m)	32
Anf. 42 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	32
Anf. 43 BEATRICE ASK (m)	33
Anf. 44 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	33
<i>Företagsstödet i Norrlands inland</i>	33
Anf. 45 BENGT NISKA (s)	33
Anf. 46 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	34
Anf. 47 BENGT NISKA (s)	34
<i>Asylsökandes rättssäkerhet</i>	34
Anf. 48 MARGARETA ANDERSSON (c)	34
Anf. 49 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	34
Anf. 50 MARGARETA ANDERSSON (c)	35
<i>Kampanjpengar</i>	35
Anf. 51 BJÖRN VON DER ESCH (kd)	35
Anf. 52 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	35
<i>Invandringspolitiken</i>	36
Anf. 53 PER LAGER (mp)	36
Anf. 54 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	36
Anf. 55 PER LAGER (mp)	36
Anf. 56 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	36
<i>Homosexuellas situation i Uganda</i>	37
Anf. 57 TASSO STAFILIDIS (v)	37
Anf. 58 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	37
Anf. 59 TASSO STAFILIDIS (v)	37
Anf. 60 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	37
<i>Elever med invandrarbakgrund</i>	37
Anf. 61 TOMAS HÖGSTRÖM (m)	37
Anf. 62 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	38
Anf. 63 TOMAS HÖGSTRÖM (m)	38
Anf. 64 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	38
<i>Den svarta arbetsmarknaden</i>	39
Anf. 65 ELVER JONSSON (fp)	39
Anf. 66 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	39
Anf. 67 ELVER JONSSON (fp)	39
Anf. 68 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	40
<i>Invandrarungdomars situation</i>	40
Anf. 69 HILLEVI LARSSON (s)	40
Anf. 70 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	41
Anf. 71 HILLEVI LARSSON (s)	41
Anf. 72 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	41
<i>Ägarlägenheter</i>	42
Anf. 73 INGA BERGGREN (m)	42

Prot.
1999/2000:64
10 februari

Anf. 74	Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	42
Anf. 75	INGA BERGGREN (m)	42
Anf. 76	Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	42
<i>Idrott och folkhälsa</i>		42
Anf. 77	SVEN BERGSTRÖM (c)	42
Anf. 78	Statsrådet ULRICA MESSING (s)	43
Anf. 79	SVEN BERGSTRÖM (c)	43
Anf. 80	Statsrådet ULRICA MESSING (s)	44
<i>Tandvårdssystemet</i>		44
Anf. 81	OWE HELLBERG (v)	44
Anf. 82	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	44
Anf. 83	OWE HELLBERG (v)	45
Anf. 84	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	45
<i>Mobbning i skolan</i>		45
Anf. 85	STEN TOLGFORS (m)	45
Anf. 86	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	46
Anf. 87	STEN TOLGFORS (m)	46
Anf. 88	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	46
<i>Elproduktionen</i>		47
Anf. 89	INGER STRÖMBOM (kd)	47
Anf. 90	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	47
Anf. 91	INGER STRÖMBOM (kd)	47
Anf. 92	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	48
Anf. 93	FÖRSTE VICE TALMANNEN	48
5 § Svar på interpellation 1999/2000:173 om		
ansvarsfördelningen inom Näringsdepartementet		48
Anf. 94	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	48
Anf. 95	PER-RICHARD MOLÉN (m)	49
Anf. 96	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	49
6 § Svar på interpellation 1999/2000:93 om jämställdheten i		
Regeringskansliet		50
Anf. 97	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	50
Anf. 98	INGER STRÖMBOM (kd)	51
Anf. 99	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	52
Anf. 100	INGER STRÖMBOM (kd)	53
Anf. 101	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	53
Anf. 102	INGER STRÖMBOM (kd)	54
Anf. 103	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	54
7 § Svar på interpellation 1999/2000:145 om kvinnofrid		55
Anf. 104	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	55
Anf. 105	LENA EK (c)	56
Anf. 106	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	57
Anf. 107	LENA EK (c)	58

Anf. 108 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	58
Anf. 109 LENA EK (c)	59
Anf. 110 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	59

Prot.
1999/2000:64
10 februari

8 § Svar på interpellation 1999/2000:87 om krav på fristående

skolor.....	60
Anf. 111 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	60
Anf. 112 LARS HJERTÉN (m).....	61
Anf. 113 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	62
Anf. 114 LARS HJERTÉN (m).....	63
Anf. 115 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	64
Anf. 116 LARS HJERTÉN (m).....	65
Anf. 117 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	65

9 § Svar på interpellation 1999/2000:96 om skolverksamhet

och barnomsorg.....	66
Anf. 118 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	66
Anf. 119 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m).....	67
Anf. 120 ULF NILSSON (fp).....	68
Anf. 121 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	68
Anf. 122 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m).....	69
Anf. 123 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	70
Anf. 124 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m).....	71
Anf. 125 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	71

10 § Svar på interpellationerna 1999/2000:97 och 99 om

skolmiljön	71
Anf. 126 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	71
Anf. 127 ANDERS SJÖLUND (m).....	72
Anf. 128 STEN TOLGFORS (m).....	73
Anf. 129 ERLING WÄLIVAARA (kd)	75
Anf. 130 ULF NILSSON (fp).....	75
Anf. 131 YVONNE ANDERSSON (kd).....	76
Anf. 132 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	77
Anf. 133 ANDERS SJÖLUND (m).....	78
Anf. 134 STEN TOLGFORS (m).....	79
Anf. 135 YVONNE ANDERSSON (kd).....	80
Anf. 136 ERLING WÄLIVAARA (kd)	81
Anf. 137 ULF NILSSON (fp).....	81
Anf. 138 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	82
Anf. 139 ANDERS SJÖLUND (m).....	83
Anf. 140 STEN TOLGFORS (m).....	84
Anf. 141 INGEGERD WÄRNERSSON (s)	84

11 § Svar på interpellation 1999/2000:133 om barnkonto.....

Anf. 142	Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	85
Anf. 143	MARGARETA ANDERSSON (c)	86
Anf. 144	ULF NILSSON (fp)	87
Anf. 145	CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m)	88
Anf. 146	Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	88
Anf. 147	MARGARETA ANDERSSON (c)	89

Anf. 148	ULF NILSSON (fp)	90
Anf. 149	CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m)	91
Anf. 150	Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	92
Anf. 151	MARGARETA ANDERSSON (c)	92
Anf. 152	Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	93
12 §	Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen	93
13 §	Hänvisning av ärende till utskott	93
14 §	Bordläggning	94
15 §	Anmälan om interpellationer	95
16 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	96
17 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	97
18 §	Kammaren åtskildes kl. 17.55	97

